

Нацрт

Стратегије социјалне заштите града Крагујевца за период 2021-2025. године

Крагујевац, новембар 2021. године

Садржај

Садржај	2
Уводно обраћање Градоначелника.....	3
1. Увод	4
1.1. Увод	4
1.2. Документа јавних политика и правни оквир	5
1.2.1 Међународни правни оквир.....	5
1.2.2. Национални правни оквир.....	6
1.2.3. Локални стратешки оквир.....	8
1.3 Законодавни оквир у области социјалне заштите	8
1.2.1. Национални оквир.....	8
1.2.2. Локални оквир.....	11
2. Методологија израде Стратегије развоја социјалне заштите града Крагујевца.....	12
2.1 Опис тренутног стања.....	12
2.1.1. Основни географски подаци и геостратешки положај.....	13
2.1.2. Демографија.....	13
2.1.3. Људски ресурси и тржиште рада.....	19
2.1.4. Привреда.....	25
2.1.5. Образовање.....	27
2.1.6. Здравствена заштита.....	32
2.1.7. Социјална заштита.....	36
3. Циљне групе стратегије социјалне заштите.....	54
3.1. Деца и млади.....	54
3.2. Одрасле особе	58
3.3. Избеглице, интерно расељена лица, повратници и мигрант.....	67
3.4. Роми.....	69
4. SWOT.....	72
5. Визија.....	75
6. Циљеви и мере.....	76
7. Праћење и извештавање.....	99
8. Списак пројеката и активности Стратегије социјалне заштите Града Крагујевца за период 2021-2025.....	100
9. Прилози.....	116

Уводно обраћање Градоначелника

Поштоване суграђанке и суграђани,

Град Крагујевац више од деценије посвећен је реформским процесима у области социјалне заштите. Нашу намеру да останемо социјално одговоран град, са системом који је осетљив на све потребе свих суграђана и различите изазове, уградили смо и у нову Стратегију развоја социјалне заштите града Крагујевца за период 2021-2025. године. Наш циљ је да још ефикасније одговоримо на потребе грађана кроз побољшање социјалног статуса на личном, породичном и ширем социјалном плану.

Овом стратегијом град Крагујевац иде у сусрет потребама грађана и дефинише будуће кораке који ће модел социјалне заштите учинити диступнијим за најосетљивије категорије.

Стратегијом развоја социјалне заштите града Крагујевца дефинисани су проблеми становништва у области социјалне заштите, као и мере за њихово решавање. Крагујевац и његови грађани добијају могућност да, применом савремених модела и стандарда социјалне заштите на локалном нивоу, као и увођењем нових социјалних услуга, унапреде социјалну сигурност, посебно осетљивих група грађана/ки, чиме ће се побољшати квалитет њиховог живота и остварити амбијент једнаких могућности за све у складу са вредностима достојанственог и хуманог живота. Стратегија је документ који нуди многа решења, али још више отвара могућности у партиципирању свих грађана и социјалних актера у мапирању социјалних проблема и дефинисању социјалних одговора. Циљ овог документа је стварање амбијента у коме неће бити невидљивих грађана којима је потребна помоћ.

С поштовањем,

Градоначелник Крагујевца
Никола Дашић

1. Увод

1.1. Увод

Стратегије развоја социјалне заштите града Крагујевца је документ јавне политике којим се утврђује и разрађује већ утврђена социјална политика Града Крагујевца, а у складу са Законом о планском систему ("Сл. гласник РС", бр. 30/2018) и члановима 14 и 26. И Законом о социјалној заштити Републике Србије.

Закон о социјалној заштити чл. 20. („Сл. гласник РС“ 24/2011) дефинише улогу јединица локалне самоуправе у изради програма унапређења социјалне заштите који обухвата мере и активности за подстицај и развој постојећих и нових услуга социјалне заштите, а који се финансирају из буџета јединице локалне самоуправе.

Изради Стратегије званично се приступило 27.11.2020. године на основу усвојене Одлуке о приступању изради Стратегије социјалне заштите града Крагујевца за период 2021-2025. године", од стране Скупштине града Крагујевца, број 55-248/20-I.

Циљ израде Стратегије социјалне заштите града Крагујевца за период 2021 – 2025. године је израда планског документа којим се унапређује систем социјалне заштите у граду Крагујевцу.¹

Документ је израђен коришћењем партиципативног приступа који подразумева укључивање шире заједнице – представника јавног и цивилног сектора, тј. установа и организација које се баве питањима од интереса за циљне групе стратегије развоја социјалне заштите обезбеђује се побољшање квалитета донетих одлука и самим тим повећава се одговорност за имплементацију. Због врло ограничавајућих околности за већа окупљања због пандемије Ковид 19, током израде нацрта документа партиципација је постигнута путем заступања циљних група од стране чланова радне групе. Партиципација је такође постигнута у оквиру јавне расправе о нацрту Плана развоја Града Крагујевца за период 2021-2022. где су удружења грађана активно учествовала, а резултати јавне расправе који су се односили на област социјалне заштите уврштени су у Стратегију социјалне заштите.

Чланови Радне групе су директно учествовали у изради документа. Градска управа је формализовала процес доношењем правног акта о избору чланова Радне групе за израду Стратегије у складу са градским регулативама.

Изради Стратегије претходила је евалуација резултата постигнутих реализацијом мера и активности које су планиране Стратегијом развоја социјалне заштите града Крагујевца 2015-2019. Евалуација је реализована кроз рад Комисије за евалуацију стратегије социјалне заштите града Крагујевца за период 2015-2019. године, која је образована решењем Начелника Градске управе за здравствену и социјалну заштиту бр. 112-752/19-XVII од 10. октобра 2019. године.

Задатак Комисије је био да изврши анализу успешности реализације програма/пројеката у оквиру постављених оперативно/стратешких циљева Стратегије као и да Извештај о спроведеној евалуацији² Стратегије достави Начелнику ГУ за здравствену и социјалну заштиту.

Одлука о приступању изради Стратегије социјалне заштите града Крагујевца за период 2021-2025. године, број број 55-248/20-I

² Извештај о евалуацији Стратегије социјалне заштите 2015-2019. је прилог број 3.

На основу Решења градоначелника града Крагујевца о образовању радне групе за израду Стратегије социјалне заштите града Крагујевца за период 2021-2025. године (број 112-1546/20-V, од 25. септембра 2020. године) чланови Радне групе су:

1. Др Гордана Дамњановић, члан Градског већа за здравствену и социјалну заштиту – председник;
2. Никола Рибарић, начелник Градске управе за друштвену делатност и послове са грађанима – члан;
3. Лела Петровић, Градска управа за друштвену делатност и послове са грађанима – члан;
4. Љиљана Станковић, Центар за социјални рад «Солидарност» у Крагујевцу - члан;
5. Марина Милошевић, Центар за развој услуга социјалне заштите «Кнегиња Љубица» Крагујевац – члан;
6. Славиша Сорак, Центар за породични смештај и усвојење Крагујевац – члан;
7. Давор Стефановић, Национална служба за запошљавање Крагујевац – члан;
8. Наташа Божовић, Дом здравља Крагујевац – члан;
9. Невенка Богдановић, Црвени крст Крагујевац – члан;
10. Милена Стојановић, Центар за самостални живот особа са инвалидитетом Крагујевац – члан;
11. Данијела Нешовић, Удружење за помоћ особа са аутизмом Крагујевац – члан;
12. Божидар Николић, Образовно-културна заједница Рома «Романипен» - члан;
13. Драгана Пешић, Градска управа за друштвену делатност и послове са грађанима – члан;
14. Зоран Павловић, Градска управа за друштвену делатност и послове са грађанима – члан

У изради Стратегије развоја социјалне заштите града Крагујевца 2021-2025, Радна група се ослонила на примену Уредбе о методологији управљања јавним политикама, анализи ефеката јавних политика и прописа и садржају појединачних докумената јавних политика.

1.2. Документи јавних политика и правни оквир

У процесу планирања и дефинисања мисије, визије и циљева развоја социјалне заштите у граду Крагујевцу, оквир су чинили релевантни стратешки документи на међународном и националном нивоу као и законодавни оквир у области социјалне и дечије заштите.

1.2.1 Међународни правни оквир

Агенда 2030 (УН) - циљеви одрживог развоја за период 2015-2030. године је кровни интернационални документ, усвојен на Самиту о одрживом развоју 25. септембра 2015. године и представља скуп циљева који се односе на будући међународни развој. Агенда је фокусирана на активности смањења сиромаштва, подизање животног стандарда грађана, унапређење здравственог и образовног система, али и заштиту животне средине, родну равноправност, смањење неједнакости и сл. Принцип да „нико не буде изостављен” је темељ агенде 2030 и значи да ниједан циљ не треба да се остварује уколико се не остварује за све грађане и грађанке.

Европска стратегија 2030 је европска стратегија у којој се истиче да борба против сиромаштва и искључености подразумева мултисекторски приступ који се ослања на раст и запошљавање, као и на модерну и ефикасну социјалну заштиту.

Стратегија препоручује да се иновативне мере социјалне заштите комбинују са великим бројем различитих социјалних политика, укључујући специфичне мере у областима образовања, становања, здравства и породичне заштите. Стратегија придаје велики значај

изградњи и jaчању партнерства између институција и организација цивилног друштва, како би реформе биле ефикасније.

Европски стуб социјалних права је инструмент ЕУ који осигурава стандарде и координацију у области социјалних права. Савет ЕУ, Европски парламент и Европска комисија 2017. године објавили су Европски стуб социјалних права. Циљ овог инструмента је jaчање правних тековина Европске уније у области социјалне заштите и обезбеђивање делотворних грађанских права. Чланством у ЕУ Србија ће бити у обавези да развије систем који ће бити у стању да спроведе циљеве и политике дефинисане у Европском стубу социјалних права: једнаке могућности и приступ тржишту рада; динамична тржишта рада и праведни услови рада; социјална заштита и укључивање.

1.2.2. Национални стратешки оквир

Нацрт Стратегије социјалне заштите 2019 – 2025. Општи циљ новог стратешког документа је развијање интегративне и одрживе социјалне заштите која развија услуге за очување и побољшање квалитета живота и благостања рањивих и маргинализованих група и појединаца, пружа подршку породицама у задовољавању животних потреба и ствара једнаке могућности за самостални живот и независност појединца, подстиче социјално укључивање у заједницу и предупредује зависност од социјалних служби и на тај начин доприноси економском просперитету и одрживом развоју Републике Србије.

У недостатку кохерентног стратешког оквира на националном нивоу Влада Републике Србије реформе у области социјалне заштите усмерава путем националних извештаја о смањењу сиромаштва и социјалном укључивању. Такође на иницијативу Европске комисије у процесу европских интеграција припремљен је Програм реформи политике запошљавања и социјалне политике (ЕСРП) који у значајној мери садржи мере из области социјалне заштите до 2020. године. Поред тога Програм економских реформи (ЕРП) на годишњем нивоу усаглашава мере који се односе на социјалну заштиту што је од значаја за креирање локалних политика.

Програм реформи политике запошљавања и социјалне политике (ЕСРП) усвојен је 2016. године. Главни идентификовани циљеви односно правци који се тичу социјалне политике, који истовремено представљају и изазове су: повећање обухвата и унапређење адекватности новчаних давања; активна инклузија; повећање подршке (природној) породици у ризику; наставак процеса деинституционализације и развој ванинституционалних услуга у заједници; унапређење система дуготрајне неге; унапређење квалитета услуга; jaчање контролних и регулаторних механизма; мониторинга (праћења) и евалуације (вредновања); повезивање центра за социјални рад са институцијама које обезбеђују услуге из области здравствене заштите, образовања и запошљавања, као и са полицијом, правосудним органима, организацијама цивилног друштва које заступају поједине друштвено осетљиве групе, Црвеним крстом и одговарајућим службама локалне самоуправе.

Програм економских реформи (ЕРП) 2019–2021 - Структурна реформа 20. Унапређење адекватности, квалитета и таргетираности мера социјалне заштите: повећану адекватност новчаних давања; бољи квалитет услуга социјалне заштите; већу доступност услуга; успостављене контролне механизме у систему социјалне заштите; повећање ефикасности рада и уштеду времена центара за социјални рад; лакши приступ остваривању права и услуга; бољи обухват новчаним давањима; праведнију расподелу новчаних средстава; већу сарадњу различитих сектора.

Процес преговора о приступању Србије ЕУ је кроз различита поглавља дефинисао и усмерио развој социјалне заштите. Ову област посебно обрађују поглавља 23 (правосуђе и основна права) и 19 (социјална политика и запошљавање). Европске интеграције у Србији представљају важан оквир и узете су у обзир приликом дефинисања приоритета у локалне политике социјалне заштите. Преговарачко поглавље 19 у процесу приступања ЕУ - Социјална политика и запошљавање. Најбитнији циљеви социјалне политике Европске уније

јесу постизање јединственог и праведног приступа основним социјалним услугама, унапређење система социјалне заштите, висок образовни степен радне снаге, висока стопа запослености уз посебну бригу за групе које су мање присутне на тржишту рада, постизање сигурних и одрживих прихода, као и достојних услова рада за жене и мушкарце. Преговарачко поглавље 23 у процесу приступања ЕУ - Правосуђе и основна права. Важан аспект Европске уније представља заштита људских права и борба против дискриминације, који грађанима обезбеђује виши ниво заштите и лакше остваривање загарантованих права.

Стратегија за социјално укључивање Рома и Ромкиња 2016-2025 дефинише активности и мере у циљу смањења сиромаштва и сузбијања дискриминације Рома и Ромкиња и стварање услова за унапређење социо-економског положаја лица ромске националности.

Стратешки документ покрива пет области и то: образовање, становање, запошљавање, здравље и социјалну заштиту, док се већина стратешких мера остварује на локалном нивоу. Област социјалне заштите се наводи у петом посебном циљу Стратегије којим се тежи унапређењу приступа услугама социјалне заштите и доступности новчаних давања ради смањења сиромаштва и повећања социјалне укључености Рома и Ромкиња у локалној заједници.

Национална стратегија за запошљавање 2011-2020 - Један од циљева овог стратешког документа који је од значаја за систем социјалне заштите посебно ради превенције уласка у систем социјалне заштите и стварање услова за јачање личних и професионалних капацитета постојећих корисника, посебно радно способних корисника система социјалне заштите. Од јединица локалне самоуправе се очекује планирање мера и активности за активацију радно способних корисника система социјалне заштите.

Национална стратегија за решавање питања избеглица и интерно расељених лица за период од 2015. до 2020. године препознаје јединице локалне самоуправе као активног учесника у процесима локалне интеграције избеглих, интерно расељених лица и повратника по споразуму о реадмисији, као посебно осетљиве групе која има потребу за стратешким интервенцијама у области социјалне заштите. Локална самоуправа је препозната као активни учесник у процесима локалне интеграције избеглих, интерно расељених лица и повратника по споразуму о реадмисији, као посебно осетљиве групе.

Стратегија за реинтеграцију повратника по Споразуму о реадмисији - улога локалних самоуправа у овом значајном процесу односи се на успостављање институционалног оквира и координацију активности, како на националном, тако и на локалном нивоу. Предвиђена мера се односи на изградњу и институционализацију међуресорне сарадње кроз развој механизма за имплементацију и праћење политике у области повратка и интеграције. Пружање подршке у утврђивању и реализацији мера на нивоу јединица локалне самоуправе (примајуће заједнице) за помоћ повратницима, а у складу са могућностима и потребама локалне заједнице, је од изузетне важности за одрживу реинтеграцију.

Национална стратегија за младе 2015-2025 истиче потребу за унапређењем подршке друштвеном укључивању младих из категорија у ризику од социјалне искључености.

Анализом специфичних циљева уочава се значајна улога локалних заједница у обезбеђивању услуга и активности од значаја за повећану доступност и обим активности превенције социјалне искључености младих у ризику. Ова стратегија, такође, предвиђа успостављање међусекторског приступа у планирању, спровођењу и праћењу мера и активности од значаја за социјално укључивање младих.

Национална стратегија социјалног становања поставља основне стратешке и институционалне елементе система социјалног становања, који ће се у наредним годинама развијати на републичком и локалном нивоу. У оквиру акционог плана за спровођење стратегије, једна од мера је даљи развој стратешких докумената у области становања (мера

1.3.), где локалне самоуправе имају задатак да врше израду локалних стамбених стратегија и периодично међусобно усаглашавање са националном стратегијом социјалног становања.

1.2.3 Локални стратешки оквир

План развоја града Крагујевца 2021-2031. година у оквиру 5 дефинисаних приоритета, у оквиру приоритета 3 – Развој ванпривредних и друштвених делатности, дефинише као општи циљ 3.4. Унапредити систем социјалне заштите граду. Мере дефинисане у оквиру општег циља 3.4. су: Унапређење капацитета и осавремењивање пружалаца услуга социјалне заштите, Спровођење акција подизања свести заједнице о инклузији маргинализованих и осетљивих категорија становништва, Развијање социјалног предузетништва, Подршка организацијама цивилног друштва у спровођењу социјално-иновативних пројеката и социјално-иновативне активности, Заштита људских и мањинских права и промоција родне равноправности.

Стратегија развоја социјалне заштите града Крагујевца 2015–2019. дефинисала је четири приоритета у оквиру сваког приоритета стратешки циљ, а затим оперативни циљеви у оквиру којих су предложени пројекти од значаја за реализацију стратешких односно оперативних циљева: 1) Унапређење услова за реализацију услуга социјалне заштите; 2) развој услуга и увећање доступности услуга за децу и младе; 3) Одрасле особе и породице у стању социјалне потребе и старије особе; 4) Унапређење положаја и квалитета живота ОЦИ).

1.3. Законодавни оквир у области социјалне заштите

1.3.1. Национални оквир

За област социјалне заштите како на републичком тако и на локалном нивоу од значаја су следећи закони који се примењују:

- Закон о социјалној заштити;
- Закон о финансијској подршци породици са децом
- Закон о планском систему
- Закон о локалној самоуправи
- Закон о становању и одржавању зграда;
- Породични закон;
- Закон о здравственој заштити;
- Закон о пензијском и инвалидском осигурању;
- Закон о здравственом осигурању;
- Закон о основама система образовања и васпитања;
- Закон о младима;
- Закон о малолетним учиниоцима кривичних дела и кривичноправној заштити малолетних лица;
- Закон о равноправности полова;
- Закон о запошљавању и осигурању за случај незапослености;
- Закон о избеглицама;
- Закон о професионалној рехабилитацији и запошљавању особа са инвалидитетом;
- Закон о заштити података о личности;
- Закон о слободном приступу информацијама од јавног значаја;
- Закон о локалној самоуправи
- Закон о Црвеном крсту Србије
- Закон о спречавању насиља у породици

Закон о социјалној заштити Законом о социјалној заштити се уређује делатност, циљеви, начела, права и услуге социјалне заштите, поступке за остваривање права у социјалној

заштити и коришћење услуга социјалне заштите, права и обавезе корисника социјалне заштите, поступке за остваривање права и коришћење услуга социјалне заштите и др. Начело благовремености (чл. 29) – прокламује обавезу да се „социјална заштита остварује се на начин који обезбеђује правовремено уочавање потреба корисника и пружање услуга ради спречавања настанка и развоја стања која угрожавају безбедност и задовољавање животних потреба и ометају укључивање у друштво”; Начело целовитости социјалне заштите (чл. 30) – услуге социјалне заштите пружају се у складу с функцијом коју имају, повезано и усклађено, тако да обезбеђује целовиту социјалну заштиту кориснику у сваком животном добу; Начело унапређења квалитета социјалне заштите (чл. 31) – услуге социјалне заштите пружају се у складу с принципима и стандардима савремене професионалне праксе социјалног рада. Према законској одредби члана 20. став 3., свака локална самоуправа треба да процени потребе грађана/корисника за одређеном врстом услуге као и да процени расположиве ресурсе.

Процена потреба има троструку сврху: да пружа податке о врстама и раширености потреба у заједници и организацији; да утврђује расположиве ресурсе за пружање услуга и задовољавање потреба, и да обезбеђује податке неопходне за планирање нових услуга и развој нових програма. Законом је дефинисана обавеза центра за социјални рад, у складу са актима локалне самоуправе, да учествује у пословима планирања и развоја социјалне заштите у јединици локалне самоуправе.

Закон о локалној самоуправи – Надлежност јединица локалне самоуправе у области социјалне заштите, као и надлежност у области планирања, дефинисана је чланом 20.: стара се о задовољавању потреба грађана у области социјалне заштите; обезбеђује остваривање посебних потреба особа са инвалидитетом и заштиту права осетљивих група; стара се о остваривању и заштити и унапређењу људских и мањинских права и родној равноправности.

Закон о финансијској подршци породици са децом има за циљ побољшање услова за задовољавање основних потреба деце, усклађивања рада и родитељства, посебног подстицаја и подршке родитељима да остваре жељени број деце и побољшања материјалног положаја породица са децом, породица са децом са сметњама у развоју и инвалидитетом и породица са децом без родитељског старања. Одредбе Закона наводе да јединице локалне самоуправе могу да утврде и друга права, већи обим права и повољније услове за њихово остваривање од оних која обезбеђује национални ниво (нпр. додељују право на дечији додатак и деци вишег реда рођења од четвртог и додатна новчана давања поводом рођења детета – незапосленим породилицама, родитељима близанаца током прве године након рођења и сл.); у мандату јединица локалне самоуправе је и регресирање трошкова боравка у предшколској установи деце из материјално угрожених породица (осим деце из породица корисника новчане социјалне помоћи чији се трошкови покривају из националног буџета).

Закон о планском систему – Циљ овог закона је потреба да се успостави ефикасан, транспарентан, координисан и реалистичан систем планирања Републике Србије, аутономне покрајине и јединице локалне самоуправе који покрива све кључне аспекте социјалне и економске развојне политике, регионалног и просторног развоја. Закон поставља основе за оптимално коришћење буџетских средстава, обезбеђење одрживог раста и развоја Републике Србије, укључујући аутономне покрајине, јединице локалне самоуправе, као и ефикасно спровођење процеса приступања Европској унији. Овим законом се регулише управљање системом јавних политика и средњорочног планирања, врсте и садржина планских докумената које у складу са својим надлежностима, предлажу, усвајају и спроводе учесници у планском систему. Поред тога, законом се регулише и међусобна усклађеност планских докумената, поступак утврђивања и спровођења јавних политика и обавеза извештавања о спровођењу планских докумената. У процесу израде стратешког документа града Крагујевца у области социјалне заштите обезбеђена је пуна примена Закона о планском систему.

Закон о локалној самоуправи – Надлежност јединица локалне самоуправе у области социјалне заштите, као и надлежност у области планирања, дефинисана је одредбама Закона и то да се локална самоуправа стара о задовољавању потреба грађана у области социјалне заштите; обезбеђује остваривање посебних потреба особа са инвалидитетом и заштиту права осетљивих група; стара се о остваривању и заштити и унапређењу људских и мањинских права и родној равноправности.

Породични закон је изузетно важан, јер регулише комплетну материју породично-правних односа и заштите права проистеклих из истих. Овде је посебно наглашена улога ЦСР, коме је држава поверила те послове јавних овлашћења старатељске заштите (за децу без родитељског старања и одрасла лица лишена пословне способности). Поред тога, Центар има значајна овлашћења у породично-правној заштити, било као орган који самостално спроводи одређене поступке и доноси одлуке, било као саветодавни орган надлежног суда који решава, у парничним или ванпарничним поступцима, у породичноправним стварима односно као орган који има право да буде странка у поступку у таквим поступцима.

Закон о равноправности полова налаже поштовање уставних и међународних стандарда и од стране органа ЈЛС.

Закон о избеглицама поред Комесаријата, утврђује и за ЈЛС одређена права и обавезе у обезбеђивању збрињавања и помоћ у интеграцији и повратку избеглица. Тако ЈЛС учествује, у сарадњи са органима РС и домаћим и иностраним донаторима, у решавању стамбених потреба избеглица, у процесу њихове интеграције.

Закон о спречавању насиља у породици њиме се уруђује спречавање насиља у породици и поступање државних органа у спречавању насиља у породици и пружање заштите и подршке жртвама. Циљ му је на јединствен начин уређено и организовано поступање државних органа, што ће довести до хитне, благовремене и делотворне заштите. Надлежни органи су полиција, јавна тужилаштва, судови опште надлежности и прекршајни судови и центри за социјални рад као установе. Овим Законом су јасно дефинисана општа правила поступања, поступања сваког актера заштите тј. органа, начин сарадње група за координацију на нивоу сваке локалне заједнице. Овим законом одређен је надлежни полицијски службеник који заједно са јавним тужиоцем учествује у обезбеђивању заштите жртава насиља у породици. Центар за социјални рад је једна од карика у ланцу заштите жртава насиља у породици, организује збрињавање жртве и друге видове подршке у складу са Породичним законом и Законом о социјалној заштити.

Закон о Црвеном крсту Србије - Црвени крст Србије јесте хуманитарна, независна, непрофитна и добровољна организација основана за територију Републике Србије и саставни је део Друштва Црвеног крста Србије и Црне Горе.

Црвени крст Србије врши јавна овлашћења утврђена законом и обавља друге послове од јавног интереса, у складу са ратификованим међународним уговором, законом и другим прописима и општим актима и при њиховом вршењу, односно обављању има положај организације која помаже надлежним државним органима у хуманитарној области.

У обављању послова из своје надлежности, односно делатности Црвени крст Србије ужива помоћ надлежних државних органа, органа територијалне аутономије и јединица локалне самоуправе.

Црвени крст Србије има за циљ да олакшава људску патњу, са задатком да пружа помоћ угроженим лицима у случају ратних сукоба, природних, еколошких или других несрећа ради спасавања угрожених живота и здравља људи и обезбеђења поштовања хуманитарног права, и у случају стања потреба за социјалном заштитом и збрињавањем, као и са задатком превентивног деловања и просвећивања грађана у области здравствене и социјалне заштите и унапређења хуманитарних вредности друштва.

Закон о спречавању насиља у породици - Законом се настоје остварити три основна циља: хитна реакција државних органа у случајевима када постоји непосредна опасност од насиља у породици, потпуна заштита жртава насиља и кординисана сарадња свих државних

органа и установа који учествују у примени самог Закона. Мере које се примењују су у циљу откривања да ли прети непосредна опасност од насиља у породици и скуп мера који се примењује када је непосредна опасност откривена.

Правилник о организацији, нормативима и стандардима рада центра за социјални рад - Своју повезујућу улогу, спону између креатора политике, доносиоца одлука, пружалаца услуга и корисника услуга у систему социјалне заштите центри за социјални рад остварују тако што обављају послове поверене од стране државе и истовремено учествујући у пословима планирања и развоја социјалне заштите у јединици локалне самоуправе за чију територију су основани. Правилник је дефинисао обавезу центра за социјални рад да о свом раду извештава надлежне органе државне управе, као и обавезу да обезбеди јавност свог рада тако што ће грађане са подручја за које је надлежан информисати о услугама које пружа, подстичући на тај начин доступност услуга свима којима је услуга потребна.

Чланом 21. Правилника је дефинисано и да центар за социјални рад своје обавезе на пословима планирања и развоја спроводи остваривањем група послова који обухватају прикупљање, обраду података и извештавање (информисање) свих релевантних социјалних актера. Послови планирања и развоја центра за социјални рад, поред осталог, обухватају идентификовање потреба група корисника у локалној заједници и информисање креатора политике и доносиоца одлука на свим нивоима организовања (локалном, регионалном, националном) о идентификованим потребама корисника и капацитетима центра да на те потребе адекватно одговори.

1.3.2 Локални оквир

Статутом града Крагујевца прописано је да је Крагујевац град Крагујевчана и свих људи који у њему живе, заснован на самоуправној владавини, начелима грађанске демократије, социјалној правди, људским и мањинским правима и слободама у коме свако има једнаке могућности за достизање жељеног квалитета живота и личне среће. Град преко својих органа, у складу са Уставом и законом стара се о задовољавању потреба грађана у области просвете (предшколско, основно и средње образовање и васпитање), научноистраживачке и иновационе делатности, културе, здравствене и социјалне заштите, дечије заштите, спорта и физичке културе, у складу са законом и другим актима.

Систем социјалне заштите Града Крагујевца заснива се на актима којима се унапређује социјална заштита у локалној заједници:

- Одлука о социјалној заштити,
- Одлука о проширеним и додатним правима финансијске подршке породици са децом и мером за остваривање демографске и популационе политике на територији града Крагујевца,
- Одлука о финансијској подршци породици са децом
- Одлука о мрежи предшколских установа на територији града Крагујевца
- Одлука о остваривању права на сталну месечну новчану помоћ деци палих бораца;
- Одлука о остваривању права на превоз повлашћених категорија грађана на територији града Крагујевца,
- Одлука о оснивању Центра за социјални рад за град Крагујевац
- Одлука о оснивању Центра за развој услуга социјалне заштите "Кнегиња Љубица" Крагујевац
- Програм унапређења социјалне заштите
- Правилник о ближим условима, поступку и начину остваривања права на материјалну подршку и коришћење услуга у области социјалне заштите
- Правилник о критеријумима и мерилима за утврђивање цена услуга и учешће корисника и његових сродника обавезних на издржавање у трошковима услуга социјалне заштите
- Локални акциони план запошљавања,
- Локални акциони план за Роме,
- Локални акциони план за унапређење положаја миграната на територији града Крагујевца

2. Методологија израде Стратегије развоја социјалне заштите града Крагујевца

Документ Стратегија социјалне заштите града Крагујевца 2021-2025. проистекао је из више сукцесивних фаза које, заједно, чине процес стратешког планирања. Свака фаза чинила је основу за обављање наредне. Процес је започет темељним истраживањем које је обухватило прикупљање података по кључним областима социо - економске реалности Града с аспекта утицаја на живот циљних група стратегије и корисника услуга социјалне заштите: демографија, људски ресурси и тржиште рада, економија, образовање, здравствена и социјална заштита.

Прикупљени подаци веродостојно осликавају тренутно стање у Граду и служе као улазни елементи за формулисање документа Преглед и анализа постојећег стања. Овај документ је касније коришћен као адекватна подлога за израду SWOT анализе: користећи истраживања и податке из прегледа и анализе постојећег стања израђене су матрице са снагама, слабостима, претњама и шансама за област социјалне заштите у Граду. Након израде SWOT анализе, извршено је бодовање како би се издвојиле најкритичније слабости и најконкурентније снаге на које ће се посебно обратити пажња у даљем процесу израде документа, ревизије визије претходне стратегије, и приликом дефинисања циљева стратегије.

За дефинисање циљева и мера са конкретним активностима и пројектима важна основа је и анализа Опис циљних група³: 1) деца и млади, 2) одрасле и старије особе, 3) избегла, интерно расељена лица, повратници, мигранти и 4) Роми.

Специфична циљна група Стратегије су пружаоци услуга социјалне заштите, у смислу стратешког приступа побољшању услова рада у циљу квалитетније реализације услуга.

Због изражених ограничења у кретању и окупљању већих група, одржан је један шири сатанак на почетку процеса и пре стриктних мера, док је у току развоја документа одржано више консултативних и оперативних састанака у малом опсегу са 2-3 особе које су заступале своје установе и кориснике.

Пројекте у оквиру мера развили су чланови радне групе и прикупили од пружалаца услуга, НВО и удружења грађана, у складу са својим опсегом активности и одговорности. Партиципација је углавном обављена путем електронске комуникације и путем телефона.

Финална фаза у изради нацрта документа је усаглашавање са Планом развоја Града Крагујевца 2021-2031, чему следи јавни увид, како би се примиле сугестије шире заједнице.

2.1 Опис и анализа постојећег стања

Ситуациона анализа области друштвено-економског живота града Крагујевца дефинише стање свих чинилаца друштвено-економског развоја, где се кроз анализу даје преглед трендова у последњих пет до десет година. Профил или "лична карта" локалне заједнице с једне стране служи за предвиђање будућих промена, а са друге стране омогућава увид у факторе који су довели до тренутног стања. На тај начин даје основу за дефинисање приоритета и циљева интервенције.

Кроз израду профила локалне заједнице омогућено је:

- пружање подршке Радној групи у доношењу одлука о правцима интервенције
- давање прегледа друштвено-економских показатеља путем којег се омогућава успостављање оквира за израду стратегије
- обезбеђивање основних информација које дозвољавају заједници да мери шта се променило имплементацијом стратегије
- подршка за израду секторских SWOT анализа

³ Документ „Опис циљних група система социјалне заштите Града Крагујевца“ је прилог број 2

Фаза израде Ситуационе анализе обухватила је следеће подфазе које су довеле до финализације овог сегмента документа:

- дефинисање структуре ситуационе анализе
- подела одговорности унутар Радне групе
- прикупљање података
- унос и обрада података
- формирање нацрта ситуационе анализе
- ревизија и допуна
- формирање финалне верзије

У изради анализе коришћени су подаци из националних публикација и из извора локалне самоуправе, које евидентирају промене друштвено-економских параметара једну или две године уназад, у односу на последење посматрану годину.

2.1.1. Основни географски подаци и геостратешки положај

Град Крагујевац представља административни, привредни, културно-образовни и здравствени центар централне Србије. Смештен је у средишњем делу Републике Србије, у Шумадијском округу. Према Попису из 2011. године на територији Града Крагујевца живи 179.417 становника. У градском подручју живи 150.835 становника, што га чини четвртим градом по величини у Србији и првим градом по проценту урбане популације.

Град се налази на 44° 22' северне географске ширине, 20° 56' источне географске дужине и надморској висини од 185 до 220м. Простире се на 835км² и удаљен је 140км југоисточно од главног града Републике Србије – Београда. Подигнут је на обалама реке Лепенице у Крагујевачкој котлини, где се дотичу крајњи огранци шумадијских планина: Рудника, Црног Врха и Гледићких планина.

Крагујевац је индустријски град, али и Град са значајним пољопривредним земљиштем. Располаже са укупним земљишним фондом од 83.475ха, од чега 63,9% припада руралном подручју, а 36,1% територије припада урбаној зони.

Поред разгранате мреже путева који Крагујевац повезује са великим бројем градова и насеља, железничком пругом могућ је саобраћај у 4 главна правца:

- Крагујевац - Београд - Суботица – Будимпешта
- Крагујевац - Ниш – Софија
- Крагујевац - Подгорица - Бар (морска лука)
- Крагујевац - Скопље - Солун (морска лука)

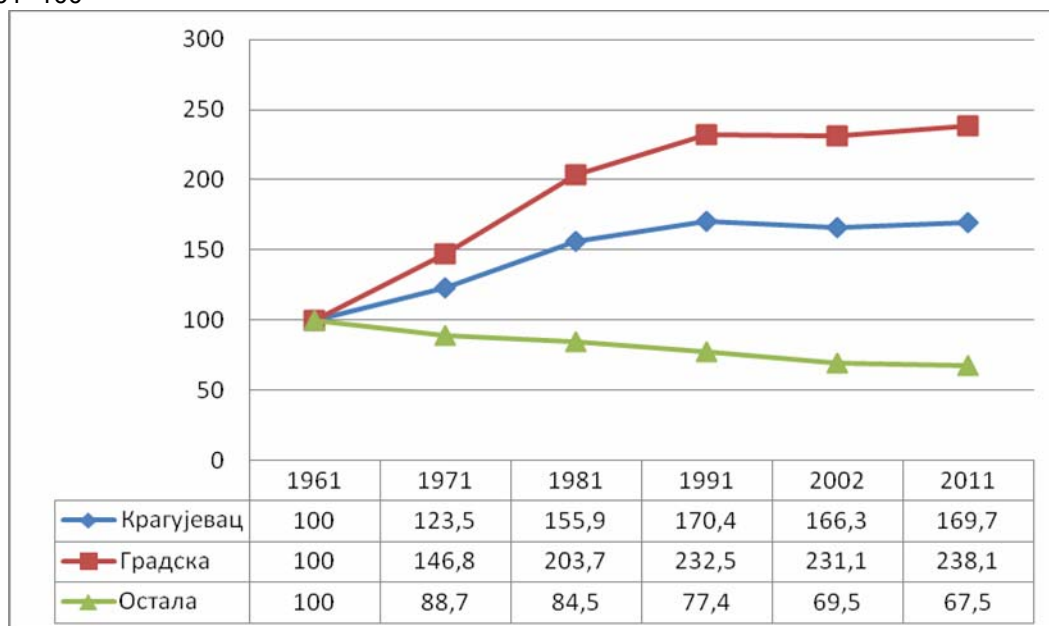
2.1.2. Демографија

На основу резултата пописа из 2011. године, број становника бележи раст по први пут после 1991. године, тако да на територији града Крагујевца има 179.417 становника или 3.615 становника више у односу на попис из 2002. године (порастан од 2,05%).

Посматрано у педесетогодишњем периоду, од 1961. до 2011. године, број становника у Крагујевцу континуирано расте, а број становника се за ових пола века увећао за 69,7%.

Број становника на територији града повећавао се искључиво повећањем броја становника у градским насељима, док се број становника у сеоским насељима истовремено смањивао. Тако је број становника у градским насељима порастао 2,38 пута у педесетогодишњем периоду 1961-2011, док је у истом периоду број становника на сеоском подручју опао за 32,5%.

Промена броја становника у Крагујевцу и његовим градским и осталим насељима у периоду 1961-2011, индекс 1961=100

Извор: Републички завод за статистику

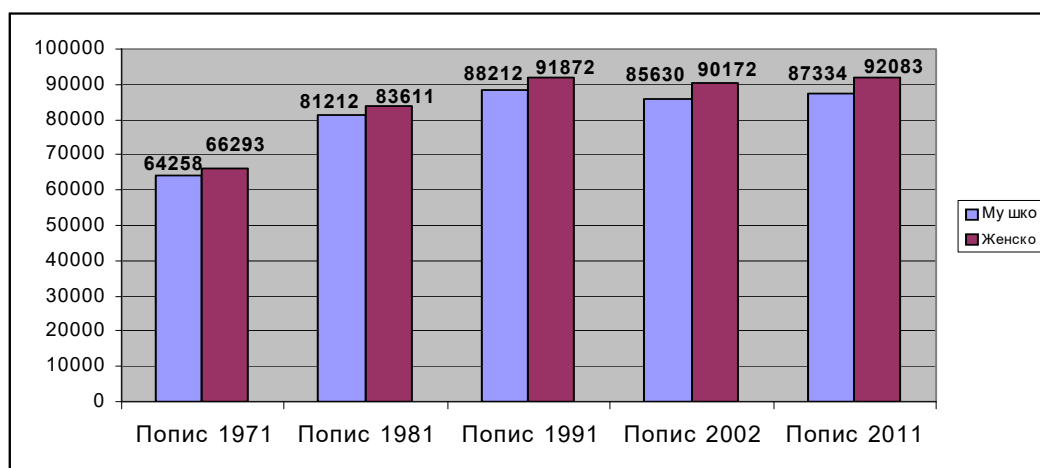
Демографска процена за 2041. годину:

Град Крагујевац	становника	мушко	женско
Нулти миграциони салдо	157816	76962	80854
Средња варијанта	188877	87091	93786

Извор: Републички завод за статистику

2.1.2.1. Структура становника

Структура становника према полу

Извор: Републички завод за статистику

У потпуној структури становништва, на свим посматраним пописима становништва, може се уочити већа бројност женске популације у односу на мушку. Интересантно је да се ова разлика најпре смањивала, у периоду од 1971. до 1981. године, да би према попису из 2002. однос мушке и женске популације износио 51,3: 48,7 у корист женске популације. На последњем

попису из 2011. године однос женског и мушког становништва је исти као у претходном периоду: 51,3 : 48,7 у корист женске популације (92.083 према 87.334 у корист жена).

Старосна структура становништва

Старосна структура становништва града Крагујевца формирана је под директним дејством наталитета, а процес старења је у највећој мери условљен секуларним падом наталитета. На старосну структуру становништва утицали су, смртност и миграције, али у мањој мери.

Према подацима са Пописа 2002. и 2011. године Републичког завода за статистику уочливе су разлике у бројности две групације становништва према старосној структури. Подаци са пописа из 2002. године показују да је најбројнија група старости од 45 до 49 година, док се на Попису из 2011. године најбројнија старосна групација односи на становништво од 55 до 59 година.

Основни контингенти становништва

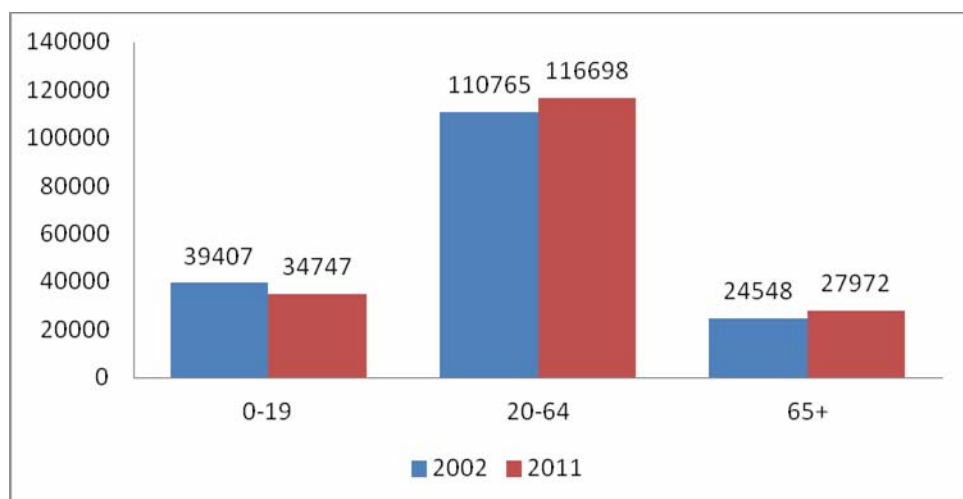
Табела 5. Основни контингенти становништва у 2019. години

Територија	Укупно становништво		Основни старосни контингенти становништва										Очекивано трајање живота живорођене деце од 2017-2019	
			Радни 15-64		Пунолетни 18 и више		Предшколски 0-6		Школо – обавезни 7-14		Фертилни 15-49			
	Прос. старост	Индекс старења	број	%	број	%	број	%	број	%	број	%	М	Ж
Шумадија	43,96	157,8	182373	64,8	234114	83,2	17284	6,1	21294	7,6	59957	21,3	73,8	78,5
Поморавље	45,15	176,5	124916	63,3	166132	84,2	10917	5,5	14302	7,3	40918	20,7	72,5	78,6
Крагујевац	43,21	146,2	115012	65,1	145742	82,5	12175	6,9	13500	7,6	38782	22,0	74,1	78,7

Извор: Републички завод за статистику – Општине у Србији

Промене у старосној структури у Крагујевцу у периоду између два последња пописа указују на смањивање броја младог становништва за 4660, што је пад са 22,4% на 19,3% укупне популације. Истовремено се број старих преко 65 година повећао за 3424, што представља пораст са 14% на 15,6%.

Старосна структура становништва Крагујевца према пописним подацима 2002. и 2011. године

Писменост становништва

Висок степен писмености становништва је неопходан услов за економски развој сваке средине. У погледу процентуалне заступљености неписменог становништва, Крагујевац је са 1,35% бољи

од републичког просека који износи 1,96% укупне популације старије од 10 година, али је у неповољнијем положају у односу на Ниш, Нови Сад и нарочито Београд.

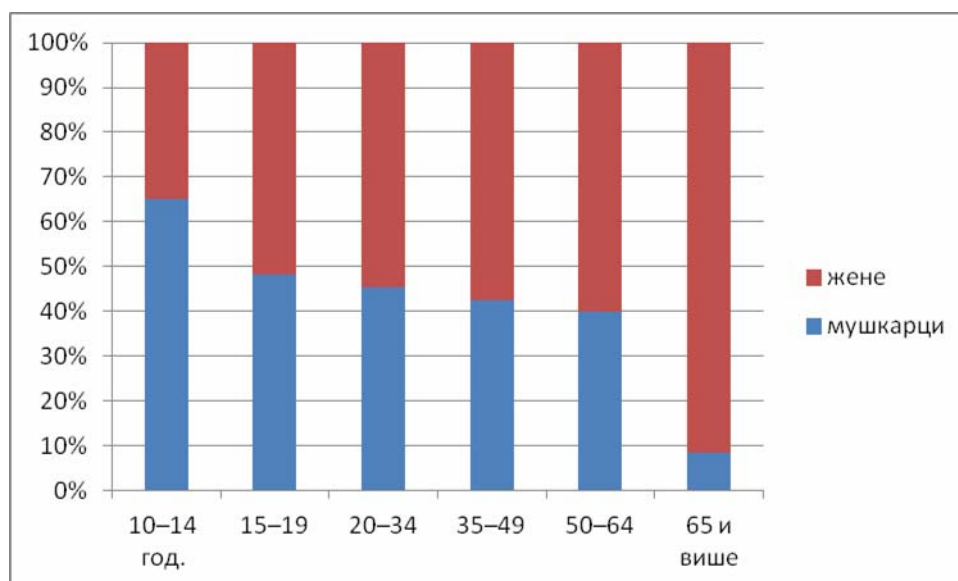
Број неписмених међу становништвом старијем од 10 година, према подацима пописа становништва 2011. године

	број неписмених	учешће у укупном становништву (%) старијем од 10 год.
Р. Србија	127.463	1.96
Град Београд	12.429	0.83
Град Нови Сад	3.099	1.01
Крагујевац	2.198	1.35
Град Ниш	2.697	1.14

Извор: Републички завод за статистику

Приметно је да се са повећањем старости повећава и удео женске популације међу неписменим становништвом. Тако је међу популацијом старијом од 65 година у укупном броју неписмених било 71% жена. Све ово указује да се одвија процес развоја родне равноправности, чији је саставни део омогућавање једнаког образовања за жене и мушкарце.

Полна структура неписменог становништва према старосним групама у Крагујевцу 2011. године

Тренд смањења удела неписменог становништва, како у целој Србији, па тако се може уочити и у Крагујевцу. У Србији се проценат неписмених у периоду између два последња пописа смањио са 3,45% на 1,96%, а у Крагујевцу са 2,12% на 1,35%.

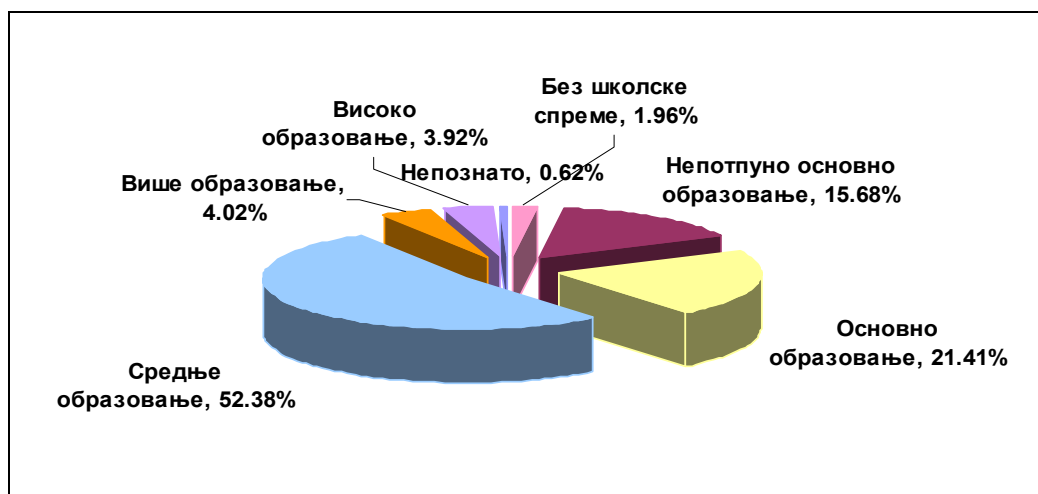
Компјутерска писменост

Посебно битан аспект писмености становништва у савременом друштву је компјутерска писменост, која се статистички прати за особе старије од 15 година. У погледу компјутерске писмености Крагујевац је слично позициониран у Србији као и код основне писмености, тј. подаци показују боље стање од републичког просека. Тако је у Крагујевцу компјутерски писмених и делимично писмених 2011. године било 51,4%, у Новом Саду 65,1%, док је републички просек 49% (табела бр. 18 и графикон бр.15).

Становништво старо 15 и више година према компјутерској писмености по градовима у 2011. години

	Укупно	Компјутерски писмени	Делимично познају рад на рачунару	Компјутерски неписмени
Р. СРБИЈА	6.161.584	2.108.144	910.586	3.142.854
%		34.2%	14.8%	51.0%
Крагујевац	154.290	58.311	21.000	74.979
%		37.8%	13.6%	48.6%

У образовној структури становништва старијег од 15 година уочава се да најбројнију групу чине особе са средњим образовањем (52,38%). Само основно образовање има 21,4%, док је 17,64% посматране популације без основног образовања. На основу ових података, уочава се доминантност женске популације у групама са нижим образовањем, односно без школске спреме или са завршених 3 разреда основне школе. Женска популација, у обема групама, чини преко 68% овог дела популације.

Домаћинства према броју чланова

Домаћинства према броју чланова

Година	Укупно	1 члан	2 члана	3 члана	4 члана	5 чланова	6 и више	Просечно
2002	59524	11476	14059	12211	14724	4237	2817	2,93
2011	59991	11523	14751	12568	12256	5004	3889	2,97

Извор: Републички завод за статистику – Општине у Србији

Витални догађаји у граду Крагујевцу

Година	Живорођени		Умрли		Природни прираштај		Бракови	
	број	на 1000 становника	број	на 1000 становника	број	на 1000 становника	закључени	разведени
2009.	1726	9.9	2250	12.9	-524	-3.0	937	150
2010.	1682	9.7	2201	12.6	-519	-3.0	902	71
2011.	1777	12	2232	12.6	-455	-2.5	902	71
2012.	1777	10.2	2232	12.8	-455	-2.6	897	139
2013.	1746	9,8	2141	12,0	-395	-2,2	950	119
2014.	1882	10,5	2237	12,5	-355	-2,0	984	200

2015.	1842	10,3	2241	12,5	-399	-2,2	1016	137
2016.	1814	10,2	2150	12,1	-336	-1,9	881	147
2017.	1644	9,2	2277	12,8	-633	-3,6	980	64
2018.	1652	9,3	2246	12,7	-594	-3,3	908	153
2019.	1669	9,4	2282	12,9	-613	-3,5	941	170

Извор: Републички завод за статистику

Незнатно је повећање броја домаћинстава у периоду између последња два званична пописа становништва. Видан је континуирани тренд негативног природног прираштаја.

Етничка припадност становништва

Крагујевац је, према званичној статистици, етнички хомогена средина са уделом српског становништва од 95 %, у укупном броју становника. Најбројнија мањинска етничка заједница у Крагујевцу су Роми (0,83%), Црногорци (0,36%) и Македонци (0,16%).

Званична статистика говори о томе да у Крагујевцу живи 1482 припадника ромске етничке заједнице, док је реално овај проценат знатно већи (5,57%) али се због асимилације и других разлога Роми не изјашњавају о својој етничкој припадности.

Религијска припадност становништва

У укупном броју становника, највећи је удео оних који припадају Хришћанској религији, а у оквиру тога највише је оних који су се изјаснили као Православци (95,48% у односу на укупан број становника и 99% у односу на припаднике Хришћанске вероисповести). Удео неопредељених је 1,48%, остали удео у укупном становништву је незнатно мали (мање од 1%; неопредељених, атеиста и припадника исламске религије).

Досељеници

Број досељеника по временским периодима

Укупан број становника		179417
Од рођења станује у истом месту		101182
Досељеници	Укупно	79235
	1980 и раније	41664
	1981-1985	5787
	1986-1990	4382
	1991-1995	4464
	1996-2000	9823
	2001-2005	3902
	2006. и касније	5279
Непозната година		3934

Извор: Републички завод за статистику

Највећи број досељеника забележен је до 1981. године и износи 41.664, а значајан број досељених Град бележи и у периоду од 1996. до 2000. године (9.823).

Структура досељеника према подручју са којег су досељени (пре 1980. године -2011.)

Досељеници - укупно		Град	Удео у укупном броју досељеника у граду (%)
		79235	100
Досељеници	досељено из	70000	88,34

	Републике Србије		
	из другог насеља исте општине	9072	12,96
	из друге општине	10751	15,36
	из друге области	50177	71,68
	досељено из других земаља	9150	11,55
	из Босне и Херцеговине	2295	25,08
	из Македоније	813	8,85
	из Словеније	397	4,39
	из Хрватске	1857	20,29
	Из Црне Горе	2249	24,58
	из осталих земаља	1539	16,82
	непознато	85	0,11

Од 179.417 становника колико по попису из 2011. године живи у граду Крагујевцу, 79.235 је досељено. Највећи део тог становништва досељен је из Републике Србије (70.000 или 88,34 %), а затим и из бивших република Југославије, највише из Босне и Херцеговине, а затим и из Црне Горе, Хрватске, Македоније и Словеније.

Број становника

Број становника		Досељено
1991. година	2011. година	9181
180084	179417	667

Извор: Републички завод за статистику

Број становника је смањен у посматраном периоду (1991 - 2011. године), за 667 становника и поред тога што је у град Крагујевац у истом периоду досељено 9.181 становник. То нам говори да је дошло до знатног одлива становништва делом због негативног природног прираштаја, делом због миграција ка већим привредним центрима и у иностранство.

2.1.3. Људски ресурси и тржиште рада

Запосленост

Број запослених у Србији и Крагујевцу, 2010-2020. година (у хиљадама)

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Р. СРБИЈА	1.901,2	1.866,2	1.865,6	1.864,8	1.845,5	1.989,6	2.009,8	2.062,6	2.131,1	2173,1	2215,5
Крагујевац	42,5	42,1	43,4	46,3	45,3	47,1	49,7	50,5	51,9	53,1	57,0

Извор: Републички завод за статистику

Из табеле се види да је читава Србија, као и Крагујевац у поменутом периоду били погођени падом броја запослених, а раст се наставио и у наредним годинама, тј. са већим бројем запослених него 2010.

У Крагујевцу је почетком посматраног периода, 2010. године, број запослених био у опадању, а најгора ситуација била је 2011. године, када је број запослених био готово 11,4% мањи и износио је 42.065. Од тада је број запослених има тенденцију раста, тако да је у 2020. години било око 57.000 запослених тј. 7,4% више него 10 година раније.

Структура запослених према врсти послодавца

На основу поделе запослених на запослене у правним лицима и приватне предузетнике, структура запослених у Крагујевцу је таква да је број приватних предузетника и њихових запослених кроз године прилично константан.

Структура запослених у Крагујевцу према врсти послодавца, у периоду 2008–2019. година

Година	Запослени		Запослени у правним лицима	Приватни предузетници
	укупно	од тога: жене, %		
2008.	45.265	42,7	34.692	10.573
2009.	41.192	44	32.075	9.119
2010.	40.037	45,3	31.764	8.273
2011.	39.497	47,8	30.721	8.776
2012.	40.755	48,1	30.714	10.041
2013.	43.015	46	33.510	9.505
2014.	42.148	47	32.967	9.181
2015.	47087	–	37755	8038
2016.	49708	–	40110	8451
2017.	50541	–	40556	8868
2018.	51.947	25560	41399	9519
2019.	53130	26008	42267	9935

Извор: Републички завод за статистику

Подаци за 2015. годину говоре да је у Крагујевцу у правним лицима било запослено 37.755 лица, док је у 2016. години тај број повећан на 40.110. Број запослених у предузетничким радњама је такође порастао са 8.308 до 8.451 у 2016. години. Због повећања укупног броја запослених, удели у укупном броју запослених у привредним друштвима и код предузетника остали су готово непромењени. Тренд раста настављен је и у периоду 2017.- 2019. док је удео у укупном броју запослених у привредним друштвима и код предузетника незнатно промењен.

Оно што се може пратити кроз период 2008–2019. година је удео запослених код предузетника и у привредним друштвима, што је приказано на графикону број 17. Запажа се да је код приватних предузетника било запослено до 20% (минимум 17,4% 2016. године) укупног броја запослених 2015, 2016, 2017. и 2018. године, док је у периоду 2008–2014. било преко 20% (до 24,6% 2012. године). Такође се може приметити да у овом погледу нема великих варијација од године до године.

Структура запослених према врсти делатности

Праћење структуре запослених према делатностима кроз године је веома тешко јер су у последњих 10 година подаци прикупљани по три различите методологије. До 2015. године су из разврставања по секторима били изостављени приватни предузетници, па је у табели број 28. приказана структура запослених од 2015. до 2019. године у апсолутним вредностима и као процентни удео у укупном броју запослених. Регистрованих самосталних пољопривредних произвођача је у посматраном периоду било око 2%, док су остали били запослени у правним лицима (привредним друштвима, предузећима, установама, задругама и другим организацијама) и предузетници (лица која самостално обављају делатност и запослени код њих). Посматрано по појединачним делатностима, највише запослених у 2019. години је у прерађивачкој индустрији (29,5%), затим у сектору трговине и поправке моторних возила (15%), здравству (9,2%) и просвети (8,4%). Што се тиче промена у броју запослених од 2015. до 2019. године, број регистрованих индивидуалних пољопривредника је смањен за 366, док је број осталих запослених повећан за преко 6000.

Гледано по секторима, до 2019. године, највећи број људи је запослен у прерађивачкој индустрији, 2744 што је пораст од 18,1% у односу на 2015. годину, затим у сектору трговине где је број запослених порастао за 835, односно 10,8%. Процентуално посматрано, највећи пораст од 91% (64 запослена више) је постигнут у сектору пословања некретнинама. Највећи пад броја запослених забележен је у сектору здравства и социјалне заштите, 484 или 9,8%, а затим у снабдевању водом и управљању отпадним водама – 366 или 33,3%, што је уједно и највећи процентуални пад међу секторима.

Структура запослених према врсти делатностиу Крагујевцу 2015. - 2019. години

		2015.	2015 удео	2016.	2016 удео	2017.	2017 удео	2018.	2018. удео	2019.	2019. удео
Укупно		47087	100	49708	100	50541	100	51947	100	53130	100,0
Запослени у правним лицима (привредна друштва, предузећа, установе, задруге и друге организације) и предузетници, лица која самостално обављају делатност и запослени код њих	Свега	45793	97,3	48560	97,7	49424	97,8	50198	98	5220	98,3
	Пољопривреда, шумарство и рибарство	119	0,3	119	0,2	126	0,2	141	0,3	163	0,3
	Рударство	5	0,0	10	0,0	11	0,0	9	0,0	56	0,1
	Прерађивачка индустрија	12400	26,3	13746	27,7	14027	27,8	15144	29,2	15673	29,5
	Снабдевање електричном енергијом, гасом и паром	1115	2,4	1031	2,1	1001	2,0	976	1,9	875	1,6
	Снабдевање водом и управљање отпадним водама	1097	2,3	783	1,6	770	1,5	731	1,4	809	1,5
	Грађевинарство	1643	3,5	1831	3,7	1850	3,7	1923	3,7	2044	3,8
	Трговина на велико и мало и поправка моторних возила	6894	14,6	7501	15,1	7748	15,3	7729	14,9	7946	15,0
	Саобраћај и складиштење	1735	3,7	2199	4,4	2167	4,3	2547	4,9	2424	4,6

		2015.	2015 удео	2016.	2016 удео	2017.	2017 удео	2018.	2018. удео	2019.	2019. удео
	Услуге смештаја и исхране	1454	3,1	1652	3,3	1765	3,5	1913	3,7	2094	3,9
	Информисање и комуникације	941	2,0	1144	2,3	1224	2,4	1318	2,5	1274	2,4
	Финансијске делатности и делатност осигурања	1196	2,5	1074	2,2	1079	2,1	1018	2,0	1218	2,3
	Пословање некретнинама	70	0,1	143	0,3	128	0,3	134	0,3	91	0,2
	Стручне, научне, иновационе и техничке делатности	1764	3,7	1802	3,6	1823	3,6	1931	3,7	2222	4,2
	Административне и помоћне услужне делатности	1312	2,8	1755	3,5	1687	3,3	1612	3,1	1353	2,5
	Државна управа и обавезно социјално осигурање	2713	5,8	2702	5,4	2679	5,3	2645	5,1	2717	5,1
	Образовање	4057	8,6	4202	8,5	4341	8,6	4351	8,4	4461	8,4
	Здравствена и социјална заштита	5408	11,5	4959	10,0	5060	10,0	4924	9,5	4914	9,2
	Уметност, забава и рекреација	968	2,1	889	1,8	931	1,8	948	1,8	999	1,9
	Остале услужне делатности	901	1,9	1016	2,0	1009	2,0	925	1,8	869	1,6
Регистровани индивидуални пољопривредници		1294	2,7	1148	2,3	1117	2,2	1029	2,0	928	1,7

Извор: Републички завод за статистику

Незапосленост

Број незапослених лица варирао је у посматраном периоду од 2008. до 2019. године. Положај Крагујевца по незапослености у односу на републички просек и веће градове се може уочити из табеле број 23. у којој је приказано кретање броја незапослених у апсолутним бројевима, графикону и пратећој табели где је приказана промена броја незапослених са 2008. годином као базном, док је у табели бр. 30 приказано кретање броја незапослених на 1000 становника.

Број незапослених у Србији и Крагујевцу у периоду 2008-2019. године у хиљадама

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Р. СРБИЈА	727.6	730.4	729.5	738.7	754.6	769.5	723.6	703.0	679.1	618.8	552.5	485.4	491,3	540,7
Крагујевац	23.7	23.4	21.7	22.5	21.7	21.1	21.3	22.1	22.5	19.9	17.9	17.1	16,0	16,8

Извор: Републички завод за статистику

Приликом тумачења приложених података треба посебно напоменути да одређен број незапослених лица није евидентиран на тржишту рада, док је, са друге стране, један број лица пријављених на тржиште рада радно ангажован у зони „сиве“ економије.

Структура незапослених

Према структури незапослености током посматраног периода, удео лица која први пут траже посао опада у целом периоду осим 2009. години када је износио 48,9%, што указује на чињеницу да се повећава број лица која су претходно била у радном односу. Број незапослених лица без квалификација бележи пад у апсолутном и процентуалном износу. Њихов удео у укупном броју незапослених креће се од 33,5% у 2008. години, до 26,7% у 2018. Међу незапосленима је више жена, у просеку око 57%. Иако проценат незапослених жена у посматраном периоду веома мало варира, бележи се пад њиховог броја, са 13.658 у 2008. години на 10.517 у 2018. години. Структура незапослених у Крагујевцу табеларно је приказана у табели број 30.

Структура незапослених у Крагујевцу у периоду 2008–2020. године

Град Краг.	Укупно	Први пут траже запослење		Без квалификација		Жене		На 1000 стан.
год.		свега	%	свега	%	свега	%	
2008.	23711	10410	43,9	7952	33,5	13658	57,6	136
2009.	23517	11499	48,9	7395	31,4	13517	57,5	133
2010.	21660	7902	36,5	6313	29,1	12246	56,5	124
2011.	22461	7851	35,0	6198	27,6	12511	55,7	129
2012.	21676	7036	32,5	6203	28,6	12289	56,7	121
2013.	21091	6562	31,1	5952	28,2	12221	57,9	118
2014.	21348	6595	30,9	5968	28,0	12041	56,4	119
2015.	22121	6458	29,2	6032	27,3	12536	56,7	124
2016.	22511	6179	27,5	6057	26,9	12618	56,1	125
2017.	19900	5517	27,7	5447	27,4	11536	58	112
2018.	17994	4.878	27,11	4798	26,7	10517	58,4	100
2019.	17.169	6.498	37,85	4727	27,53	10.443	60,82	/
2020.	16.108	6.472	40,18	4566	28,35	9.983	62	/

Извор: Билтен НСЗ

У структури незапослених лица према стручној спреми највећи удео имају лица са средњом стручном спремом – приближно 15%, затим квалификована лица – приближно 11% и неквалификовани приближно 11%. Незапослени који имају виши ниво образовања од средње школе чине укупно 4 % незапослених, а 6 % је са високом стручном спремом.

Квалификациона структура незапосленог становништва у Крагујевцу, 2014–2020. година

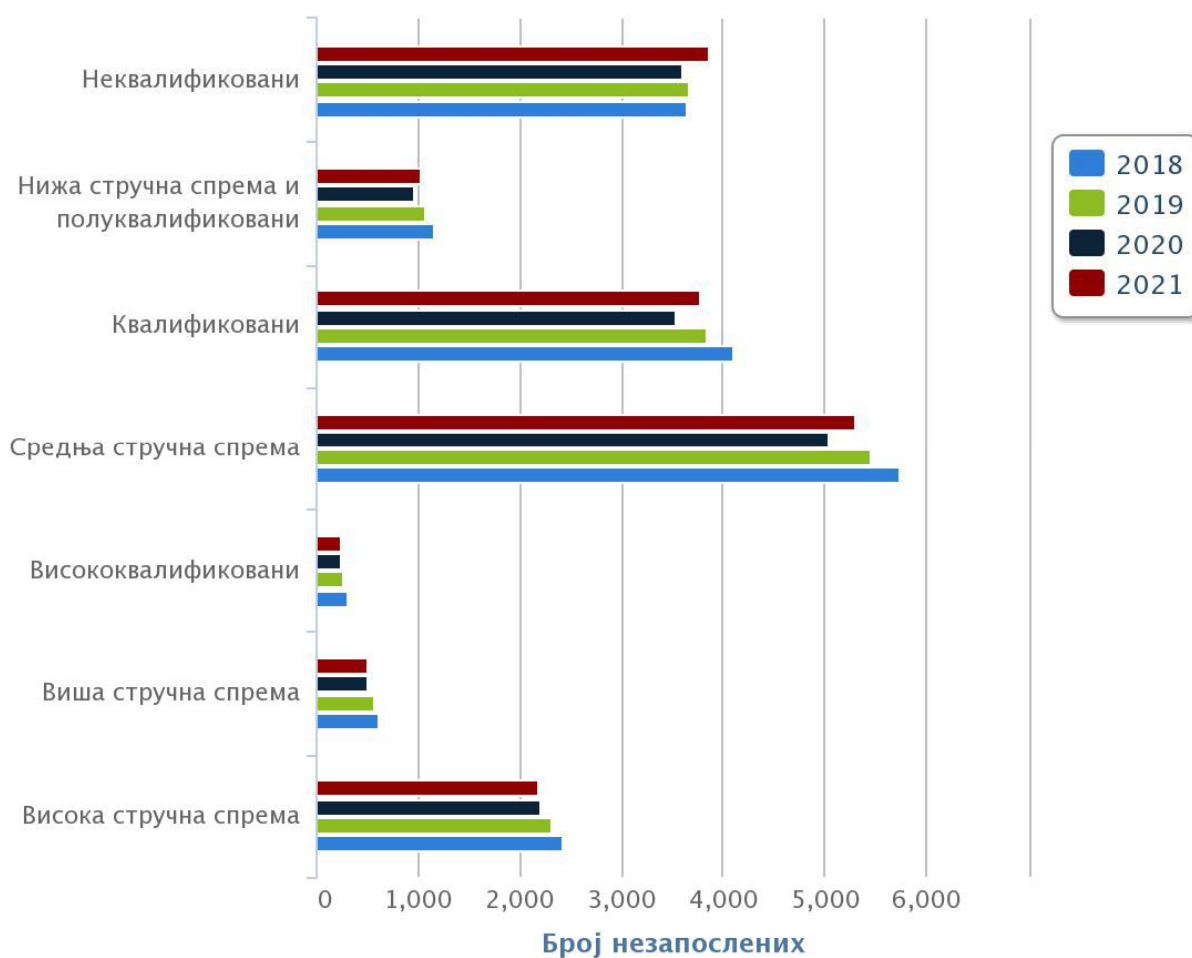
	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Неквалификовани	4.402	4.493	4.516	4.132	3.643	3.657	3.592	3862
Нижа стручна спрема и полуквалификовани	1.566	1.539	1.538	1.324	1.155	1.067	965	1021
Квалификовани	5.279	5.376	5.358	4.705	4.099	3.838	3.528	3.783

Средња стручна спрема	6.357	6.761	6.989	6.159	5.741	5.445	5.037	5.292
Висококвалификовани	474	472	464	375	316	269	243	237
Виша стручна спрема	737	787	757	677	621	570	505	503
Висока стручна спрема	2.533	2.693	2.889	2.537	2.423	2.319	2.213	2.181
Укупно	21.348	22.121	22.511	19.900	17.998	17.165	16.083	16.879

Извор: Национална служба за запошљавање (обрада АПР)

Удео незапослених према стручној спреми, у Крагујевцу, 2018-2021. година

1. Квалификациона структура незапосленог становништва Крагујевац

Агенција за привредне регистре

2.1.4. Привреда

Привреда Крагујевца је претежно базирана на металопрерађивачком комплексу, а у оквиру њега на производњи саобраћајних средстава и оружја. Губитак тржишта и кооперантских веза деведесетих година двадесетог века порузроковали су негативне последице по економско-социјални развој Града.

Поред технолошког заостајања за развијеним земљама, Град се суочио са проблемом велике незапослености. Град међутим чини значајне помаке у економском развоју кроз стварање повољног привредног амбијента (усвојена Стратегија локалног економског развоја 2007-2011, заснована на савременим стандардима; дефинисан сет стимулативних мера за инвеститоре у производним делатностима; инфраструктурно опремање индустријске зоне, подршка samozapošljavanju и др.), што је имало за резултат довођење значајних фирми ("Фиат", Сигит, ХТЛ, Промо Мањети, Џонсон Контролс, "ТПВ", "Метро", "Меркатор", Идеа, ДИС, "Плаза", "Супернова", "Туш" и др.) и подстицање привредне активности у Граду. Стварањем заједничког предузећа "Фиат аутомобили Србија", добијена је прилика да се, заједно са домаћом кооперацијом, постепено покрене мотор развоја не само Града него и читаве Србије.

2.1.4.1. Економија

Економски показатељи

Зараде

Просечна зарада у Крагујевцу у 2020. години је износила 57.400 динара, што је испод републичког просека који је износио 60.073 динара.

Зараде без пореза и доприноса у Републици Србији и Крагујевцу у периоду 2008-2020. година

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Р. СРБИЈА	32.746	31.734	34.142	37.976	41.377	43.932	44.530	44.432	46.097	47.888	49.643	54.919	60.073
Крагујевац	30.530	30.209	31.570	36.918	39.282	43.011	41.744	40.964	42.479	44.172	48.067	52.453	57.400

Извор: Републички завод за статистику

Потрошачка корпа и куповна моћ

Просечна потрошачка корпа се односи се на потрошњу производа и услуга личне потрошње просечног домаћинства. Анализа је вршена за период 2011–2020. година. Вредности нове просечне потрошачке корпе по годинама и градовима се могу видети у табели број 33. Министарство трговине, туризма и телекомуникација Републике Србије публикује месечне извештаје о потрошачкој корпи. За сваку од наведених година је узета вредност потрошачке корпе за јул одговарајуће године.

Износ нове просечне потрошачке корпе у Србији и њеним највећим градовима, у периоду 2011–2020. година

	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.
Р. СРБИЈА	55876	58926	64824	66000	66807	67143	69.511	70.957	71.352	73.725
Крагујевац	51421	53857	59150	60823	61773	61961	64.345	65.380	65.392	67.319

Извор: Министарство трговине, туризма и телекомуникација

Заједно са порастом зарада расле су и вредности потрошачке корпе. Међутим пошто цене, а нарочито цене услуга зависе од висине плата, то је и просечна потрошачка корпа виша у оним градовима где су и плате више. По вредности просечне потрошачке корпе, испод

републичког просека (73.725 динара) нашли су се Ниш (69.004 динара) и Крагујевац (67.319 динар).

Структура привредних субјеката у Крагујевцу

У Крагујевцу у 2019. године послује 9.435 предузећа, што је 1419 него 2016. године, а чак 2094 или више него 2014. године. Укупан број новоосновахих предузећа се повећава из године у годину, а тиме и број послодаваца на територији Града Крагујевца..

Укупан број предузећа у Крагујевцу, у периоду 2014-2019. година

		2014	2015	2016	2017	2018	2019
укупно	АКТИВНА	7341	7482	8016	8306	8.699	9.435
	Новооснована	946	1070	1178	/	/	/
	угашена	735	938	602	/	/	/

Извор: Агенција за привредне регистре

Број привредних друштава и предузетника

Највећи број предузећа у Крагујевцу представљају фирме предузетника, док је мањи број привредних друштава. Тако је у јуну 2017. године у Крагујевцу пословало 1993 привредна друштва и 6313 предузетника. У 2021. активно је било 2.082 привредних друштава и 8003 предузетника.

Број привредних друштава и предузетника у Крагујевцу, у периоду 2014-2021. година

		2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
привредна друштва	АКТИВНА	1779	1878	1957	1993	2.262	2.021	2.035	2.082
	Новооснована	137	146	160	/	151	146	116	75
	Угашена	43	49	40	/	62	385	102	28
предузетници	АКТИВНА	5562	5604	6059	6313	7.102	7.611	7.843	8.003
	Новооснована	809	924	1018	/	1.116	1.232	988	542
	Угашена	692	889	562	/	601	726	755	383

Извор: Агенција за привредне регистре

Структура привредних друштава према облику организовања

По облику организовања преовлађују друштва са ограниченом одговорношћу (ДОО). У веома малом проценту су заступљена акционарска друштва (АД), ортачка друштва (ОД), задруге и други облици организовања.

Преглед броја предузећа по облику организовања, 2019. година

	ДОО	АД	ОД	Задруге	Остали облици	УКУПНО
број	2.026	11	10	41	13	2.101
Удео	96.4%	0.6%	0.5%	1.9%	0.6%	100%

Извор: Агенција за привредне регистре - Регистар привредних субјеката

Структура привредних друштава према величини

Према подацима Агенције за привредне регистре о броју предузећа према њиховој величини (АПР), уочава се да највећи број предузећа на подручју Града припада сектору микро предузећа, затим следе мала предузећа док најмање има средњих и великих предузећа.

Мала и средња предузећа (МСП) упошљавају 55-58% свих запослених, са растућим трендом (повећање броја МСП и учешћа у извозу), који је последица процеса приватизације, константног пораста броја предузетника и расположивости националних програма за подршку МСП сектору.

Секторска структура привреде Крагујевца

Посматрајући секторе којима припадају привредна друштва уочава се да је по броју предузећа најзаступљенији сектор трговине на велико и мало, док велики број предузећа послује у сектору прерађивачке индустрије. Остали сектори су мање заступљени (Стручне, научне, иновационе и техничке делатности, Грађевинарство, Саобраћај и складиштење).

Када су у питању предузетници и ортачке радње, највећи број субјеката у Крагујевцу припада истим секторима као и највећи број привредних друштава: сектору трговине и сектору прерађивачке индустрије. Следећи по заступљености је сектор саобраћаја. Остали сектори су по броју привредних субјеката којима припадају заступљени са учешћима нижим од 10%.

2.1.5. Образовање

Предшколско образовање

Предшколско васпитање и образовање је организовано васпитање и образовање деце предшколског узраста регулисано законом о друштвеној бризи о деци и има за циљ да у складу са развојним потребама и могућностима деце, интересима родитеља и друштва као целине, доприности остваривању општег и јединственог образовања и васпитања. Овим програмом се обезбеђују услови за нормалан физички, интелектуални, емоционални и морални развој деце, припрема за школу и успешно укључивање деце у живот у својој друштвеној средини.

Оснивач предшколске установе је јединица локалне самоуправе. Предшколско образовање и васпитање за децу узраста од шест месеци до поласка у школу остварује се у предшколској установи у складу са основама предшколског васпитања и образовања. Садржај основа програма предшколског васпитања и образовања уређује се посебним законом. Предшколска установа развија и остварује програме васпитања и образовања деце, у складу са основама програма предшколског васпитања и образовања и посебним законом. Изузетно, основна, односно средња школа може да остварује и предшколски програм. У пракси, основна школа, односно учитељи у оквиру неподељене школе, остварују четворочасовни припремни предшколски програм са групама до 5 предшколаца.

На подручју Града Крагујевца налази се Предшколска установа „Ђурђевдан“ Крагујевац која се бави негом, васпитањем и образовањем деце до 7. године.

Настала је издвајањем седам вртића из Предшколске установе “Нада Наумовић”, која је почела са радом 1948. године са неколико група деце. Од тада до данас, израсла је у васпитно – образовну установу која је под својим окриљем имала 15 објеката у различитим деловима града. Предшколска установа „Ђурђевдан“ Крагујевац, основана је на основу одлуке Скупштине града Крагујевца, 17.11.2014. године и тежи, да кроз стручно усавршање у свим областима, кроз континуирани процес учења, као и кроз праћење и примену нових методичких, педагошких и друштвених тенденције, подиже квалитет рада.

Корисници предшколских установа

Крагујевац	Број објеката	Деца корисници	До 6 часова дневно	Од 9-12 сати дневно	У ППП који траје 4 сата дневно	У ППП цео дан	Запослени	Васпитачи
година	свега	свега	свега	свега	свега	свега	свега	свега
2014/15	45	4523	-	2963	940	620	-	-
2015/16	45	4789	-	3230	855	704	596	388
2016/17	53	5380	1	3786	855	738	687	448
2017/18	56	5622	0	3950	845	827	734	473
2018/2019	9	2194	-	1843	351	364	317	195
2019/2020	9	2223	-	1879	344	389	321	197

Извор: предшколска установа "Нада Наумовић"

Корисници предшколских установа

Крагујевац	Број објеката	Деца корисници	До 6 часова дневно	Од 9-12 сати дневно	У ППП који траје 4 сата дневно	У ППП цео дан	Запослени	Васпитачи
година	свега	свега	свега	свега	свега	свега	свега	свега
2014/15	45	4523	-	2963	940	620	-	-
2015/16	45	4789	-	3230	855	704	596	388
2016/17	53	5380	1	3786	855	738	687	448
2017/18	56	5622	0	3950	845	827	734	473
2018/2019	26	1904	-	1177	399	328	273	129
2019/2020	20	1829	-	1132	385	312	277	126

Извор: Предшколска установа "Ђурђевдан"

На територији Града програм субвенција се реализује од 2015. - 2016. године и према евиденцији Градске управе за друштвене делатности и послове са грађанима број објеката који су у програму субвенција -17 а број деце 2157.

Основно образовање

На територији града Крагујевца постоје 22 редовне основне школе, 2 специјалне које су и основне и средње и 1 музичка школа која је и основна и средња. Од 22 редовне основне школе, 16 школа има издвојена одељења (ван седишта матичне школе). Од тога 5 основних школа има 1 издвојено одељење, 4 школе имају по два издвојена одељења, 3 школе по три издвојена одељења, 2 школе имају четири издвојена одељења, 1 школа има пет издвојених одељења, док једна школа има 7 издвојених одељења.

По анализама Школске управе Крагујевац, број ученика у основним школама се смањује и тај тренд ће се задржати.

Све школске зграде су у добром стању, али су увек потребне адаптације, реконструкције, доградња. У неким школама је неопходна адаптација мокрих чворова, кровова, подова.

У неким школама је потребно купити нов намештај за учионице (клубе, катедре и столице). Потребно је обновити дидактички материјал и наставна средства.

У појединим школама је потребно изградити фискултурне сале, као и обновити или изградити спортске терене који се користе за наставу физичког васпитања. У неким школама је потребно оградити школско двориште.

У свим школама је столарија у јако лошем стању, тако да ученици и наставно особље ради у неадекватним условима. Лети је претопло, зими хладно, а рачуни за грејање су велики, па је енергетска ефикасност на веома ниском нивоу.

Што се тиче истурених одељења која се налаза на сеоском подручју, тамо су проблеми везани за недостатак санитарних чворова, лошу опремљеност, грејање које је углавном на чврсто гориво. Све то доводи до тога да деца због лоших услова одлазе у Град и то представља проблем одржавања фонда часова запослених.

Генерално, због негативног природног прираштаја, све је мањи број уписане деце, како у градским, тако и у сеоским школама, што доводи до вишка наставног особља.

Основни подаци о ученицима основних школа

Крагујевац	Школе	Одељења	Ученици	Завршили	Основна школа за ученике са сметњама у развоју - школе-одељења	Ученици	Завршили школу	Основне школе за образовање одраслих Бр. школа	Ученици	Завршили
година	свега	свега	свега	свега	свега	свега	свега	свега	свега	свега
2014/15	63	569	13792	1604	3	103	-	-	-	-
2015/16	63	579	13796	1693	2	99	5	1	12	-
2016/17	62	576	13710	1687	2	109	6	1	75	-
2017/18	23	636	13801	-	16	95	-	-	-	-
2018/19	23	598	13638	-	16	92	-	-	-	-
2019/20	23	595	12855	1726	17	88	12	1	45	8

Извор: Школска управа Крагујевац

Средње образовање

На територији града Крагујевца постоји укупно 11 средњих школа и то: 2 гимназије, 6 средњих стручних школа, 2 специјалне школе (које су и основне и средње) и 1 средња музичка школа (која је такође и основна и средња школа). Средње школе немају истурена одељења ван седишта школа. Број средњих школа као засебних правних лица је осам.

- Прва крагујевачка гимназија,
- Друга крагујевачка гимназија,
- Економска школа,
- Медицинска школа "Сестре Нинковић" са домом ученика,
- Прва техничка школа,
- Средња стручна школа,
- Трговинско - угоститељска школа "Тоза Драговић" са домом ученика,
- Виша техничка школа,

На основу исказаних жеља ученика приликом уписа у средње школе у последњих пар година, ученици су највеће интересовање исказали за образовне профиле у подручју рада: економија, право и администрација за образовне профиле: економски техничар, финансијски техничар и банкарски службеник- оглед. У подручја рада Здравство и социјална заштита, за образовне профиле: фармацеутски техничар, зубни техничар и медицинска сестра-техничар- оглед.

Стање у средњим школама је слично као и у основним школама. Акценат треба ставити на опреми за кабинете, школском намештају и замени столарије.

Развијена мрежа средњег образовања даје потребну образовну структуру за привреду, ванпривреду и за универзитетско образовање.

У граду постоје и три специјалне школе за основно и средње образовање:

- Школа за ученике оштећеног слуха са домом ученика
- Музичка школа "Милоје Милојевић"
- Специјална школа "Вукашин Марковић"

Средње образовање, 2014/15, до 2019/20

Крагујевац	Редовне средње школе	Одељења	Ученици гимназија	Који су завршили школу	Ученици четворогодишњ е средње школе	Завршили	ученици трогодишње средње школе	Завршили	Средње школе за ученике са сметњама у развоју	Ученици	Завршили
godina	свега	свега	свега	свега	свега	свега	свега	свега	свега	свега	свега
2014/15	11	299	1982	492	5155	1201	506	188	2	56	19
2015/16	11	288	2005	484	4994	1281	536	119	2	102	10
2016/17	11	279	2045	452	4715	1154	673	160	2	49	13
2017/18	11	278	2154	-	-	-	-	-	3	16	-
2018/19	10	272	2144	368	4512	1067	-	-	2	17	10
2019/20	10	268	2230	384	4545	1050	-	-	2	68	25

Извор: Школска управа Крагујевац

Неформално образовање

Неформално образовање подразумева стицање знања и вештина које су изван програма формалног система образовања и реализује се на подручјима личног и социјалног развоја, унапређења грађанских слобода, међуљудских и међуетничких односа, активне социјалне партиципације, заштите и подршке маргинализованим, хендикепираним и угроженим групама, заштите животне средине, заштите и унапређења здравља, бриге за родитељство и породицу, развоја личног идентитета, усавршавања за рад, итд.

Неформално образовање нуди мноштво програма едукације, који се могу сврстати у две широке категорије:

- образовни програми (за стицање различитих знања и вештина)
- програми који се тичу васпитања (учење ставова и позитивних животних вредности).

Институције које се баве неформалним образовањем:

- Средње стручне школе
- Агенције за образовање
- Национална служба за запошљавање
- Приватне школе страних језика
- Приватне школе за рад на рачунару
- НВО и удружења грађана
- Машински факултет у Крагујевцу
- Раднички универзитет Д.П. у Крагујевцу
- Установе за децу
- Регионална агенција за економски развој Шумадије и Поморавља
- Установа студентски културни центар Крагујевац, итд.

- Развојни бизнис центар
- Центар за младе
- Интерактив
- Јазас
- Сунце
- Аеее

Високо образовање

На нивоу високог образовања у Крагујевцу, као самосталне високошколске установе постоје:

1. Универзитет у Крагујевцу, чији је оснивач Република Србија
2. Академија струковних студија Шумадија, чији је оснивач Република Србија

Академија струковних студија „Шумадија“ основана је Одлуком Владе Републике Србије, број 022-5674/2019-2 од 29. августа 2019. године, тако што је извршена статусна промена спајања: Високе техничке школе струковних студија у Крагујевцу, Високе технолошке школе струковних студија - Аранђеловац у Аранђеловцу, Високе техничке машинске школе струковних студија Трстеник и Високе техничко-технолошке школе струковних студија у Крушевцу. На Академији Шумадија студира више од 2.000 студената, а у радном односу има 136 запослених.

Академија струковних студија „Шумадија“ своју делатност обавља на ширем подручју Централне Србије, школујући високотручни кадар у следећим одсецима :

- Одсек Крагујевац,
- Одсек Аранђеловац,
- Одсек Трстеник,
- Одсек Крушевац.

Универзитет у Крагујевцу је самостална високошколска установа, чији је оснивач Република Србија. При изради концепције Универзитета усвојен је модел разуђеног универзитета, који се развија на принципу децентрализације, а према потребама привреде и друштвених делатности Шумадије и Поморавља, подручја које има око 600 000 становника. Данас у састав Универзитета у Крагујевцу улази 12 факултета, и то:

- Машински факултет у Крагујевцу
- Економски факултет у Крагујевцу
- Правни факултет у Крагујевцу
- Природно-математички факултет у Крагујевцу
- Технички факултет у Чачку
- Медицински факултет у Крагујевцу
- Педагошки факултет у Јагодини
- Агрономски факултет у Чачку
- Машински факултет у Краљеву
- Учитељски факултет у Ужицу
- Филолошко-уметнички факултет у Крагујевцу
- Факултет за туризам и хотелијерство у Врњачкој бањи

Поред тога, у саставу Универзитета у Крагујевцу су: Универзитетски рачунарска центар, Центар за научна истраживања САНУ и Универзитета у Крагујевцу, Центар за интердисциплинарне и мултидисциплинарне студије и истраживања и Центар за развој каријере и саветовање студената.

На факултетима Универзитета у Крагујевцу студира око 16 000 студената, око 1000 запослених, од тога у настави ради око 700 наставника и сарадника.

Универзитет располаже великим потенцијалом у стручним образованим кадровима као и у расположивом изграђеном и опремљеном простору од укупно цца 44.000 м2.

Студентски дом "Вита Јанић" основан 1961. године у Крагујевцу ради обављања делатности смештаја и исхране студената, претеча је данас савремене и по раду, ангажовањима комплексне установе која почев од 1990. године послује под називом Студентски центар.

Уписани студенти на високим школама и факултетима, од 2015/16 до 2017/18 школске године

Крагујевац	Укупно	Мушкар.	Жене	Високе школе	Студенти	Студенти који су на буџету	Факултети и академије уметности (школе)	Студенти	Студенти на буџету
година	свега	свега	свега	свега	свега	свега	свега	свега	свега
2015/16	12128	4443	7685	1	586	335	6	11542	6046
2016/17	12203	4535	7668	1	598	338	6	11605	6007
2017/18	11472	4066	7406	1	531	333	6	10941	5802

Извор: Републички завод за статистику

Дипломирани студенти на високим школама и факултетима, 2015/16 до 2017/18

Крагујевац	Укупно	Жене	Дипломирали на студијама I степена	Дипломирали на студијама II степена	Дипломирали на студијама	Дипломирали на студијама	Дипломирали на студијама III степена	Дипломирали по старом програму
година	свега	свега	свега	свега	свега	свега	свега	свега
2015/16	1940	1222	123	48	945	677	79	68
2016/17	2004	1269	143	18	837	710	108	188
2017/18	1730	1079	141	28	741	649	87	84

Извор: Републички завод за статистику

2.1.6. Здравствена заштита

Здравствена заштита се одвија на више нивоа здравствене заштите - примарна, секундарна, терцијална и примордијална превенција.

У складу са Законом о здравственој заштити град Крагујевац спроводи мере друштвене бриге за здравље, које подразумевају следеће активности:

- праћење здравственог стања становништва и рада здравствене службе на својој територији, као и старање о спровођењу утврђених приоритета у здравственој заштити;
- стварање услова за приступачност и уједначеност коришћења примарне здравствене заштите на својој територији;
- координирање, подстицање, организацију и усмеравање спровођења здравствене заштите која се остварује делатношћу органа јединица локалне самоуправе, грађана, предузећа, социјалних, образовних и других установа и других организација;
- планирање и остваривање сопственог програма за очување и заштиту здравља од загађене животне средине и што је проузроковано штетним и опасним материјама у ваздуху, води и земљишту, одлагањем отпадних материја, опасних хемикалија, изворима јонизујућих и нејонизујућих зрачења, буком и вибрацијама на својој територији, као и вршење систематских испитивања животних намерница, предмета опште употребе, минералних вода за пиће, воде за пиће и других вода које служе за производњу и прераду животних намирница и санитарно-хигијенске рекреативне потребе, ради утврђивања њихове здравствене и хигијенске исправности и прописаног квалитета;
- обезбеђивање средстава за вршење оснивачких права над здравственим установама чији је оснивач у складу са законом и Планом мреже здравствених установа, а које

обухвата изградњу, одржавање и опремање здравствених установа, односно инвестиционо улагање, инвестиционо- текуће одржавање просторија, медицинске и немедицинске опреме и превозних средстава, опреме у области интегрисаног здравственог информационог система, као и за друге обавезе одређене законом и актом о оснивању;

- сарадња са хуманитарним и стручним организацијама, савезима и удружењима, на пословима развоја здравствене заштите.
- обезбеђење услова за рад мртвозорника.

Лекари, стоматолози и фармацеути у здравственој служби

Крагујевац	Лекари	Опште медицине	На специјализацији	Специјалисти	Стоматолози	Фармацеути	Број становника на једног лекара
година	свега	свега	свега	свега	свега	свега	свега
2013.	789	79	124	586	52	68	227
2014.	784	80	107	597	54	65	228
2015.	721	70	76	575	49	60	248
2016.	758	73	63	622	48	59	235
2017.	764	76	62	626	47	57	233
2018.	768	75	52	641	44	57	231
2019.	179	48	1	130	0	0	-
2020.	180	53	1	126	0	0	-

Извор података: ИЗЈЗ (подаци из свих здравствених установа)

Подаци о броју лекара за Дом здравља Крагујевац (на дан 31.12.2019. године и на дан 31.12.2020. године) добијени су у Одељењу за опште и кадровске послове Дома здравља Крагујевац. Подаци се односе на лекаре који су запослени на неодређено време.

Број становника на једног лекара није приказан јер се количник израчунава на основу процењеног броја становника и укупног броја лекара на територији града

Установе здравствене заштите

Преглед здравствених установа:

- Дом здравља Крагујевац - школски диспанзер, студентска поликлиника, саветовалиште за ментално здравље
- Институт за јавно здравље
- Клинички центар, Крагујевац
- Завод за здравствену заштиту радника „Застава“
- Апотека Крагујевац
- Завод за стоматологију Крагујевац
- Завод за хитну медицинску помоћ

Дом здравља Крагујевац

Дом здравља Крагујевац чини окосницу примарне здравствене заштите, како за урбано, тако и за рурално становништво и представља први елемент у континуираном процесу здравствене заштите, први ниво контакта појединца и породице са системом, односно капију здравственог система.

Дом здравља Крагујевац је установа примарне здравствене заштите, која пружа превентивне, дијагностичке и терапијске услуге становништву на територији града Крагујевца из следећих области здравствене заштите:

- здравственог васпитања;

- здравствене заштите одраслог становништва;
- здравствене заштите жена;
- здравствене заштите деце;
- поливалентне патронаже;
- кућног лечења и здравствене неге;
- специјалистичко - консултативне делатности (интерне медицине, медицине рада, пнеумофтизиологије, психијатрије, офталмологије, дерматовенерологије, оториноларингологије, медицине спорта и социјалне медицине);
- лабораторијске и рентген дијагностике.

У Дому здравља су образоване следеће организационе јединице: Огранци:

- Огранак Аеродром коме организационо припадају здравствена станица Страгари и здравствене амбуланте Чумић, Угљаревац, Десимировац, Грбице, Јарушице и Лужнице.
- Огранак Станово коме организационо припадају здравствена станица бр.2 Палилула, здравствене амбуланте Ердеч, Грошница и Драгобраћа.
- Огранак Бресница коме организационо припадају здравствена станица бр.3 и здравствене амбуланте у Горњој Сабанти и Великим Пчелицама
- Огранак Ердоглија коме организационо припадају здравствена станица бр.1 и здравствена станица бр.4, здравствене амбуланте у Илићеву, Доњим Комарицама, Горњим Комарицама и Реснику.

Поред наведених Огранака, у Дому здравља Крагујевац постоје и централни објекти следећих служби:

- Службе за здравствену заштиту предшколске деце;
- Службе за здравствену заштиту школске деце;
- Службе за здравствену заштиту жена;
- Службе за специјалистичко- консултативну делатност.

Институт за јавно здравље Крагујевац

Институт за јавно здравље Крагујевац је установа са јавно-здравственом функцијом, која обједињује бројне делатности превентивног рада на територији Шумадијског округа. Поред пружања превентивних здравствених услуга грађанима и рада на промоцији здравља, Институт је и научна и наставна установа у оквиру које се образују студенти у оквиру превентивних грана медицине. У складу са улогом и потребама оснивача – Влада РС, установа успоставља сарадњу са корисницима услуга из привреде, здравства, локалне самоуправе, образовних институција, невладиног сектора и у оквиру своје делатности доприноси остварењу заједничког циља – очувања и унапређења здравља популације.

У складу са законом Институт обавља: социјално - медицинску, хигијенско - еколошку, епидемиолошку и микробиолошку здравствену делатност.

У Институту се организују следеће основне организационе јединице:

- Центар за промоцију здравља;
- Центар за анализу, планирање и организацију здравствене заштите;
- Центар за информатику и биостатистику у здравству;
- Центар за контролу и превенцију болести;
- Центар за хигијену и хуману екологију;
- Центар за микробиологију;
- Служба за економско-финансијске послове;
- Служба за опште и правне послове.

Клинички центар Крагујевац

Клинички центар Крагујевац је основан 3. марта 2005. године, Одлуком Владе Републике Србије, као једна од четири здравствене установе у земљи, која пружа услуге терцијарног нивоа здравствене заштите, што подразумева пружање најсложенијих облика здравствене заштите и обављање специјалистичко-консултативне и болничке здравствене делатности,

научно истраживачку и образовну делатност, као и фармацеутску здравствену делатност у болничкој апотеци.

Клинички центар располаже са 1118 постеља, а у установи се годишње лечи око пола милиона пацијената. Установа пружа здравствену заштиту становништву са ширег подручја централне Србије (шумадијски, поморавски, моравички, рашки, расински и златиборски округ), на којем живи преко два милиона становника. Јединствен је ургентни и болнички центар за град Крагујевац.

У оквиру Клиничког центра постоји 12 клиника, 7 центара и 14 стручних медицинских и немедицинских служби и то:

Клинике за: интерну медицину; хирургију; гинекологију и акушерство; педијатрију; психијатрију; инфективне болести; урологију, нефрологију и дијализу; отоларингологију; ортопедију и трауматологију; офталмологију; дечју хирургију; неурологију

Центри за: ургентну медицину; онкологију и радиологију; нуклеарну медицину; дерматовенерологију; анестезију и реанимацију; физикалну медицину и пехабилитацију; операциони центар, и 14 служби за медицинске и немедицинске послове.

На територији града Крагујевца развијена је здравствена делатност и у приватном сектору, који чини 15 приватних стоматолошких ординација, 1 зубо-техничка лабораторија, 14 приватних апотека које у свом саставу имају већи број објеката, 16 приватних специјалистичких ординација, 3 амбуланте, 1 специјална уролошка болница, Центар за негу коже и Естетско-пластичнохируршки центар. У наведеним здравственим установама приватног сектора се организују и акције едукативног карактера који се односе на промоцију здравља и превенцију болести.

Завод за стоматологију Крагујевац

Завод за стоматологију Крагујевац обавља стоматолошку делатност на примарном нивоу из области превентивне и дечије стоматологије и опште стоматологије. Такође обавља и специјалистичко-консултативну делатност на подручју Шумадијског управног округа из области ортопедије вилица, стоматолошке протетике, пародонтологије и оралне медицине, болести зуба са ендодонцијом и оралне хирургије.

У Заводу су организоване следеће организационе јединице:

- Служба за дечију и превентивну стоматологију;
- Служба за општу стоматологију;
- Одсек за хитну стоматолошку помоћ;
- Служба за специјалистичко-консултативну делатност;
- Одељење за ортопедију вилица;
- Одсек зуботехничког лабораторијума за ортопедију вилица;
- Одељење за оралну хирургију;
- Одељење за болести зуба и пародонтопатије;
- Одељење за стоматолошку протетику;
- Одсек зуботехничког лабораторијума за стоматолошку протетику;
- Служба за правне и економско-финансијске, техничке и друге сличне послове;
- Одељење за правне послове;
- Одељење за економско-финансијске послове;
- Одељење за техничке послове.

Апотека Крагујевац (за град Крагујевац и општине Баточина, Лапово, Рача, Топола и Кнић)

Апотека Крагујевац је установа примарне здравствене заштите, која обавља фармацеутску здравствену делатност град Крагујевац и општине са подручја Шумадијског округа. Након два века постојања фармацеутске делатности у Крагујевцу, Апотека Крагујевац израсла је у водећу фармацеутску установу у региону и спада међу четири највеће државне апотеке у Србији.

У циљу ефикаснијег и рационалнијег обављања делатности у Апотеци су организоване следеће организационе јединице:

- Сектор апотека;
- Централна лабораторија Апотеке;
- Централни магацин резерве;
- Служба за правне и економско-финансијске, техничке и друге сличне послове.

Апотека Крагујевац у свом раду примењује стандарде Добре апотекарске праксе, који су усвојени од стране Фармацеутске коморе Србије. Имплементацијом ових, као и стандарда ISO 9001, OHSAS 18001 и ISO 14001 Апотека Крагујевац се по ефикасности и квалитету услуге сврстала међу водеће установе овог типа у Републици Србији.

Завод за хитну медицинску помоћ Крагујевац

Завод за хитну медицинску помоћ Крагујевац је основан 31. јануара 2007. године након издвајања Службе хитне медицинске помоћи из Дома здравља Крагујевац. Завод обезбеђује указивање хитне медицинске помоћи за грађане са подручја града Крагујевца, а по позиву, екипе Завода интервенишу и ван подручја града Крагујевца на територији Шумадијског округа, на аутопуту и ван подручја Региона.

У Заводу су организоване следеће организационе јединице:

- Служба здравствене оперативе;
- Одељење здравствене оперативе за пружање услуга на терену и у амбуланти;
- Педијатријски одсек;
- Диспечерски центар;
- Служба за правне и економско-финансијске послове;
- Служба за техничку подршку.

Завод за здравствену заштиту радника Крагујевац

Застава Завод за здравствену заштиту радника доо Крагујевац - у реструктурирању у садашњој фази развоја је зависно друштво чији је оснивач и власник капитала Група Застава Возила а.д. Крагујевац - у реструктурирању. Сагласно Закону о здравственој заштити и Уредби о плану мреже здравствених установа из 2006. године, Завод добија статус државне здравствене установе чији је оснивач град Крагујевац. Активности на регистрацији Завода у статусу државне установе су у току.

Застава Завод за здравствену заштиту радника доо Крагујевац - у реструктурирању представља специјализовану установу за здравствену заштиту радника, безбедност и здравље на раду. Завод је конципиран тако да обавља послове:

- примарне здравствене заштите радно активног становништва у свим њеним облицима (општа медицина, гинекологија, стоматологија и специјалистичко-консултативна медицина);
- специфичне здравствене заштите у свим њеним облицима (медицина рада, безбедност и здравље на раду, заштита радне и животне средине).
- Завод се кроз посебну организациону целину бави научно-истраживачким радом и наставна је база Медицинског факултета.

2.1.7. Социјална заштита

У граду Крагујевцу систем социјане заштите успостављен је кроз пружање различитих видова подршке најрањивијим категоријама грађана а у складу са усвојеним актима којима су дефинисана права и услуге које су намењене следећим циљним групама: деца и млади, одрасле особе, особе са инвалидитетом, старије особе, Роми, избегла, прогнана и интерно расељена лица и повратници по основу Споразума о реадмисији, мигранти, бивши осуђеници као и друге рањиве категорије грађана (жртве породичног насиља, жртве трговине људима, ЛГБТ особе и др.).

Унапређењу система социјалне заштите Града доприносе и усвојена акта: Одлука о социјалној заштити, Одлука о финансијској подршци породици са децом, Одлука о остваривању права на превоз повлашћених категорија грађана на територији града

Крагујевца, Локални акциони план запошљавања, Локални акциони план за РOME, Локални акциони план за унапређење положаја миграната на територији града Крагујевца, Локални акциони план за унапређење положаја особа са инвалидитетом града Крагујевца и др.

Реализација права и услуга у систему социјалне заштите се одвија у складу са усвојеним актима и средства за реализацију се обезбеђују у буџету Града.

Одлуком о социјалној заштити града Крагујевца утврђује се право на материјалну подршку и пружање услуга социјалне заштите. Појединац и породица којима је неопходна друштвена помоћ и подршка ради савладавања социјалних и животних тешкоћа и стварања услова за задовољење основних животних потреба могу остварити права и услуге из области социјалне заштите у складу са наведеном одлуком.

У Граду су заступљени институционални и ванинституционални облици заштите угрожених категорија. Реализација многих активности одвија се на бази успостављене сарадње локалне самоуправе, институција социјалне заштите и невладиног сектора. За одређене области између умрежених институција и организација које партнерски реализују активности постоје дефинисане процедуре о поступању и протоколи о сарадњи. Континуираном сарадњом локалне самоуправе и осталих актера друштвене заједнице успостављен је систем тимског и мултисекторског рада у циљу ефикасније заштите грађана.

Корисник права или услуга социјалне заштите јесте појединац, односно породица која се суочава с препрекама у задовољавању потреба, услед чега не може да достигне или да одржи квалитет живота или која нема довољно средстава за подмирење основних животних потреба, а не може да их оствари својим радом, приходом од имовине или из других извора.

Борачко-инвалидска заштита - Послови у области борачко-инвалидске заштите су послови поверени од Министарства за рад, запошљавање, борачка и социјална питања Републике Србије уз примену закона, правилника, уредби и инструкција министарства из ове области као и одлуке на нивоу Града. У борачко-инвалидској заштити кроз вануправни поступак корисницима се издају потврде и уверења за потребе остваривања права код других органа и институција.

Малолетно лице - дете и пунолетно лице до навршених 26 година живота (млада особа) јесте корисник, када му је услед породичних и других животних околности, угрожено здравље, безбедност и развој, односно ако је извесно да без подршке система социјалне заштите не може да достигне оптимални ниво развоја, а нарочито:

Пунолетно лице од навршених 26 до навршених 65 година (одрасли) и **пунолетно лице старије од 65 година** (старији) су корисници социјалне заштите када је њихово стање, безбедност и продуктиван живот у друштву угрожен услед старости, инвалидитета, болести, породичних и других животних околности.

2.1.7.1. Права и услуге у социјалној заштити града Крагујевца

Права и услуге у области социјалне заштите дефинисане су усвојеним актима (Одлука о социјалној заштити града Крагујевца и др.) и средства за њихову реализацију се обезбеђују у буџету Града.

Права која се остварују у складу са Одлуком о социјалној заштити града Крагујевца су:

- Право на једнократну помоћ
- Право на опрему корисника за смештај у установу или другу породицу
- Право на путне трошкове и исхрану пролазника
- Право на накнаду трошкова сахране
- Право на бесплатан оброк

Проширена права у области социјалне заштите

У оквиру проширених права у области социјалне заштите реализују се:

- право на превоз повлашћених категорија грађана на територији града Крагујевца
- право на превоз специјализованим комби возилом
- право за коришћење обележеног паркинг места на јавним паркиралиштима за особе са инвалидитетом и друга лица

Уредбом о енергетски угроженом купцу прописан је поступак за **стицање статуса енергетски угроженог купца**. Право на стицање статуса енергетски угроженог купца могу остварити лица са најнижим примањима у складу са Правилником о усклађеним износима оствареног укупног месечног прихода домаћинства као услова за стицање статуса енергетски угроженог купца, корисници новчане социјалне помоћи као и лица којима је због здравственог стања неопходно коришћење електричне енергије (стицање статуса енергетски угроженог купца због здравственог стања).

2.1.7.2. Услуге социјалне заштите

Услуге социјалне заштите у Републици Србији могу се реализовати у установама социјалне заштите, центрима за социјални рад, невладиним организацијама, и другим облицима организовања у складу са законом.

Услуге које су прописане Одлуком о социјалној заштити града Крагујевца:

Дневни боравак за децу и младе са сметњама у развоју

Дневни боравак за децу и младе са сметњама у развоју обезбеђује структуриране активности усмерене на стицање практичних вештина, подстицање развоја и одржавања социјалних, когнитивних и физичких функција корисника, у складу са њиховим способностима, склоностима и испољеним интересовањима. Корисници услуге могу бити деца и млади са сметњама у развоју (телесним, интелектуалним, менталним, сензорним, говорно-језичким, социо-емоционалним, вишеструким)

Дневни боравак за децу из породица у ризику

Услуга Дневног боравка за децу из породица у ризику обезбеђује организовање спортско-рекреативних активности, креативних радионица и помоћ у учењу и друге садржаје у складу са способностима и испољеним интересовањима корисника. Услуга се обезбеђује деци од 7 до 15 година из породица које нису у стању да на адекватан начин задовоље развојне потребе детета.

Дневни боравак за децу и младе са проблемима у понашању

Услуга Дневног боравка за децу и младе са проблемима у понашању обезбеђује структуриране активности кроз подршку у образовању и развоју социјалних вештина, радно-окупационим саветодавно-терапијским третманима, едукативним и другим садржајима у складу са способностима и испољеним интересовањима корисника. Корисници услуге могу бити деца и млади узраста од 7 до 18 година који манифестују проблеме у понашању, по процени органа старатељства као и деца и млади узраста од 14 до 18 година односно 21 године по одлуци тужилаштва или судова у оквиру примене васпитног налога, васпитне мере или посебне обавезе.

Предах смештај за децу и младе са сметњама у развоју

Предах смештај је услуга која подразумева привремени и повремени смештај, до 48 сати, деце и младих са сметњама у развоју. Овом услугом се обезбеђује краткотрајни смештај, до 48 сати, деце и младих са сметњама у развоју у циљу социјализације, подстицања осамостаљивања као и смањења социјалне изолације и помоћ и подршку породици.

Дневни боравак за старије особе

Услугом Дневног боравка за старије особе обезбеђује се боравак, превоз, исхрана, здравствени надзор, окупациона терапија, физиотерапија, креативно-рекреативне активности и друге услуге у зависности од потреба корисника. Услуга се обезбеђује особама старијим од 60 година, ментално очуваним или у почетним фазама деменције која су: оболела од хроничних болести, полупокретна или полузависна од неге и помоћи других лица, са одређеним степеном инвалидности.

Дневни боравак за одрасле особе са сметњама у развоју

Услуга Дневног боравка за одрасле особе са сметњама у развоју обезбеђује помоћ и подршку у обављању активности свакодневног живота, радно-окупациону терапију, социјално-едукативне, рекреативне активности, исхрану, здравствени надзор и друге активности у складу са способностима, склоностима и испољеним интересовањима корисника. Корисници услуге су одрасле особе са сметњама у развоју старости од 25 до 45 година.

Прихватилиште за децу и младе

Услугом се обезбеђује привремени смештај деци и младима чији је развој ометен породичним приликама или се налазе у другим социјалним ризицима у којима је потребан хитан краткотрајни прихват или смештај до обезбеђивања адекватног облика заштите. Корисници услуге могу бити: деца и млади напуштени од стране родитеља или старатеља, деца и млади који се нађу у скитњи и просјачењу, деца и млади који су жртве насиља, злостављања, занемаривања, трговине људима као и деца и млади који су изложени другим социјалним ризицима.

Прихватилиште за одрасле и старије особе

Прихватилиште за одрасле и старије особе обезбеђује привремени смештај, задовољавање основних потреба, приступ другим услугама у заједници и временски ограничене услуге интервенције у кризним ситуацијама за одрасле и старије особе. Корисници услуге могу бити бескућници, особе затечене у скитњи и просјачењу, егзистенцијално угрожене особе без личних докумената, дезоријентисане, жртве трговине људима, особе са подручја других општина затечена без средстава за основне животне потребе до враћања у место пребивалишта и особе којима је из других разлога неопходан привремени смештај.

Прихватилиште за жртве насиља у породици

Прихватилиште за жртве насиља у породици обезбеђује привремени смештај лицима у случајевима акутног стања насиља у породици, којима су по сопственој процени или по процени надлежних државних органа угрожени безбедност, здравље и живот. Овом услугом се обезбеђује смештај, исхрана, здравствена заштита, правна помоћ, саветовање и консултације, психосоцијална подршка, упућивање на оспособљавање за рад и повезивање са другим надлежним институцијама.

Помоћ и нега у кући за одрасле и старије особе

Услуга помоћ и нега у кући за одрасле и старије особе обезбеђује подршку у задовољавању свакодневних животних потреба у стану корисника, како би се унапредио квалитет живота старијих особа и спречио одлазак у институцију. Корисници услуге могу бити особе старије од 65 година која имају ограничења физичких и психичких способности, живе саме и нису у стању да се старају о себи или живе са сродницима који нису у стању да им пруже адекватну помоћ.

Саветовалиште за брак и породицу

Саветовалиште за брак и породицу обезбеђује стручну помоћ и подршку појединцима и породицама у кризи кроз саветодавно-терапијски рад, социјално-едукативне и информативне услуге у циљу унапређења породичних односа, решавања животних тешкоћа како би се спречили социјални проблеми и ублажиле последице.

Социјално становање у заштићеним условима

Услуга социјалног становања у заштићеним условима обезбеђује се појединцу и породици у стању социјалне потребе, који немају решено питање становања и пружа се у наменски изграђеним објектима, без могућности права на откуп. Кориснику услуге се обезбеђује: становање у наменски изграђеним објектима, стручна подршка и одговарајући облици помоћи у самосталном живљењу

Становање уз подршку за младе који се осамостаљују

Овом услугом обезбеђује се временски ограничено становање и стручна подршка у развијању вештина неопходних за потпуно осамостаљивање и укључивање у заједницу. Услуга се обезбеђује у наменски опредељеним просторима младима који се осамостаљују по престанку смештаја у установи социјалне заштите или у хранитељској породици под условом да не могу да се врате у биолошку или сродничку породицу нити су у могућности да започну самосталан живот, али је извесно да уз подршку могу да преузму одговорност и живе самостално.

Персонална асистенција

Услуге персоналне асистенције доступне су пунолетним лицима са инвалидитетом са процењеним I или II степеном подршке, која остварују право на увећани додатак за туђу негу и помоћ, имају способности за самостално доношење одлука, радно су ангажована или активно укључена у рад различитих удружења грађана, спортских друштава, политичких партија и других облика друштвеног ангажмана, односно укључене су у редовни или индивидуални образовни програм.

Сврха услуге персоналне асистенције је пружање одговарајуће индивидуалне практичне подршке која је кориснику неопходна за задовољавање личних потреба и укључивање у образовне, радне и друштвене активности у заједници, ради успостављања што већег нивоа самосталности.

2.1.7.3. КЉУЧНИ АКТЕРИ СОЦИЈАЛНЕ ПОЛИТИКЕ ГРАДА КРАГУЈЕВЦА

Центар за социјални рад „Солидарност“

Центар за социјални рад “Солидарност” Крагујевац основан је 14.10.1961. године. Центар обавља делатност која је у основи одређена Законом о социјалној заштити, Породичним законом, Законом о спречавању насиља у породици, Законом о малолетним учиниоцима кривичних дела и кривично правној заштити малолетних лица, Законом о финансијској подршци породици са децом, Законом о општем управном поступку, Кривичним законом Републике Србије, Конвенцијом о правима детета, другим законима и низом подзаконских аката у виду правилника.

Центар поверене послове, као и послове прописане одлуком оснивача, обавља у складу са Правилником о организацији, нормативима и стандардима рада центара за социјални рад У вршењу јавних овлашћења Центар, у складу са Законом о социјалној заштити, обавља следећу делатност:

1. процењује потребе и снаге корисника и ризике по њега и планира пружање услуга социјалне заштите;
2. спроводи поступке и одлучује о правима на материјална давања и о коришћењу услуга социјалне заштите;
3. предузима прописане мере, покреће и учествује у судским и другим поступцима;
4. води прописане евиденције и стара се о чувању документације корисника.

Укупан број корисника Центра од 2016-2020 године.

Година	Укупан број корисника	Укупан број становника општине%	Малолетни корисници	Пунолетни корисници
2016	16041	9%	4940	11101

2017	18251	10%	5295	12956
2018	17762	9,9%	5219	12543
2019	17270	9,6%	5024	12246
2020	17589	9,8%	4919	12670

Извор:Извештаји о раду ЦСР

Током 2020. године Центар је евидентирао 17.589 корисника из социјално - правне заштите, што представља 9,8% укупног броја становника града Крагујевца. У погледу полне структуре, као и претходних година доминирају особе женског пола: 9501 (54%) корисник је женског а 8088 (46%) мушког пола. Од укупног броја корисника, 878 корисника социјално правне заштите потиче из сеоских средина (5%) а 16.711 из града.

Број корисника социјалне заштите у 2020. години не показује нека већа одступања односу на претходне године. Просечан број корисника у последњих неколико година је око 17.400.

Као и претходних година, у укупном броју корисника социјалне заштите, доминантну групу корисника у 2020. години представљају одрасли корисници (26-64 година) - 48%; деца су заступљена са 28%; са 17% су заступљена старија лица, док је најмање заступљена групација младих-од 18-25 година старости - 7%. Повећава се проценат заступљености старијих особа - за 3% у односу на 2019. годину, углавном из разлога преласка постојећих корисника услуга из старосне границе одраслих.

Корисничке групе деце (0-18 година)

ГРУПЕ КОРИСНИКА	БРОЈ
Деца под старатељством	183
Деца жртве насиља и занемаривања	524
Деца са неадекватним родитељским старањем	144
Деца са проблемима у понашању и у сукобу са законом	582
Деца чији се родитељи споре око начина вршења родитељског права	1443
Деца чије су породице корисници НСП и других видова мат. давања	2639
Деца ОСИ	151
Деца у поступцима одређивања личног имена	6
Деца у поступцима располагања имовином	33
Деца у поступцима: сагласност за малолетнички брак	1
Деца жртве трговине људима	0
Деца страни држављани без пратње	0
Деца која живе и раде на улици (деца улице)	0
Деца повратници/из реадмисије	0
Остала деца	161

Извор:Извештаји о раду ЦСР

Током 2020. године различитим облицима, мерама и услугама социјалне заштите било је обухваћено 4919 деце, што представља око 14% укупног броја деце на територији града Крагујевца; У полној структури корисника, 2618 су корисници мушког а 2301 женског пола; Током године евидентирано је 1030 нових корисника у овој старосној групи.

Заштита деце реализована је у оквиру Службе за заштиту деце и младих, коју чине 14 водитеља случаја, 3 супервизора и руководиоца. Ова Служба је у 2020. примила 3716 нових управних и вануправних предмета (2019-3863; 2018-3636; 2017-3969; 2016- 4325;)

У старосној структури групације деце, као и претходних година, доминирају деца узраста од 6-14 година - 2551 дете (52%); деца од 15-17 година-1374 (28%); од 3-5 година -

655 деце (13%), док су у најмањем броју заступљена деца до друге године живота (339) - 7%. У односу на претходну годину нису изражене битније промене у старосној структури деце.

За 1630 малолетних лица је престала потреба за пружањем услуга и мера Центра, на дан 31.12.2020.године евидентирано је 3289 малолетних корисника.

Корисничке групе пунолетних лица

Корисничке групе	Млади (18 - 25)	Одрасли (26 - 64)	Старији (65 - 79)	УКУПНО
Особе под старатељством	38	284	223	545
Жртве насиља, занемарене особе и у ризику од занемаривања	224	1443	359	2026
Особе које се споре око вршења родитељског права	56	196	0	252
Особе са инвалидитетом	110	500	220	830
Особа са друштвено неприхватљивим понашањем	259	17	0	276
Особе које имају потребе за смештајем - домски или породични смештај	34	153	279	466
Материјално угрожене особе	744	6195	899	7838
Бескућници	1	10	1	12
Остали	110	569	120	799

Извор:Извештај о раду ЦСР

Током 2020.године на евиденцији Центра било је укупно 12.670 пунолетних корисника социјалне заштите, што је за 424 корисника више у односу на 2019.годину, а 1576 корисника више него 2018. године,

Током 2020. године евидентирано је 2595 нових корисника, што је за 183 корисника у односу на 2019. годину, а 393 мање у односу на 2018. годину; Током године, за 4096 корисника је престала потреба за даљим радом, па је на дан 31.12.2020. године било 8574 одраслих корисника социјалне заштите.

Заштита одраслих и остарелих лица реализована је у оквиру две стручне службе Центра:

- **Стручне службе за заштиту одраслих и старијих лица**, коју чине 7 водитеља случаја, један супервизор и руководиоца Службе; Служба је у 2020. години евидентирала 2.811 нових предмета, пренела је из претходне године 546 предмета, па је укупан број предмета 3357. Закључно са 31.12.2020.године решена су 2847 предмета, што представља 85%укупног броја предмета.У односу на 2019. годину, број нових захтева је готово исти (2810), док је у односу на 2018. годину већи је за 511 захтева или за 20%; Просечан број предмета по водитељу случаја у 2020.години је 480 предмета.

- **Стручне службе за правне послове са канцеларијом за материјална давања**. У овој Служби ради 20 стручних радника, и то: 2 стручна радника у пријемној канцеларији, 4 стручна радника у писарници, 8 стручних радника у Канцеларији за материјална давања и 6 дипл.правника из Правне службе.

У периоду од 01.01.2020. године до 31.12.2020. године ова Служба је примила 12.795 нових захтева што је уз 1276 пренетих из предходне календарске године укупно 14071 предмета; У односу на 2019. годину број новоевидентираних предмета мањи је за 1248 предмета; Укупно је решено 12163 предмета, што је 87,5% у односу на укупан број предмета.

Центар за развој услуга социјалне заштите „Кнегиња Љубица“ Крагујевац

Центар за развој услуга социјалне заштите „Кнегиња Љубица“ Крагујевац је установа социјалне заштите која се бави пружањем услуга социјалне заштите за децу, младе, одрасле и старије особе на подручју града Крагујевца. Основан је одлуком Скупштине града Крагујевца 27. маја 2011. године а 10. новембра 2011. године је званично почео са радом.

У складу са Законом о социјалној заштити и Одлуком о социјалној заштити града Крагујевца у оквиру Центра “Кнегиња Љубица” реализују се:

а) услуге смештаја

- Прихваталиште за децу и младе,
- Прихваталиште за жртве насиља у породици;
- Становање уз подршку за младе који се осамостаљују;

б) дневне услуге у заједници

- Дневни боравак за децу из породица у ризику
- Дневни боравак за децу и младе са проблемом у понашању,
- Дневни боравак за старије особе
- Помоћ и нега у кући за одрасле и старије особе;

в) саветодавно терапијске и социјално едукативне услуге

- Саветовалиште за брак и породицу

Услуге за децу и младе

Највећи број услуга за децу и младе настао је у процесу трансформације Дечијег дома „Младост“, у чијем простору се од 2011. године налазе две нове установе: Центар за породични смештај и усвојење, организованог од стране Министарства за рад, запошљавање, борачка и социјална питања и Центар за развој услуга социјалне заштите “Кнегиња Љубица” чији је оснивач Град.

Структура корисника услуга социјалне заштите за децу и младе у периоду од 2015-2020. године

Услуге социјалне заштите за децу и младе	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.
Прихваталиште за децу и младе	39	31	31	24	26	25
Прихваталиште за жртве насиља у породици	65	81	108	73	58	17
Дневни боравак за децу из породица у ризику	39	32	32	28	26	23
Дневни боравак за децу и младе са проблемом у понашању	65	72	68	66	160	70

Извор: Извештаји о раду Центра “Кнегиња Љубица”

Прихваталиште за децу и младе обезбеђује привремени смештај деци и младима чији је развој ометен породичним приликама, или се налазе у другим социјалним ризицима, којима је потребан хитан краткотрајни прихват или смештај до обезбеђивања адекватног облика заштите.

Ова услуга обезбеђује 24-часовни смештај, исхрану корисника, процену актуелних потреба, здравствену заштиту корисника, образовно-васпитне, културно забавне и друге активности. Капацит услуге је 6 деце, а корисници могу бити и из других општина/градова, уколико постоје слободни капацитети.

У протеклом периоду пружања услуге приметан је био повећан број захтева за смештај и заштиту деце како из града Крагујевца тако и из региона.

Услуга свратиште доступна је деци, младим, одраслим и старим лицима који живе или раде на улици и добровољно затраже или пристану на услугу. Сврха услуге свратиште је пружање привремених или повремених интервенција и задовољавање тренутних потреба корисника,

као и посредовање у обезбеђивању доступности других услуга у заједници. Активности у оквиру услуге свратиште усмерене су ка задовољавању основних потреба и осигурању безбедног и пријатног окружења корисника. ("Правилник о ближим условима за пружање услуга социјалне заштите"). Циљна група услуге:

- деца из екстремно сиромашних породица чији чланови раде на улици и где постоји ризик по дететов раст и развој;
- деца незапослених родитеља-сакупљача секундарних сировина и хране на улици, повремено ангажовани на сезонским пословима у Крагујевцу и сл.;
- Деца и адолесценти који по самоиницијативном напуштању установа социјалне заштите спавају у напуштеним кућама, нехигијенским насељима;
- Деца која немају адекватну родитељску бригу: занемарена, злостављана, скитају улицама;
- Одређени број деце проси на улици;
- Одрасла лица у стању социјалне потребе (бескућници, просјаци, лица по отпусту из затвора, без подршке породице..)

Крагујевац нема ову услугу, а процена Центра за социјални рад "Крагујевац" је да реалне потребе постоје, и то за:

Свратиште за децу - жртве трговине људима, жртве насиља и занемаривања - услуга која не постоји али реално постоје потребе за један број деце и одраслих лица из наведених циљних група - до 10 корисника;

Свратиште за одрасле: капацитет до 5 корисника из наведених група одраслих корисника.

Прихваталиште за жртве насиља у породици обезбеђује краткотрајни смештај за жене и децу, у случајевима акутног стања насиља у породици, којима су по сопственој процени или по процени надлежних државних органа угрожени безбедност, здравље и живот. Капацитет Прихваталишта је 10 лица, користе је и жртве насиља из градова ширег региона, у просеку око 20% од укупног броја корисника на годишњем нивоу. Услуга је доступна 24 сата а корисницима се обезбеђује: исхрана, здравствена заштита, образовање, радно-окупационе и едукативне активности; подршка у одржавању контакта са биолошком породицом и другим лицима значајним за корисника; организовање слободног времена у складу са потребама и интересовањима;

Становање уз подршку за младе који се осамостаљују. Услугом се обезбеђује временски ограничено становање и стручна подршка у развијању вештина неопходних за потпуно осамостаљивање и укључивање у заједницу. Обезбеђује се у наменски опредељеним просторима, младима који се осамостаљују по престанку смештаја у установи социјалне заштите или у хранитељској породици под условом да не могу да се врате у биолошку или сродничку породицу нити су у могућности да започну самосталан живот, али је извесно да уз подршку могу да преузму одговорност и живе самостално. Центар "Кнегиња Љубица" услугу ће реализовати од 2021. године и у наредном периоду планирати активности за добијање лиценце.

Дневни боравак за децу из породица у ризику је превентивна услуга која је намењена деци основношколског узраста чије су развојне потребе угрожене у породици, услед присуства више различитих ризика: болест, сиромаштво, недовољне васпитне и образовне компетенције родитеља. Услуга се реализује у сарадњи са више од десет основних школа у Крагујевцу и Центром за социјални рад „Солидарност“, а подразумева пружање подршке и помоћи деци у процесу одрастања, усвајању позитивних образаца понашања, подршку у образовању, усвајању здравих стилова живота, материјалну подршку (оброк, одећа, обућа). Услуга подразумева и рад са родитељима на препознавању развојних потреба деце и адекватнијег одговора на њих. Услуга се свакодневно организује у две смене у трајању од 4 сата, које се усклађују са школским обавезама. Капацитет услуге је 8-оро деце. Дужина боравака и коришћења услуге дефинисана је индивидуалним планом потреба сваког детета.

Дневни боравак за децу и младе са проблемом у понашању - намењен деци и младима који манифестују проблеме у понашању, и то:

- деца и млади узраста од 7 до 18 година који манифестују проблеме у понашању, по процени органа старатељства;
- деца и млади узраста од 14 до 18 година односно до 21 године по одлуци тужилаштва или судова у оквиру примене васпитног налога, васпитне мере или посебне обавезе.

У раду са овом децом и младима реализују се: индивидуални и групни саветодавни рад, психолошке радионице, подршка у образовању, радионице развојања социјалних вештина, едукативне радионице, саветодавни рад са родитељима, спортско- рекреативне активности, материјална подршка (оброк). Капацитет Дневног боравка је до 7-оро деце и младих. Услуга се реализује се у сарадњи са Центром за социјални рад "Солидарност", основним судом и тужилаштвом.

Услуге за одрасле и старије особе

Помоћ и нега у кући за одрасле и старије особе - Услуга помоћ и нега у кући обезбеђује подршку у задовољавању свакодневних животних потреба у стану корисника, како би се унапредио квалитет живота у старости и превенирао одлазак у институцију. Корисници услуга су особе старије од 65 година која имају ограничења физичких и психичких способности, живе сама и нису у стању да се старају о себи или живе са сродницима који нису у могућности да им пруже адекватну помоћ. Изузетно услугу могу користити и лица млађа од 65 година са трајним инвалидитетом којима је обзиром на здравствени и социјални статус овакав вид помоћи неопходан и особе које имају закључен уговор о доживотном издржавању уз плаћање пуне цене услуге;

Услуга Помоћ и нега у кући за одрасле и старије особе реализује се из објекта Дома здравља у градској месној заједници Бресница, улица Чегарска бб и организована је на подручју 16 градских месних заједница. Обезбеђује се радним данима у трајању од највише два сата дневно по кориснику. Капацитет услуге је до 120 корисника.

Корисницима се према потреби, обезбеђују одговарајуће активности услуге у складу са Правилником о ближим условима и стандардима за пружање услуга социјалне заштите. Услуга се може пружати интегрисано са здравственим услугама Службе кућног лечења, Дома здравља у Крагујевцу у случајевима када су код корисника обострано процењене социјалне и здравствене индикације за овом врстом организовања.

Опис активности интегрисане услуге помоћ и нега и одраслим и старијим особама

Услуга помоћ и нега у кући	Здравствене услуге	Услуге социјалног рада
Помоћ у обезбеђивању исхране (набавка намирница, припрема obroka и напитака)	Контрола здравственог стања	Процена потреба корисника
Помоћ у одржавању личне хигијене и хигијене стана (помоћ при облачењу и свлачењу, обављању физиолошких потреба, умивању, купању, прању косе, бријању, сечењу ноктију, прању и одржавању постељине, одеће и обуће, одржавање чистоће просторија, судова и уређаја у домаћинству)	Контрола виталних функција	Утврђивање динамике посета геронтодомаћице
Помоћ у зарвању просторија (ложење ватре, чишћење пећи, помоћ у набавци огрева)	Контрола гликемије	Усмерено праћење корисника
Набавка и надгледање узимања лекова	Обрада и превиијање рана	Психосоцијална подршка
Санирање и нега мањих повреда	Давање терапије	Когнитивна подршка
Плаћање комуналних услуга	Замена катетера	Интервенисање у кризним ситуацијама
Помоћ у задовољавању социјалних, културно-забавних и других потреба	Здрав. васпитни рад	Посредовање код других институција

Структура корисника услуге по годинама

Категорија лица	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Ментално недовољно развијена одрасла лица	1	1	1	1	1	1
Теже физички оболела одрасла лица	18	11	9	7	9	8
Старија лица без породичног старања	17	3	3	2	2	10
Теже хронично оболела старија лица	276	231	174	157	141	124
Старија лица са изменама у псих. статусу	2	2	3	5	4	8
Укупно:	314	248	190	172	157	151

Извор: Извештаји о раду Центра “Кнегиња Љубица”

Дневни боравак за старије особе - Дневни боравак за старије особе омогућава осмочасовно збрињавање старијих хронично оболелих лица како би им се уз пружање подршке и подстицање социјалне укључености одржао или унапредио квалитет живота у сопственој средини и одложио смештај у институције. Корисници услуге могу бити лица старија од 60 ментално очувана или у почетним фазама деменције која су: оболела од хроничних болести; полупокретна или полузависна од помоћи другог лица и у одређеном степену инвалидности. Услуга се реализује у простору Геронтолошког центра, у градској месној заједници „Вашариште“, улица Чика Матина бб радним данима од 7-15 часова. Организован је превоз и пратња корисника до боравака и назад за кориснике који нису у могућности да самостално дођу у боравак. Капацитет услуге је 10 корисника.

Активности услуге усмерене су на очување и унапређење преосталих потенцијала корисника у складу са Правилником о ближим условима и стандардима за пружање услуга социјалне заштите РС.

Опис активности у дневном боравку за старије особе

Дневни боравак за старије особе		Услуге социјалног рада
Превоз и боравак корисника	Одржавање и унапређивање практичних вештина	Процена потреба корисника
Надзор и подршку	Организовање слободног времена	Усмерено праћење корисника услуге
Исхрана и помоћ при храњењу	Организовање културно-забавних садржаја	Психосоцијална подршка
Здравствена нега и помоћ при узимању лекова;	Облежавање битнијих датума	Когнитивна подршка
Помоћ при одржавању личне хигијене	Рехабилитационе и терапијске активности	Интервенисање у кризним ситуацијама
Организовање радно-окупационих и едукативних активности	Укључивање корисника у пригодне културне активности у локалној заједници;	Посредовање код других институција

Извор: Центар “Кнегиња Љубица”

Структура корисника услуге по годинама:

Категорија лица	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Теже хронично оболела старија лица	8	11	12	12	14	9
Старија лица са изменама у псих. статусу	6	2	1	2	2	2
Старија лица без породичног старања	0	0	0	0	1	0
Укупно:	14	13	13	14	17	11

Неопходно је кроз редовне и пројектне активности успоставити недостајуће стандарде за услугу (приступачан прилаз за кориснике са помагалима, просторију за исхрану корисника, просторију за запослене и потребан број сарадника за реализацију услуге), као и адекватно возило за превоз корисника.

Саветовалиште за брак и породицу - основано је 1987. године, у оквиру Центра за социјални рад "Солидарност" и једно је од првих у Србији. Од 2010. године Саветовалиште ради 8 сати, сваког дана, као Организациона јединица Центра, услугу је финансирао Град и оне су бесплатне од оснивања. Од априла месеца 2012. године Саветовалиште је локацијски измештено из Центра простор је опремљен и прилагођен потребама саветодавно-терапијског рада.

Од 2017. године Саветовалиште своју делатност обавља у оквиру Центра за развој услуга социјалне заштите "Кнегиња Љубица".

Укупан број корисника Саветовалишта у 2019. године је 461 што је нешто мањи број корисника у поређењу са предходним годинама.

Саветовалиште пружа саветодавно-терапијске услуге (саветовање, породична, брачна терапија, психотерапија) кроз форме индивидуалног, породичног рада, али организује и групни рад са корисницима (психосоцијални третман са починиоцима насиља у партнерским односима, групни саветодавни рад са женама жртвама насиља, рад са родитељима на унапређењу родитељства). Поред основне делатности Саветовалиште шири спектар својих услуга, како би се изашло у сусрет разноврсним потребама локалне заједнице.

Центар за развој услуга социјалне заштите "Кнегиња Љубица", односно Саветовалиште за брак и породицу издаје часопис *Саветовалиште* у континуитету, једном годишње, и у 2020 години је издат 22 број.

Преглед укупног броја корисника по годинама

Година	Укупан број корисника	Малолетни корисници	Пунолетни корисници
2015	453	73	378
2016	602	105	497
2017	514	77	437
2018	472	70	402
2019	461	72	389
2020	314	45	269

Извор:Извештаји о раду Центра“Кнегиња Љубица“

Геронтолошки центар

Први дом за стара лица "Дом милосрђа" Крагујевац је добио 1920. године. Геронтолошки центар данас представља установу социјалне заштите у надлежности Министарства за рад, запошљавање, борачка и социјална питања РС. Делатност ове установе је пружање услуга институционалног збрињавања одраслих и старих лица. Основне услуге које пружа Геронтолошки центар су: смештај, исхрана, одевање, програми социјалног рада (психосоцијална и радно-окупациона терапија), здравствена заштита (превентивна заштита, лечење, нега, општа и лична хигијена, лабораторијске услуге, услуге физиотерапије).

Основна делатност Установе је пружање услуга домског смештаја за одрасла и старија лица. Сврха услуге домског смештаја одраслих и старијих састоји се у одржању или унапређењу квалитета живота, њихове самосталности, односно припреме за одржив независан живот.

Корисници услуга су пунолетна лица са навршених 26 до навршених 65 година (одрасли) и пунолетна лица старија до 65 година (старији) када је њихово благостање, безбедност и

продуктиван живот у друштву угрожен ризицима услед старости, инвалидитета, болести, породичних и других животних околности.

Установа располаже са 330 места за пружање услуга домског смештаја.

У Геронтолошком центру се реализује и услуга Дневног боравка за старије особе.

Завод за смештај одраслих „Мале пчелице“

Завод је установа социјалне заштите која је почела са радом 10.11.1972. године. Основна делатност Завода је смештај, нега, исхрана, хабилитација, рехабилитација корисника Завода, као и њихова социјализација и ресоцијализација, односно комплетан смештај одраслих лица ометених у менталном развоју степена теже и тешке менталне ометености и смештај душевно оболелих лица.

Поред основне делатности Завод је регистрован за обављање производне делатности на сопственој економији и у радионицама за сопствене потребе и потребе других, а у циљу радне окупације и радне рехабилитације корисника. Како у спољној средини нема објективних могућности да се процес деинституализације реализује, већина корисника је углавном на трајном смештају у установи. Капацитет установе је 850 корисника. Услуге које Завод пружа корисницима су: смештај, здравствена заштита и нега; услуге социјалног рада и услуге рехабилитације.

Центар за породични смештај и усвојење

Центар за породични смештај и усвојење Крагујевац је установа/пужалац услуге у систему социјалне заштите, основана одлуком Владе Републике Србије од 26.05.2011. године („Службени гласник РС“ бр.37/11). Делатност Центра је дефинисана Законом о социјалној заштити, Одлуком о мрежи установа социјалне заштите и Правилником о хранитељству. Центар је формиран за територију пет Управних округа: шумадијски, моравички, рашки, расински и златиборски управни окрузи. Регистрација установе извршена је у Привредном суду Крагујевац 11.07.2011. године. Први запослени у Центру су потписали уговоре о раду 01.09.2011. године, када је и отпочео рад установе. Центар је након оснивања добио на коришћење део простора Дечјег дома „Младост“ Крагујевац.

Центар има својство правног лица са правима, обавезама и одговорностима утврђеним законом, оснивачким актом и статутом. Центар у складу са Законом о социјалној заштити, Породичним законом и пратећим подзаконским актима:

- врши припрему, процену и обуку будућих хранитеља и усвојитеља;
- пружа подршку хранитељима односно породицама које пружају услугу породичног смештаја и усвојитељима;
- извештава центре за социјални рад о раду хранитеља и функционисању породица које пружају услугу породичног смештаја и предлаже мере ради отклањања евентуалних пропуста;
- обавља и друге послове у складу са законом и другим прописима.

Мисија Центра је усмерена на унапређење квалитета живота деце, одраслих и старијих у хранитељским породицама, односно корисника услуге породичног смештаја и усвојеницима, путем јачања компетенција, хранитеља, пружалаца услуге породичног смештаја и усвојитеља, остваривања минималних стандарда услуге и континуираног стручног усавршавања запослених у Центру.

Укупан број	Девојчице	Дечаки	Уредан развој	Деца са сметњама	Предшколски узраст	Основношколски узраст	Средњошколци	Факултет
117	50	67	85	32	16	55	35	11

Извештај Центра за породични смештај и усвојење

На дан 31.12.2019. године на евиденцији центра налази се 540 деце и младих што у односу на претходну годину представља повећање броја корисника. У Граду Крагујевцу на смештају у хранитељским породицама налази се 117 деце и младих. У овом извештајном периоду уочава се повећање броја корисника у односу на претходну годину. Посматрано са аспекта смањења броја хранитељских породица овај податак представља изазов у раду.

Хранитељске породице као пружаоци услуга

Нумерички подаци о броју и структури хранитељских породица као пружалаца услуга дати су у ексцел табелама које су саставни део овога извештаја. Закључно са 31.12. 2019. године на евиденцији се налази 299 активних хранитељских породица и 35 породица које током 2019. године нису заснивале хранитељство. Број хранитељских породица које су током 2019. године биле у неком периоду активне је 345. На евиденцији Центра у граду Крагујевцу налази се 97 хранитељских породица у којима се на смештају налази 117 деце и младих. Тренд смањења хранитељских породица се наставља због промена у нашем друштву у последње две деценије, а може се констатовати да негативна кампања о хранитељству не помаже. Празне хранитељске породице на крају 2019. године је релативан податак јер се углавном ради о породицама које из неког разлога нису у могућности да се даље баве хранитељством (старост, промене у структури породица, смрт члана породице, одлазак у иностранство и сл.), као и један број породица које се налазе на евиденцији, а према процени стручне службе ЦПСУ не увиђају сврху хранитељства, а још увек формално-правно поседују подобност.

НЕДОСТАЈУЋЕ УСЛУГЕ

Деца и млади на смештају у хранитељским породицама смештају се на различитим узрастима, изазаваним неповољни животним околностима, напуштањем од стране родитеља, често са озбиљним траумама, емоционалним губицима, поремећајем понашања, психијатријским тешкоћама и сметњама у развоју.

Сама хранитељска породица не може да се избори са овим тешкоћама само снагом „позитивног модела“, због чега је поотребно обезбедити низ пратећих услуга које су нужне како би се смештај одвијао у најбољем интересу сваког конкретног детета.

Нужне су следеће услуге које у граду постоје, али је динамика заказивања често неусаглашена са потребама:

- Услуге соматопеда, логопеда, дефектолога, психолога, дечјег психијатра
- Изостаје терапијски рад са децом и младима са тешким искуствима злостављања, занемаривања и припрема за судске поступке
- Недостају педагошки асистенти и асистенти у настави у школама које деца похађају, а који су у неким случајевима неопходни
- Недостаје системска подршка младима из хранитељских породица који излазе из система заштите за запошљавање (постоји на нивоу пројекта)
- Недостаје подршка младима из хранитељских породица за обезбеђење становања по изласку из система заштите (постоји на нивоу идеје)

Цивилни сектор

Црвени крст Крагујевац

Црвени крст Крагујевац је хуманитарна организација, основана 1876. године у складу са правилима и принципима међународног покрета и Статута националног друштва Црвеног крста Србије. Своју делатност обавља на територији града Крагујевца у складу са Законом о Црвеном крсту, утврђена је обавеза локалне самоуправе да финансира функционисање активности организације Црвеног крста. Кроз активности у социјалној делатности Црвени крст Крагујевац има за циљ да олакша људску патњу пружањем неопходне помоћи лицима у стању потребе и у случајевима свих ванредних ситуација, развијањем солидарности међу људима и организовањем различитих облика међусобне помоћи, као и превентивним деловањем у области социјалне заштите. Главне активности из области социјалне делатности су:

Програм Народне кухиње - у 2020. години се припремало и дистрибуирало 870 obroka за 562 породице, шест дана у недељи, а за 2021. годину је предвиђено да број obroka буде већи. Циљ је да се најугроженијим категоријама становништва одговори на основну потреба за исхраном кроз један топли оброк, који се састоји од $\frac{1}{2}$ литре куваног јела и $\frac{1}{2}$ векне хлеба. Циљне групе: Корисници су теже хронично оболела лица и лица без средстава за живот, корисници новчане социјалне помоћи, самохрана старачка домаћинства, вишечлане породице са децом, пензионери са најнижим пензијама и лица на граници остваривања права из социјалне заштите, а налазе се у привременом или сталном стању потребе. Међу корисницима Програма „Народне кухиње“ се налази и 343 малолетних лица, а од тога је 170 деце до 10 година старости.

Програм бесплатне школске ужине - реализује се у сарадњи са 24 основне школе за 3.000 ученика. Важност овог пројекта је да се деци из социјално угрожених породица осигура редован и здрав оброк и побољша квалитет живота. Да би се задовољила основна потреба за исхраном, побољшали општи услови живота и правилно функционисање у школи, социјално угроженим ученицима се обезбеђује бесплатна ужина а самим тим се смањује општи ризик од сиромаштва. Циљна група: Деца без родитељског старања, деца самохраних родитеља, деца из вишечланих породица, деца са инвалидитетом, деца из породица које остварују право на новчану социјалну помоћ.

Програм бриге о старијима - циљ је да старија особа остане што дуже у свом окружењу, као и да се мотивише да што дуже користи своје физичке и менталне потенцијале и да се при том умањи потреба за разним видовима институционалне помоћи старијим лицима. Све оне се реализују у оквиру три сегмента рада са старима: „Помоћ телефоном“, „Кутак за квалитетније старење“ и „Групе за самопомоћ“. Циљна група: Корисници програма су лица старија од 65 година која нису институционално збринута, старији са веома ниским нивоом социјалне сигурности, самачка старачка домаћинства, корисници народних кухиња, старији у стању социјалне потребе који не остварују помоћ од других организација. Индиректни корисници програма су чланови породица са старијим чланом као и чланови породица са старијим дементним чланом.

„Храна на точковима“ - побољшање здравственог стања али и ублажавање сиромаштва, а обухвата истраживање и сагледавање потреба, набавку и дистрибуцију пакета хране и хигијене, помагала, одеће и обуће угроженим породицама из приградских и сеоских средина. Циљна група: Стара, болесна, полупокретна и непокретна лицима, вишечлане породице са децом и са члановима породице који имају здравствене проблеме из руралних средина и приградских насеља.

Црвени крст организује и посебне акције и програме у циљу побољшања живота угрожених суграђана као што су:

„За срећније детињство“ - рекреативно хуманитарна активност која има за циљ обезбеђивање средстава од донатора за помоћ деци и младима из социјално и здравствено угрожених породица

„Један пакетих пуно љубави“ - велики број деце новогодишње празнике проводи у болници без чланова својих породица, а деца из прихватишта, из расељених породица као и деца са потешкоћама у развоју са сеоског подручја, су такође они које треба

обрадовати поводом празника. Изузетно је значајно да се за ову категорију деце за новогодишње и божићне празнике обезбеде слаткиши, сокови, млеко, воће и играчке.

„Селу у походе“ – акција се реализује са циљем да се мештанима пруже основне здравствене услуге лекара али и да се помогну најугроженије породице у удаљеним сеоским срединама, путем једнократне новчане помоћи коју одређује Центар за социјални рад или пакети хране и хигијене из донације.

Службе тражења - брзо решавање личних тражења, односно спајање раздвојених чланова породице а у склопу тога је и **Програм борбе против трговине људима** као одговор на потребе идентификованих и потенцијалних жртава трговине људима, смањење ризика од трговине људима, ублажавање људске патње изазване овом појавом. Циљна група: потенцијалне жртве трговине људима – маргинализоване и рањиве групе (попут деце и омладине у школама, прихватилишту, народној кухињи, избегла и расељена лица, деца са потешкоћама у развоју), професионалци и студенти који у свом раду или будућем раду могу доћи у контакт са жртвама трговине људима (лекари, медицинско особље, представници Центара за социјални рад, особље Црвеног крста и други) и шира јавност

Саветовалиште за неформалне неговатеље зависних особа за прерасподелу неплаћеног рада - кроз предавања и радионице се доприноси унапређењу квалитета живота неформалних неговатеља оболелих старијих особа и равномерном учешћу жена и мушкараца у нези са једне стране и локалне самоуправе са друге стране.

Удружења грађана

На територији Града значајан допринос унапређењу области социјалне заштите својим активним учешћем дају удружења грађана у области социјалне заштите и борачко инвалидске заштите која кроз реализацију активности утичу на побољшање положаја грађана у систему социјалне заштите :

- Удружење глувих и наглувих Шумадијског округа Крагујевац;
- Окружна организација савеза слепих Србије Крагујевац;
- Међуопштинска организација цивилних инвалида рата Крагујевац;
- Удружење дистрофичара Шумадијског округа Крагујевац;
- Друштво за децу и церебралну парализу "Ана Антонијевић" Крагујевац;
- Удружење параплегичара и квадриплегичара "Шумадија";
- Удружење параплегичара и квадриплегичара "Крагуј";
- Удружење мултипле склерозе Шумадије Крагујевац
- Центар за самостални живот особа са инвалидитетом Крагујевац
- Удружење грађана "Експрес"
- Организација за заштиту права и подршку женама са инвалидитетом "Из круга";
- Удружење родитеља лица са посебним потребама "Егал";
- Форум младих са инвалидитетом;
- Удружење студената са хендикепом
- ХНВО "Оаза сигурности"
- Добротфорни фонд српске православне цркве "Човекољубље"
- Удружење грађана "После кише"
- Удружење ратних војних инвалида и породица погинулих бораца Крагујевац;
- Удружење ратних и мирнодопских војних инвалида Крагујевца
- Удружење бораца "Шумадија"
- Друштво за борбу против шећерне болести Крагујевац;
- Удружење "Без глутена"
- Удружење за помоћ особама са аутизмом Крагујевац;
- Удружење особа са ампутацијама

На подручју Града удружења избеглица као и удружења расељених лица са Косова и Метохије чија је мисија хуманитарног карактера имају за циљ да својим радом допринесу интеграцији наведених категорија грађана у локалну средину као и да пруже подршку онима

који се одлуче за повратак. Представници удружења "Завичај" и удружење Срба из Хрватске "Никола Тесла" Крагујевац својим учешћем у раду Савета за миграције и трајна решења утичу на побољшање положаја избеглица, интерно расељених и прогнаних лица у локалној заједници.

На територији Града постоје ромске организације/удружења (Образовно културна заједница "Романипен, Удружење Ромско-српског пријатељства "Стабло, Ромски информативни центар, Ромско – културно просветни центар, Ромацентар, Пуранором, Интерактивни-глобал центар и др.) које дају посебан допринос образовању, здравственој и социјалној заштити као и инклузивном приступу образовања ромске деце, превенцији насиља у породици и оснаживању жена - жртава насиља. Реализацијом великог броја пројеката у наведеним областима ромска популација у Граду је достигла висок степен социјалне ускључености.

2.1.7.4. Међусекторска сарадња

Град Крагујевац је потписник Протокола о поступању и сарадњи установа, органа и организација на подручју града Крагујевца у ситуацијама насиља у породици и другим случајевима насиља према деци као мултисекторски документ чији су потписници све кључне институције у области социјалне заштите, полиције, правосуђа, образовања, здравства и цивилног друштва. Центар за социјални рад, обзиром на своју стварну надлежност за поступање у ситуацијама насиља у породици, прихватио је координативну улогу у реализацији и евалуацији споразумом дефинисаних облика сарадње.

Град Крагујевац и Центар за породични смештај и усвојење Крагујевац, закључили су Меморандум о разумевању на реализацији пројекта „Међусекторска сигурносна мрежа за активно укључивање младих у хранитељским породицама“. Предмет Меморандума о разумевању (МоР) је интерсекторска сарадња која је формализована кроз формирање Локалне мреже подршке младима из хранитељских породица, која ће окупити организације, институције и компаније у циљу сарадње на активнијем укључивању младих у друштво, подизању њихове запошљивости и интеграције на тржиште рада.

Потписивањем Меморандума о сарадњи "Локалне мреже за превенцију дискриминације и подршку ЛГБТ особама", град Крагујевац има улогу у планирању, координацији и спровођењу активности у области превенције дискриминације ЛГБТ особа и заштите жртава, са циљем обезбеђивања одрживости програма заштите и унапређење положаја ЛГБТ. Потписници наведеног меморандума су поред установа из система социјалне, здравствене заштите, образовања и запошљавања и организације цивилног друштва које реализују пројекте од значаја за побољшање положаја ЛГБТ особа у локалној заједници.

Градско веће града Крагујевца је решењем образовало Тим за борбу против трговине људима који чине поред представника установа из система социјалне, здравствене заштите, образовања, тужилаштва и полиције и представници организација цивилног друштва. Задатак тима је да међусекторским деловањем планира, координира и спроводи активности у области превенције трговине људима и заштите жртава трговине људима.

У циљу унапређења положаја Рома на територији Града формиран је Савет за унапређење положаја Рома који има задатак да кроз активности у раду допринесе већем степену социјалне укључености и побољшању квалитета живота Рома у локалној заједници.

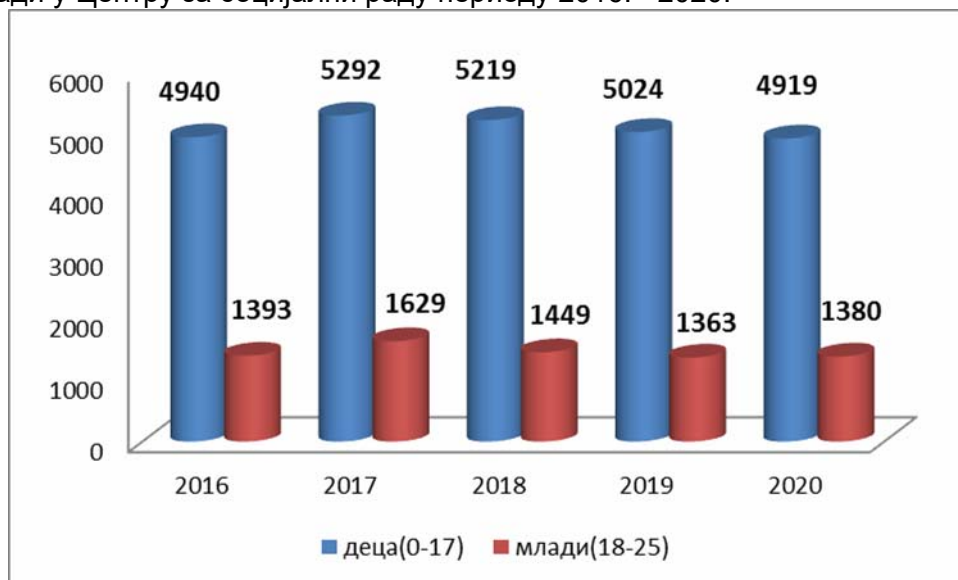
Савет за миграције и трајна решења града Крагујевца образован Решењем Градског већа у чијем су саставу поред представника институција из система социјалне заштите и представници цивилног сектора који се баве пружањем помоћи у остваривању права избеглим, интерно расељеним, прогнаним лицима и мигрантима има задатак да предузима активности које имају за циљ осмишљавање, израду и реализацију стратешких докумената која се односе на унапређење положаја, интеграцију и друга трајна решења за збрињавање избеглих, прогнаних, интерно расељених лица и миграната као и да предлаже програме, мере и планове активности које треба предузети ради ефикасног управљања миграцијама на територији града Крагујевца;

Као значајан сегмент међусекторске сарадње истиче се и Комисија за родну равноправност образована као стално радно тело Градског већа, у циљу праћења и остваривање равноправности полова, предлагања активности и предузимање мера, посебно оних којима се остварује политика једнаких могућности на нивоу Града и обављања других послова утврђених актима Града.

3. Циљне групе социјалне заштите града Крагујевца

3.1. ДЕЦА И МЛАДИ

Деца и млади у Центру за социјални раду периоду 2016. - 2020.

- Подаци о броју деце корисника социјалне заштите указују да је ова група на годишњем нивоу заступљена у просеку од 32-35% у укупном броју корисника Центра;
- Повећање броја деце-корисника социјалне заштите испољено је у периоду од 2016. - 2018. године, у просеку око 9%. Ово повећање је значајније ако имамо у виду смањење броја деце у укупној популацији града Крагујевца. У последње три године евидентирана је блага стагнација, без већих осцилација у броју;
- Група млади-корисници социјалне заштите су заступљени са у просеку око 9% у односу на укупан број корисника;

Корисничке групе деце

ГРУПЕ КОРИСНИКА	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Деца под старатељством	228	218	192	174	163	183
Деца жртве насиља и занемаривања	385	389	475	491	483	524
Деца са неадекватним родитељским старањем	126	128	128	119	112	144
Деца са проблемима у понашању и у сукобу са законом	449	470	530	502	540	582
Деца чији се родитељи споре око начина вршења родитељског права	847	1078	1236	1153	1276	1443
Деца чије су породице корисници НСП и других видова мат. давања	2619	2948	2855	3110	2217	2639
Деца ОСИ	191	229	167	166	152	151
Деца у поступцима одређивања личног имена	12		22	6	8	8
Деца у поступцима располагања имовином	42	47	40	48	55	33
Деца у поступцима: сагласност за малолетнички брак	1	0	1	2	2	1

Деца жртве трговине људима	0	0	4	4	0	0
Деца страни држављани без пратње	0	0	1	1	2	0
Деца која живе и раде на улици (деца улице)	0	0	0	6	6	0

Извор: Извештаји о раду ЦСР

У кретањима броја деце по корисничким групама, посматраном периоду постоје јасни трендови са мањим годишњим одступањима. Повећава се број деце из породица које су материјално угрожене, расте број деце чије су потребе у биолошким породицама на различите начине занемарене, односно која су директно или индиректно изложена насиљу у породици. Испољава се тенденција задржавања на високом нивоу броја деце чији се родитељи спорекоко вршења родитељског права. Овај тренд је условљен растом броја дуготрајних постразводних родитељских конфликта. Из ове групације се регрутују и деца која су због дубоких родитељских конфликта изложена емоционалном насиљу.

Налази и стручна мишљења на захтев суда, у парницама у којима се одлучује о заштити права детета

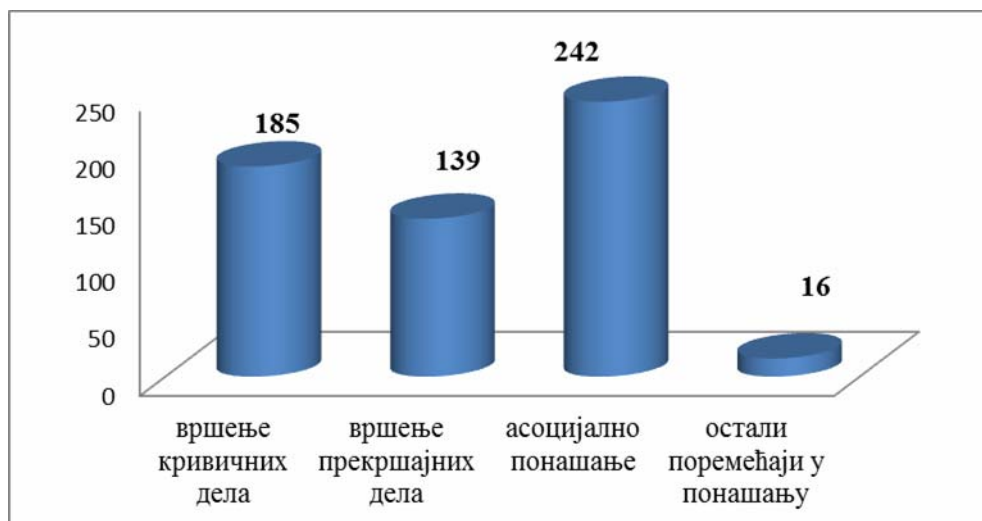
	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Број деце – вршење родитељског права	438 поступака, 847 деце	491 поступак, 1012 деце	494 поступак-1236 деце	520 поступака 1050 деце	553-1165 деце	472 поступака, 1043
Регулисање личног односа родитеља и детета	121	120	116	85	51	67
Извршни поступак у регулисању виђања детета и родитеља	22	17	12	15	19	12

Извор: Извештаји о раду ЦСР

Број новоевидентираних судских захтева за давање налаза и мишљења у родитељским споровима од 472 поступка у 2020. години бележи мањи пад у односу на 2019. годину (2019-553; 2018-520; 2017-494). Поступак развода брака је у 9% случајева покренут споразумним предлогом супружника..

Значајно је заступљена **група деце са поремећајима у понашању и у сукобу са законом**, такође са благом тенденцијом раста. У 2020. години евидентирано је 582 детета са поремећајима у понашању и у сукобу са законом. Током године евидентирано је 295 нових корисника (2019-250; 2018.-187; 2017.-217 корисника, 2016. године 223 корисника). Велики број малолетника дуго остаје и систему социјалне заштите, због рецидива у вршењу кривичних дела и недостатка услуга и програма за њихову успешнију социјалну рехабилитацију. У структури малолетника, доминирају деца у сукобу са законом - 67% укупног броја ових малолетних лица, док су 33% деце са асоцијалним понашањем. Такође се на високом нивоу задржава број деце млађе од 14 година у односу на период пре 2016. године. У основи се ради о различитим облицима вршњачког насиља деце узраста од 10 до 14 година (физичко насиље, увреде, претње, злоупотреба друштвених мрежа, ситне крађе у школи и сл.)

Број деце са проблемом у понашању, према врсти проблема у 2020. години

Од укупног броја деце са проблемом у понашању 101 корисник је женског пола, што представља 17% укупног броја малолетних преступника (2019-105; 95 у 2018; у 2017. години 93).

Број деце са сметњама у развоју, корисника Центра, је у последњих неколико година на сличном нивоу. У 2020. години евидентирано је 151 дете са сметњама у развоју, у 2019. години евидентирано 152 детета са сметњама у развоју, 166-оро у 2018. године; Смањује се број новоевидентираних корисника, а један број корисника је прешао у другу старосну групу(младе); Ова деца су доминантно корисници материјалних права. Услуге намењене деци са инвалидитетом и њиховим породицама (осим дневних боравака) су тек у зачетку, углавном у форми пројектног пилотирања (повремени породични смештај);

СОЦИЈАЛНА-ПОРОДИЧНА ЗАШТИТА ДЕЦЕ

услуге	ГОДИНЕ					
	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Старатељство	228	218	192	176	163	183
Породични смештај	122	121	108	91	90	99
Усвојење	2	5	6	2	3	5
Смештај у установу	15	16	15	13	12	9
Прихватилиште	12	13	13	7	10	17

Извор:Извештаји о раду ЦСР

Проблеми у заштити деце и младих/недостајуће услуге

Раскорак између смањења броја деце у популацији и повећања броја деце у систему социјалне заштите указује на недовољан ниво подршке природним породицама и недостатак интегративних услуга. Најчешћи разлог издвајања деце из породице у протеклим годинама је неадекватно родитељско старање у више од 50% случајева, док је насиље над децом други разлог издвајања деце из породице, што указује на недовољну развијеност услуга намењених биолошким породицама које се налазе у ризику.

Трендови указују на неопходно унапређење подршке породици и развоја услуга за подршку породици, услуга предаха и саветодавно – терапијских услуга. Без системског дугорочног улагања у услуге намењене породици, услуге смештаја или материјална давања представљају само парцијална решења која не утичу на друге, комплексније проблеме и

рањивости породица које воде у сиромаштво, материјалну депривацију, дискриминацију, психо-социјалне проблеме и друго услед чега највише трпе деца.

Услугом **породични сарадник**, пилотираном од 2013.- 2017. године, у значајној мери је пружана подршка биолошким породицама у јачању породичних капацитета, у ситуацијама када због присутног сиромаштва, болести, незапослености, ограничених образовних могућности родитељи нису у стању да обезбеде адекватне услове за квалитетно задовољавање потреба своје деце. Због тога треба тражити могућности за наставак ових услуга у локалној заједници.

Недовољан је прилив нових хранитељских породица, као и ургентних хранитељских породица, које се често налазе ван подручја Крагујевца. Такође нема посебно селектованих и едукованих хранитељских породица, које могу да организују бригу о деци и младима, који имају проблеме са менталним здрављем и понашањем; Сама хранитељска породица не може да се избори са овим тешкоћама само снагом „позитивног модела“, због чега је потребно обезбедити низ пратећих услуга које су нужне како би се смештај одвијао у најбољем интересу сваког конкретног детета.

Нужне су следеће услуге које у граду постоје, али је динамика заказивања често неусаглашена са потребама:

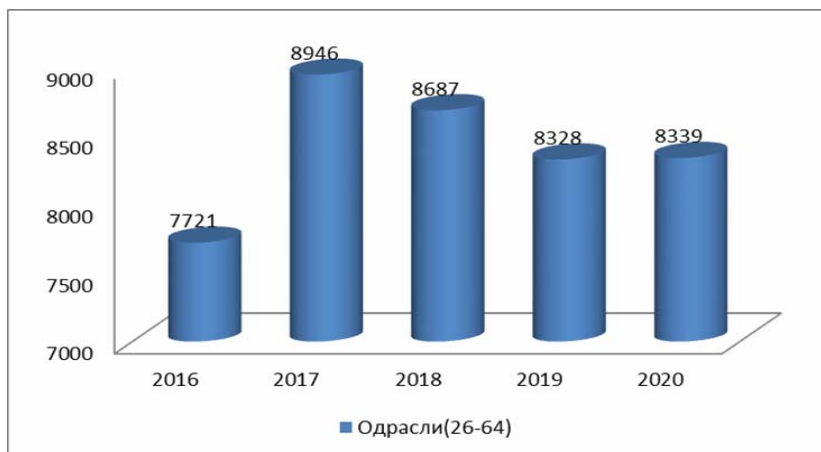
- Услуге соматопеда, логопеда, дефектолога, психолога, дечјег психијатра;
- Изостаје терапијски рад са децом и младима са тешким искуствима злостављања, занемаривања и припрема за судске поступке;
- Недостају **педагошки асистенти и асистенти у настави у школама** које деца похађају, а који су у неким случајевима неопходни;
- Недостаје системска подршка младима из хранитељских породица који излазе из система заштите за запошљавање (постоји на нивоу пројекта);
- Недостаје **подршка младима из хранитељских породица** за обезбеђење становања по изласку из система заштите (постоји на нивоу идеје)
- **Непостојање институционалног смештаја за децу и младе** (специјализованих установа) који имају проблеме са менталним здрављем и понашањем, посебно када морају ургентно да се измeste из хранитељских породица;
- Недовољни капацитети **услуге Прихватилиште за децу**, као и остали проблеми, везани за функционисање ове услуге: недовољан број запослених, у односу на Правилник о лиценцирању услуга социјалне заштите (забрана запошљавања); повремена неувремењеност интервенција других установа у систему социјалне заштите, пре свега здравства, недовољна финансијска средства за реализацију програмских активности и за функционисање услуге;
- Недовољни капацитети постојећих услуга за децу: **Дневног боравка за децу из породица у ризику, Дневног боравка деце са проблемом у понашању**;
- Непостојање/недовољни капацитети услуга за децу са сметњама у развоју. Центар за социјални рад је у својим анализама сагледао потребе за следећим услугама: **предах смештај** - око 10 деце; **Персонални асистент** - 10 деце; **Помоћ у кући** - за око 40 деце;
- Непостојање услуга за пружање **психолошких третмана у области менталног здравља** деце (деца са емоционалним проблемима и проблемима менталног здравља);
- **Свратиште за децу** - жртве трговине људима, жртве насиља и занемаривања - услуга која не постоји али реално постоје потребе за један број деце из наведених циљних група - до 10 корисника
- **Млади који напуштају услуге смештаја су посебно рањива категорија**. Након изласка из ородице у којој су били на смештају најчешће су без икакве породичне и шире социјалне мреже подршке, без обезбеђених услова за становање и без запослења;
- Услуге од значаја за развој деце са инвалидитетом и за њихово укључивање у редовни образовни систем нису успостављене по прописаним стандардима и недовољно су доступне за кориснике.

- У тешком положају налазе се и особе са менталним и интелектуалним тешкоћама, у чијој се заштити практично јако мало одмакло.

Пружаоци услуга су институције система и удружења особа са инвалидитетом, а услуге се најчешће пружају кроз пројекте, што утиче на врсту, квалитет и одрживост услуга.

3.2. ОДРАСЛЕ ОСОБЕ

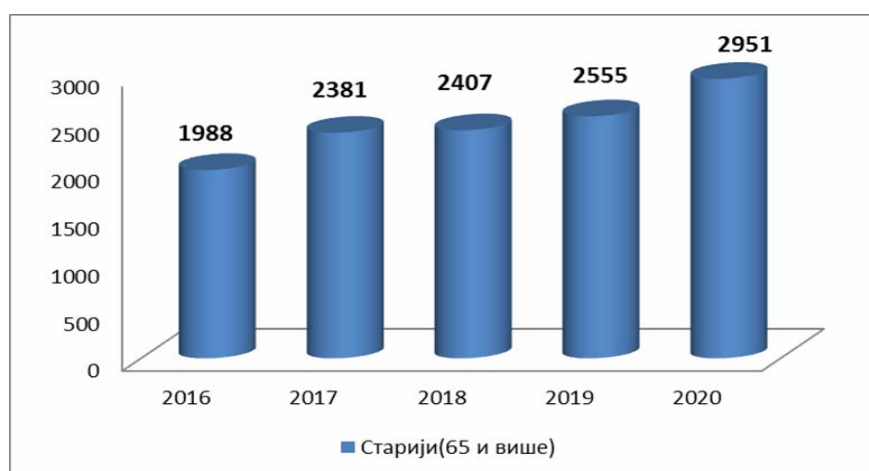
Број корисника социјалне заштите, старости од 26-64 године, у периоду 2016-2020. године

Повећање броја старијих лица је у посматраном периоду најизраженије код старосних група од 75-79 година и од 70-74 година (више од двоструког увећања), број лица старости од 80-84 година увећан је за 95%; лица старија од 85 година за 14,4%, док је најмањи проценат увећања у групи 65-69 година (4%).

Број корисника, старости од 26-64. године је од 2016. године имао тенденцију раста, до 2017. године - за око 25%, а последње три године, испољено је благо смањење броја ове групе корисника у Центру за социјални рад. У укупном броју корисника социјалне заштите, одрасла ица су заступљена у просеку од 46-50%.

Број корисника социјалне заштите, старости са 65 године и више, у периоду 2016-2020. године

У последњих пет година број корисника Центра за социјални рад је показивао тенденцију раста. У односу на 2016. годину, број старијих лица на евиденцији Центра у 2020. години већи је за 48%.

ЗАШТИТА ОДРАСЛИХ И СТАРИЈИХ ОСОБА

Услуге социјалне заштите	2016		2017		2018		2019		2020	
	одрасли	старији	одрасли	старији	одрасли	старији	одрасли	старији	одрасли	старији
Старатељство-стално	101	32	106	29	94	31	94	27	96	24
Привремено старат	20	22	31	53	37	77	25	59	30	66
Смештај у установу	179	266	186	272	165	279	156	289	153	279
Прихватилиште	12	22	24	25	17	22	10	16	7	17

Извор:Извештају о раду ЦСР

Стална старатељска заштита одраслих и старијих особа у протеклих пет година показује благо смањење, док код нових захтева за **привремено старатељство** се примећује извесно повећање броја корисника. Улогу старатеља врши центар за социјални рад у око 45%, док у осталим случајевима, старатељ је из круга сродника.

Смештај одраслих и старијих особа у установу социјалне заштите - у последњих неколико година нема већих одступања у броју лица обухваћених домским смештајем. Током 2020. године Центар је евидентирао 214 захтева за смештај пунолетних лица у установу социјалне заштите, реализован смештај за 51 лице.

Током 2020 године услугу смештаја користило је 448 лица. Током 2020. године евидентирано је 214 нових захтева за смештај у установу социјалне заштите, што је мање у односу на претходне године. Разлог мањег броја захтева и реализованих смештаја је прекид смештаја од стране установа због присуства Корона вируса. Смештај је престао за 99 лица, па је на дан 31.12.2020. године на смештају у установу социјалне заштите 349 лица.

Смештај у Прихватилиште за одрасла и старија лица током 2020. године збринута су 22 лица а реализована 24 упута. Оно што карактерише смештај у Прихватилишту током 2020. године је дужи боравак корисника, враћање на услугу и сл. Отварањем прихватилишта за одрасла лица при "Човекољубљу" капацитета 10 корисника, за 2021.годину се очекује делимично решавање проблема збрињавања одраслих и старих лица.

ЗАШТИТА ЖРТАВА ОД НАСИЉА У ПОРОДИЦИ

Број пријава и нових случајева у периоду 2015-2020

ГОДИНЕ						
	2015	2016	2017	2018	2019	2020
ПРИЈАВЕ ЗА СИМЊУ НА НАСИЉЕ	1463	1218	1308	1133	1129	1029
БРОЈ СЛУЧАЈЕВА НАСИЉА	828	921	836	867	796	739

Извор:Извештају о раду ЦСР

У протеклих неколико година, испољена је стабилизација броја пријава на сумњу за насиље у породици, као и броја случајева. У односу на претходне године, у 2020. години настављен је тренд опадања броја пријава: у односу на 2019. и 2018. годину за око 9%.

Заштита жртава насиља у породици реализована је у складу са одредбама. У јулу 2014. године је закључен Споразума о поступању и сарадњи установа, органа и организација на подручју града Крагујевца у ситуацијама насиља у породици и другим случајевима насиља према деци, који је потписан јула 2014. године од стране свих важних установа из система социјалне заштите: Града, установа социјалне заштите, правосуђа, здравства, полиције, образовања и цивилног сектора. Донет је Акциони план за праћење и евалуацију Споразума за 2015. годину, а све у функцији што ефикаснијег деловања на проблем насиља у породици.

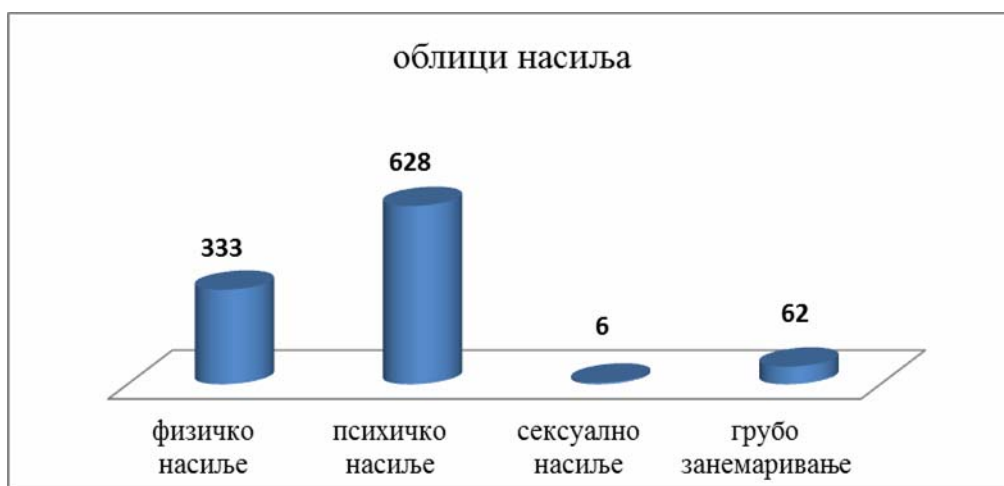
Интерни тим Центра за спречавање насиља у породици се, обзиром на координативну улогу Центра у спровођењу Споразума, ангажован је на реализацији Акционог плана за 2015. године.

Стручни радници Службе, као чланови Интерног тима за спречавање насиља у породици су се укључили у рад Локалног тима који је формирала Полицијска управа Крагујевац. Овај Тим, поред специјализоване групе полицијских инспектора, чине представници Основног јавног тужилаштва, Центра за социјални рад, Прекршајног суда, Дома здравља „Крагујевац“, Психијатријске клинике КЦ „Крагујевац“ и НВО „Оаза сигурности“. Са представницима Полицијске управе је одржано неколико билатералних радних састанака у циљу унапређења комуникације и сарадње у складу са Споразумом дефинисаним обавезама и одговорностима. Дефинисани су кораци сарадње у ситуацијама високог ризика, утврђена је структура пријава за насиље у породици које Полицијска управа упућује Центру.

Жртве насиља у породици су протеклих година користиле услуге Градске управе за опште и заједничке послове, Одељења правне помоћи и градских канцеларија и услуге НВО «Оаза сигурности». Стручним радницима Центра Адвокатска комора Каргујевац је доставила листу од 26 адвоката који су без надокнаде заступали жене и децу жртве насиља у грађанско правним и кривичним поступцима.

Од 01. јуна 2017. године у примени је Закон о спречавању насиља у породици. На подручју Основног јавног тужилаштва образована је Група за координацију и сарадњу, у чијем саставу је, поред представника тужилаштва и полиције, и представник Центра. На Групи се разматра сваки случај насиља у породици који није окончан правоснажном судском одлуком у грађанском или кривичном поступку, случајеве када треба да се пружи заштита и подршка жртвама насиља у породици и жртвама кривичних дела из овог закона, израђује индивидуални план заштите и подршке жртви и предлаже надлежном јавном тужилаштву мере за окончање судских поступака. Примена овог Закона донела је Центру велике обавезе, које се, због недовољног броја запослених стручних радника и кратких рокова за поступања, реализују са великим тешкоћама.

Број ново пријављених случајева према врсти насиља у 2020. години

Током године реализовано је редовно учешће у раду Групе за координацију и сарадњу у чијем саставу је, поред представника тужилаштва и полиције, и представник Центра, а у складу са Закон о спречавању насиља у породици.

Руководиоци Служби Центра и супервизори су ангажовани у припреми и раду Групе за координацију и сарадњу на заштити жртава насиља у породици, чији се састанци одржавају два пута месечно у Основном јавном тужилаштву. Током године донета су 292 индивидуална плана заштите и подршке жртвама насиља. Због пандемије састанци Групе су током 2020. године углавном реализовани путем телефона.

Сарадња са Полицијском управом Крагујевац реализује скоро на дневном нивоу, са ОЈТ-ом по утврђеној динамици, по процедурама утврђеним формалним прописима и праксом, која прати упуте ресорних Министарстава, кроз рад Групе за координацију при ОЈТ-у Крагујевац за спречавање насиља у породици. Припрема за рад у Групи подразумева израду извештаја, допунских извештаја и планова. Извештаји се излажу на Групи, а потом и доноси заједничка одлука Групе, са предлогом мера и планираних активности. Те обавезе реализују супервизор и руководилац, као и електронско вођење евиденције изнетих случајева и донетих планова заштите.

Велики број пријава, ограничено време за поступање, висок степен одговорности, очекивања ресорних Министарстава али и јавности да се унапреде системи и њиховим координираним деловањем обезбеди жртвама насиља ефикаснија и свеобухватнија заштита, чини све скупа рад сложеним и захтевним у погледу издавања потребног времена за рад.

Број хитних мера изречених учиниоцима јануар-децембар 2020. године - према врсти мере и службеном лицу које изриче меру			
Број хитних мера	Службено лице које изриче меру		УКУПНО
	Полицијски службеник	Суд	
Мера привременог удаљења учиниоца из стана	253	206	459
Мера привремене забране учиниоцу да контактира жртву насиља и прилази јој	731	605	1336
УКУПНО	984	811	1795

Извор:Извештаји о раду ЦСР

Полиција је изрекла 984, а суд 811 хитних мера. У погледу структуре хитних мера, 459 мера се односи на меру привременог удаљења учиниоца из стана, а 1336 хитних мера на Меру привремене забране учиниоцу да контактира жртву насиља и прилази јој.

У 2020. години Суд је донео 184 пресуде у вези са одређивањем мере заштите од насиља у породици.

Прихватилиште за жртве насиља у породици обезбеђује краткотрајни смештај за жене и децу, у случајевима акутног стања насиља у породици, којима су по сопственој процени или по процени надлежних државних органа угрожени безбедност, здравље и живот. Услуга је лиценцирана, капацитет Прихватилишта је 10 лица, користе је и жртве насиља из градова ширег региона, у просеку око 20% од укупног броја корисника на годишњем нивоу. За кориснике са пребивалиштем / боравиштем на територији других градова/општина трошкове услуге сноси град/општина са чије територије је корисник, на основу Уговора закљученог између пружаоца услуге и упутних центара за социјални рад.

Услуге	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.
Прихватилиште за жртве насиља у породици –	65	81	108	73	58	17

Извор: Центар “Кнегиња Љубица”

Доминантан број корисника (око 60 одсто) је старосне доби од 25 до 60 година међутим, у последње две године је био нешто већи број корисника преко 65 година старости жртава породичног насиља 8 (од стране синова или кћерки). Најчешће кориснице су саму услугу

користиле у временском периоду од 1 до 3 месеца. Образовни и радни статус корисница - у просеку доминантно са основном школом, без радног ангажовања, кориснице Новчане социјалне помоћи.

УСЛУГЕ ЗА ОДРАСЛЕ И СТАРИЈЕ ОСОБЕ

Услуга помоћ и нега у кући обезбеђује подршку у задовољавању свакодневних животних потреба у стану корисника, како би се унапредио квалитет живота у старости и превенирао одлазак у институцију. Корисници услуга су особе старије од 65 година која имају ограничења физичких и психичких способности, живе сама и нису у стању да се старају о себи или живе са сродницима који нису у могућности да им пруже адекватну помоћ.

Услуга Помоћ и нега у кући за одрасле и старије особе реализује се из објекта Дома здравља у градској месној заједници Бресница, улица Чегарска бб. и организована је на подручју 16 градских месних заједница. Обезбеђује се радним данима у трајању од највише два сата дневно по кориснику. Капацитет услуге је до 120 корисника.

Услугу Помоћ и нега у кући за одрасле и старије особе већински користе лица старости изнад 80 година старости (61%), затим лица од 65 до 79 година старости (34%) и лица млађа од 65 година (5%).

Најзаступљенији су теже покретни корисници услуге (51%), затим покретни корисници (35%) и непокретни корисници услуге (24%). Најчешће им се пружала подршка трећег (43%), другог (28%) и првог степена подршке (25%).

Корисници услуге претежно користе по више активности геронтодомаћица.

Услуга је територијално организована на 16 градских месних заједница, са ограниченом доступношћу (због недовољног броја геронтодомаћица), а интерес показују и старија лица са осталог градског и сеоског подручја на којима се услуга не пружа, потребно је ангажовати већи број геронтодомаћица како би се задовољиле изказане потребе услугом.

Опис активности интегрисане услуге помоћ и нега и одраслим и старијим особама

Услуга помоћ и нега у кући	Здравствене услуге	Услуге социјалног рада
Помоћ у обезбеђивању исхране (набавка намирница, припрема оброка и напитака)	Контрола здравственог стања	Процена потреба корисника
Помоћ у одржавању личне хигијене и хигијене стана (помоћ при облачењу и свлачењу, обављању физиолошких потреба, умивању, купању, прању косе, бријању, сечењу ноктију, прању и одржавању постељине, одеће и обуће, одржавање чистоће просторија, судова и уређаја у домаћинству)	Контрола виталних функција	Утврђивање динамике посета геронтодомаћице
Помоћ у загревању просторија (ложење ватре, чишћење пећи, помоћ у набавци огрева)	Контрола гликемије	Усмерено праћење корисника
Набавка и надгледање узимања лекова	Обрада и превиијање рана	Психосоцијална подршка
Санирање и нега мањих повреда	Давање терапије	Когнитивна подршка
Плаћање комуналних услуга	Замена катетера	Интервенисање у кризним ситуацијама
Помоћ у задовољавању социјалних, културно-забавних и других потреба	Здрав.васпитни рад	Посредовање код других институција

Извор: Центар "Кнегиња Љубица"

Структура корисника услуге по годинама

Категорија лица	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Ментално недовољноразвијена одрасла лица	1	1	1	1	1	1
Теже физички оболела одрасла лица	18	11	9	7	9	8
Старија лица без породичног старања	17	3	3	2	2	10
Теже хронично оболела старија лица	276	231	174	157	141	124
Старија лица са изменама у псих. статусу	2	2	3	5	4	8
У к у п н о:	314	248	190	172	157	151

Извор: Извештаји о раду Центра "Кнегиња Љубица"

Број корисника и доступност услуге помоћ и нега у кући условљени су бројем ангажованих геронтодомаћица. Тенденција смањења броја корисника присутна је због забране запошљавања у јавном сектору и значајног смањења броја ангажованих геронтодомаћица. Имајући ово у виду, неопходно је повећати број извршилаца како би се унапредили квалитет и доступност услуге, пре све на руралном подручју.

Дневни боравак за старије особе

Дневни боравак за старије особе омогућава осмочасовно збрињавање старијих хронично оболелих лица како би им се уз пружање подршке и подстицање социјалне укључености одржао или унапредио квалитет живота у сопственој средини и одложио смештај у институције. Породици старијих лица, услуга омогућава да уз радно ангажовање настави бригу о свом члану домаћинства у оквиру породице и потребни предах.

Корисници услуге могу бити лица старија од 60 ментално очувана или у почетним фазама деменције која су: оболела од хроничних болести; полупокретна или полузависна од помоћи другог лица и у одређеном степену инвалидности.

Услуга се реализује у простору Геронтолошког центра, у градској месној заједници „Вашариште“, улица Чика Матина бб, радним данима од 7-15 часова. Организован је превоз и пратња корисника до боравака и назад за кориснике који нису у могућности да самостално дођу у боравак. Капацитет услуге је 10 корисника.

Активности услуге усмерене су на очување и унапређење преосталих потенцијала корисника у складу са Правилником о ближим условима и стандардима за пружање услуга социјалне заштите РС.

Опис активности у дневном боравку за старије особе

Дневни боравак за старије особе		Услуге социјалног рада
Превоз и боравак корисника	Одржавање и унапређивање практичних вештина	Процена потреба корисника
Надзор и подршку	Организовање слободног времена	Усмерено праћење корисника услуге
Исхрана и помоћ при храћењу	Организовање културно-забавних садржаја	Психосоцијална подршка
Здравствена нега и помоћ при узимању лекова;	Облежавање битнијих датума	Когнитивна подршка
Помоћ при одржавању личне хигијене	Рехабилитационе и терапијске активности	Интервенисање у кризним ситуацијама
Организовање радно-окупационих и едукативних активности	Укључивање корисника у пригодне културне активности у локалној заједници;	Посредовање код других институција

Извор: Центар "Кнегиња Љубица"

Структура корисника услуге по годинама:

Категорија лица	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Теже хронично оболела старија лица	8	11	12	12	14	9
Старија лица са изменама у псих.статусу	6	2	1	2	2	2
Старија лица без пород.старања	0	0	0	0	1	0
Укупно:	14	13	13	14	17	11

Извор: Извештаји о раду Центра "Кнегиња Љубица"

Последњих година приметан је раст броја корисника услуге, а посебан интерес показали су сродници старијих лица оболелих од деменције, па је неопходно да се у наредном периоду планира повећање капацитета дневног боравка и изналажење просторног решења за раздвајање корисничких група и успостављање недостајућих стандарда за организовање услуге.

Саветовалиште за брак и породицу

Саветовалиште за брак и породицу основано је 1987. године, у оквиру Центра за социјални рад "Солидарност" и једно је од првих у Србији. Од 2017. године Саветовалиште своју делатност обавља у оквиру Центра за развој услуга социјалне заштите "Кнегиња Љубица".

Укупан број корисника Саветовалишта у 2019. години је 461, што је нешто мањи број корисника у поређењу са предходним годинама.

Центар за развој услуга социјалне заштите "Кнегиња Љубица", односно Саветовалиште за брак и породицу издаје часопис *Саветовалиште* у континуитету, једном годишње, и у 2020. години је издат 22. број.

Преглед укупног броја корисника Саветовалишта по годинама

Година	Укупан број корисника	Малолетни корисници	Пунолетни корисници
2015	453	73	378
2016	602	105	497
2017	514	77	437
2018	472	70	402
2019	461	72	389
2020	314	45	269

Извор: Центар "Кнегиња Љубица"

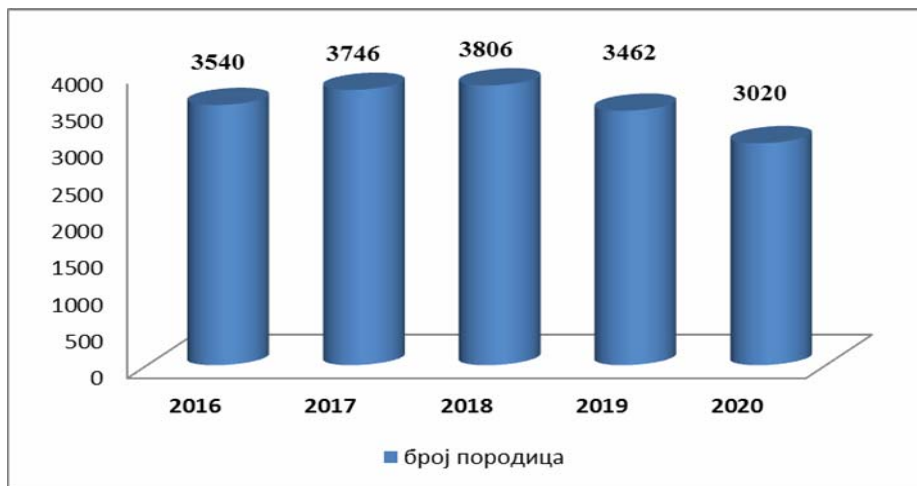
Број корисника Саветовалишта је варирао од 2015. до 2019. године, од 453 до 602 корисника, на годишњем нивоу. Пораст је уочен 2016. и 2017. године, када је остваривана интензивна сарадња са Основним јавним тужилаштвом и организован групни рад са починицима насиља у партнерским односима. Групни рад са починицима насиља у партнерским односима, који се у континуитету организовао од 2010. године, престао је да се реализује од септембра 2019. године.

ОСТАЛЕ УСЛУГЕ У ЗАЈЕДНИЦИ

Социјално становање у заштићеним условима је услуга која актуелним корисницима обезбеђује становање у наменски изграђеним објектима, стручну подршку и одговарајуће облике помоћи у самосталном живљењу. Број лица на годишњем нивоу, у последњих неколико година, кретао се око 300 корисника, на три локације, у 97 стамбених јединици.

Материјална заштита породице / појединача - Наведена права је у 2019. години користило 10.059 материјално угрожених лица, што представља 6% укупног броја становника града Крагујевца. У укупном броју корисника Центра, материјално угрожена лица заступљена су са 59%

Број породица-корисника права по Закону о социјалној заштити у периоду 2016-2020. Година

Током 2020. године поднето је 2675 захтева за остављање права на новчану социјалну помоћ, са 198 пренетих захтева из 2019. године, Центар је имао укупно 2876 захтева. У односу на број захтева у 2019. години, број захтева је мањи за 408.

Право на помоћ и негу другог лица у 2020. години користило је 555 лица, од којих су: 155 деца, 33 млада лица, 166 одрасла а 212 старија лица. У погледу полне структуре корисника, 343 лица су женског пола, што је 62% укупног броја овог права.

За остваривање **права на додатак за помоћ и негу другог лица** у периоду од 01.01.2020. године до 31.12.2020. године евидентирана су 342 нова захтева. У укупном броју корисника Додатка за негу, одрасле особе су заступљене са 31%, старије особе су заступљене са 36%, а деца 33%.

Право на увећани додатак за помоћ и негу другог лица користило је у 2020. години 1147 лица, од којих су 127 малолетна лица. Од укупног броја корисника овог права, у 46 % су заступљене жене.

Континуирано вишегодишње увећање захтева Центру за остваривање **једнократних и других новчаних давања** указује да на присуство значајног броја породица којима је ово право неопходно. Оцена сиромаштва, методом мапирања сиромаштва, према последњим познатим подацима за Крагујевац износи 23,8%. *извор ДевИнфо-РЗСС*

	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Број породица	2.336	3.677	4.222	4.348	4.507	4172
Реализована средства	37.077.230,23	43.687.212	50.942.499,83	56.417.410	61.986.141,90	78.543.981

извор ЦСР

За реализовање свих права по Одлуци у 2020. години Град је издвојио средства у износу од 60.423.981,59 динара. Са 18.120.000,00 динара, која су реализована за једнократне помоћи по Закључку Владе РС, реализовано је укупно 78.543.981,59 динара. За једнократне новчане помоћи Град је издвојио 40.511.700,00 динара, што представља 67% укупних средстава за права.

Право на једнократну новчану помоћ остваривало је током 2020. године 4172 породице. Једнократне новчане помоћи остварују готово све породице новчаних социјалних давања, и

док је око 1000 породица материјално угрожених које немају право на новчану помоћ (пензионери, породице са ниским приходима које имају болесног члана). Из године у годину све је већи број ових породица.

Право на коришћење бесплатног obroка, који се реализује Црвеном крсту Крагујевац, у 2020. години користило је око 560 појединаца - породица, односно дневно је реализовано 870 obroка. За остваривање права на бесплатан оброк евидентирано је 19 нових захтева што је уз пренетих 23 из предходне календарске године укупно 42 захтева.

ОСОБЕ СА ИНВАЛИДИТЕТОМ

На основу обраде података добијених Пописом становништва 2011. године на територији града Крагујевца регистровано је 13 317 особа са инвалидитетом што је око 8% од укупног броја становника. Од тог броја 10 464 особа са инвалидитетом живе у градском подручју, а 2 853 особе са инвалидитетом живе у околним селима која припадају територији града.

Старосна структура ОСИ	укупно	мушко	женско	Градско подручје	околина
Испод 15 година	159	107	52	138	21
Од 15-19	78	43	35	69	9
Од 20-29	245	136	109	224	21
Од 30-49	1376	781	595	1196	180
Од 50-59	2580	1246	1316	2130	450
Од 60-64	1491	754	737	1194	297
65 и више	7388	2736	4652	5513	1857

Извор: Републички завод за статистику

У структури инвалидитета доминирају особе са телесним инвалидитетом са 4,7% од укупног броја особа са инвалидитетом, следе га особе са оштећењем вида, особе са оштећењем слуха.

Старосна структура ОСИ	Телесни инвалидитет (проблеми са ходом)	Оштећење вида	Оштећење слуха	Проблеми памћења	Самосталност у активностима свакодневног живота	Проблеми у комуникацији
укупно	7387	5461	3444	2473	2125	1374
Испод 15 година	57	53	25	53	60	63
Од 15-19	27	31	13	16	20	19
Од 20-29	82	84	41	89	68	73
Од 30-49	523	447	197	395	177	199
Од 50-59	1258	1037	479	471	223	96
Од 60-64	787	629	328	190	161	96
65 и више	4653	3180	2361	1259	1416	734

Извор: Републички завод за статистику

Особе са инвалидитетом су једна од најугроженијих група становништва што се тиче стопе сиромаштва, као и ризика од сиромаштва. Као најважнији фактори ризика од сиромаштва препознати су: радни статус, образовање, бројчаност домаћинства, локација пребивалишта.

Подаци из годишњег извештаја за 2019. годину показују да је укупан број незапослених особа са инвалидитетом пријављених на евиденцију Националне службе за запошљавање филијала Крагујевац 1479, од чега је 717 жена (48,5%).

У посебно тешком положају су жене и девојке са инвалидитетом. Жене са инвалидитетом су у ризику од вишеструке дискриминације, невидљиве су у јавној сфери, не учествују у довољној мери у јавном и политичком животу, суочавају се са тешкоћама у остваривању својих права и изложене су родно заснованом насиљу.

На територији града Крагујевца активности сроводи низ удружења из области социјалне и здравствене заштите која пружају подршку особама са различитим облицима инвалидитета у остваривању својих права.

Од услуга намењених особама са инвалидитетом путем пројектног/програмског финансирања у протеклом период пружала се услуга асистент у породици за особе са аутизмом, викенд предах за породице особа са аутизмом, услуга лични пратилац детета кроз добровољно радно ангажовање.

Услуга персоналне асистенције која је током 2015., 2016., 2017., 2018. године финансирана кроз пројекте/програме из средстава буџета града, увођењем у Одлуку о социјалној заштити града Крагујевца, од 2019. године финансира се путем спровођења поступка Јавне набавке. Центар за самостални живот особа са инвалидитетом Крагујевац је лиценцирани пружалац услуге од новембра 2016. године. Услугом је у 2019. години обухваћено 8 корисника (4 женског и 4 мушког пола).

Град Крагујевац кроз спровођење програмског конкурса суфинансира Програм рада удружења особа са инвалидитетом у области социјалне и здравствене заштите. У складу са одлуком за остваривање права на повлашћену вожњу обезбеђује се превоз ОСИ јавним градским превозом. Град организује и превоз специјалним комби возилом за ОСИ којима је такав вид подршке потребан.

Успостављене услуге дневног борава углавном су усмерене на децу и одрасле са интелектуалним сметњама.

Услуге од значаја за развој деце са инвалидитетом и за њихово укључивање у редовни образовни систем (лични пратилац, продужени дневни боравак), нису успостављене по прописаним стандардима и недовољно су доступне за кориснике.

У тешком положају налазе се и особе са менталним и интелектуалним тешкоћама, у чијој се заштити практично јако мало одмакло.

Пружаоци услуга су институције система и удружења особа са инвалидитетом, а услуге се најчешће пружају кроз пројекте, што утиче на врсту, квалитет и одрживост услуга.

Значајно је да се као пружаоци услуга појављују и удружења особа са инвалидитетом, која су остварила успехе у организовању и пружању услуга у заједници, као што су персонална асистенција, асистент у породици за особе са аутизмом, психосоцијалне подршке и саветовања.

Проблеми са којима се суочавају особе са инвалидитетом у граду Крагујевцу могу се сврстати у неколико категорија: приступачност, партиципација, образовање, социјална заштита, здравствена заштита, улога организација особа са инвалидитетом

6.3. ИЗБЕГЛА, ИНТЕРНО РАСЕЉЕНА ЛИЦА, ПОВРАТНИЦИ, МИГРАНТИ

У сарадњи са Комесаријатом за избеглице и миграције, сарадњом са одговорним институцијама за решавање стамбених и других потреба избеглих расељених лица у априлу 2016. године затворен је и последњи колективни центар у Крагујевцу "Трмбас". Двадесет шест породица корисника (81 лице); двадесет породица интерно расељених лица – 63 лица и једна једночлана избегличка породица из КЦ "Трмбас" добило је станове у новој згради социјалног становања у заштићеним условима. Породице имају право коршћења стамбених јединица све док су у стању социјалне потребе.

Регистрацијом лица расељених са КиМ обухваћено је 187.129 лица, од којих је 94,2% или 176.216 регистровано у Централној Србији.

Преглед броја избеглица и интерно расељених лица у граду Крагујевцу у периоду од 1996. до 2017. године

Година	Избеглице	Избеглице и ратом угрожена лица	Остала пописана лица	Укупно	ИРЛ
1996.		4470	1104	5574	
2000.					11047
2001.	2222	561			
2004.	671				
2008.	627				13161
2009.	558				
2010.					12415
2011.	480				12387
2012.	435				12344
2013.	394				
2014.	306				11061
2015.	242				11251
2016.	209				11231
На дан 01.07.2017.	205				10937

Извор: Статистички подаци Комесаријата за избеглице РС

Према подацима КИР-са, најзаступљеније старосне групе расељених лица са Косова и Метохије са привременим смештајем су:

Укупно	0-6 год.	7-19 год.	20-59 год	60 и више год.	% од 0-6 год.	% 60 и више год.
11.047	1.502	2.431	5.512	1.602	13,6	14,5

Извор: КИРС – Публикација “Регистрација лица расељених са Косова и Метохије”

Расељена лица према радном статусу:

Укупно	дете	ученик	студент	запослени	незапослени	пензионер	Остало
11.047	1.541	2.036	319	3.210	1.581	1.007	1.353

Извор: КИРС – Публикација “Регистрација лица расељених са Косова и Метохије”

Расељена лица према типу привременог смештаја:

Укупно	Колективни центар	Изнајмљени стан	Код рођака-пријатеља	Сопствени смештај	Остало
11.047	581	2.920	5.914	1.446	186

Извор: КИРС – Публикација “Регистрација лица расељених са Косова и Метохије”

И поред низа различитих програма подршке избеглицама, ИРЛ и повратницима који су реализовани током претходних година на територији Крагујевца још увек има велики број ових особа који су поред материјалног сиромаштва суочени и са низом других проблема, као што су: проблеми у приступу основним људским правима, различитим правним проблемима и психосоцијалним проблемима услед друштвеног искључења, маргинализације, дискриминације и др.

Повратници по основу споразума о реадмисији

Према подацима Повереника који обавља послове у области заштите избеглих, прогнананих и интерно расељених лица, у Крагујевцу је у периоду од 2013. до 2017. године евидентирано

30 породица, односно 215 лица повратника по основу Споразума о реадмисији. Евидентирана лица су упућивања Центру за социјални рад “Солидарност” у Крагујевцу ради укључивања у систем социјалне заштите, Црвени крст, Националну службу за запошљавање, МУП Крагујевац као и НВО “Праксис” ради помоћи око прибављања документације..

Подаци МУП-а Републике Србије - ПУ Крагујевац - Одељење за странце, сузбијање илегалних миграција и трговине људима показују, да је број лица која су у процесу реадмисије и за која је дата сагласност надлежних органа за повратак у земљу;

- 2017. година (до 01.07.2017.).....65 лица
- 2016. година.....110 лица

У питању су лица која нису имала или су изгубила основ боравака у иностранству и земљама окружења и на основу Споразума о реадмисији бивају враћана у земљу порекла. По националној структури већи број лица по реадмисији је Ромске националности. Ова лица се по уласку на територију Републике Србије углавном шаљу у места где им је било забележено последње пребивалиште или у колективне центре предвиђене за њихов прихват одакле ће се даље збрињавати. Уколико се у наредном периоду појави велики прилив повратника по Споразуму о реадмисији у Србију, па самим тим и на територију Града, решавање проблема ове категорије лица је обухваћено циљевима Локалног акционог плана за унапређење положаја миграната на територији града Крагујевца за период 2018 – 2022. година.

Повратници на територији града Крагујевца информисани су о правима која им припадају. Они су остварили права, и то како она која се односе на лична документа и здравствену заштиту, тако и она која се остварују у Центру за социјални рад и по Закону о финансијској подршци породици са децом.

Највећи проблеми повратника по основу споразума о реадмисији су, поред прибављања личне документације и пријава пребивалишта-боравака, тешкоће у добијању личних докумената, стамбени проблеми као и немогућност укључивања деце у образовни систем.

Тражиоци азила и мигранти у потреби без утврђеног статуса

У великој мери, због свог стратешког и геополитичког положаја, Западни Балкан је постао битна тачка на једној од главних миграторних рута на путу ка ЕУ. Током 2015. године, државну границу Србије прешло је више од пола милиона миграната са Блиског Истока, Азије и Африке, готово тридесет пута више у односу на целу 2014. годину.

Према званичним подацима МУП-а дирекција полиције, ПУ Крагујевац – Одељење за странце, сузбијање илегалних миграција и трговине људима, на подручју града Крагујевца не борава ирегуларни мигранти, већ се та категорија странаца углавном затиче у транзиту ка прихватним центрима и граничним прелазима, или се откривају као кријумчарена лица у незаконитом транзиту. Када таква лица изразе намеру за тражење азила на подручју Града, исти се након предвиђених процедура и евидентирања, упућују у прихватне центре, односно предају се радницима Центра за социјални рад, уколико се ради о малолетницима.

На подручју Града тренутно, привремено борави 391 странац по основу рада, запошљавања, спајања породице и по другим основима али има и 175 стално настањених странаца.

6.4. РОМИ

Најбројније мањинске етничке заједнице у Крагујевцу су Роми (0,83%), Црногорци (0,36%) и Македонци (0,16%). У Крагујевцу, према последњем попису Републичког завода за статистику из 2011. године, живи 1482 припадника ромске етничке заједнице, од тога 751 Ром и 731 Ромкиња. Процентуално Рома је 50,7% а Ромкиња 49,3 % од укупне ромске популације. Око 15% ромске заједнице у Крагујевцу чине интерно расељена лица са Косова и Метохије.

Према незваничним проценама, удео ромске популације у укупном броју становника на територији града Крагујевца је 5,57%.

Роми живе у 11 насеља, од којих је 6 нелегализованих, у различитим условима и са различитим степеном уређености, лоцираних у градској и приградској средини.

Једино се насеља Лицика и Корман могу сматрати ромски хомогеним насељима у којима живе само домицилни Роми, јер су сва остала насељена ромским и другим становништвом.

Због укорененог сиромаштва, Роми имају неједнаке услове у свим сферама друштвеног живота. Роми теже остварују основна људска права, наилазе на препреке у обезбеђивању личних докумената што их чини правно невидљивим. Функционална неписменост родитеља ствара понекад непремостиву препреку за образовање деце. Због нерегулисаних правних односа и лоших услова становања и незапослености, неретко се дешава да Роми у потрази за бољим условима живота траже економски азил у државама Европске уније. Политика европских земаља, с обзиром на растући тренд тражења азила, врло оштро санкционише досељавање ромских породица. Оне се често депортују у Србију без адекватне документације. Услед оваквог следа догађаја, долази до осипања деце из образовног система, која се због насталог дисконтинуитета у образовном процесу тешко враћају и настављају школовање. Породице повратника по реадмисији исељавањем губе право на социјалну заштиту и различите облике социјалних давања која су често једини извор прихода. Ово је проблем који се, на основу искустава, мора системски решавати, али се морају и предузимати превентивне мере кроз информисање и упознавање са политиком азила. Повратници по реадмисији чија су деца похађала наставу у земљама ЕУ често не поседују сертификате и сведочанства о похађању наставе или поседују сведочанства која је потребно превести и нострификовати у циљу укључивања деце у образовни систем.

Мере које су у протеклом периоду спроведене у области образовања, донеле су повољне промене у ромској заједници. Постигнут је велики напредак на свим нивоима образовног процеса. Кроз донаторске програме развили су се позитивни примери и модели раног развоја деце: све је већи степен укључености деце у припремни предшколски програм, деца основног школског узраста добијају подршку кроз опремање уџбеницима и школским прибором, индивидуалну подршку у учењу и побољшавању постигнућа, средњошколцима и студентима обезбеђене су стипендије Министарства просвете, науке и технолошког развоја, као и других фондова који подржавају инклузивни приступ образовању. Сет спроведених мера и активности донео је позитивне резултате, тако да је све већи проценат ромске деце обухваћен образовним системом. На академском нивоу, појавила се генерација високо образованих Рома и Ромкиња из различитих области. Данас имамо три Рома доктора опште медицине, Рома и Ромкињу инжењере информатике, дипломирану социолошкињу и биолога, дипломирану хемичарку, менаџерку и еколога, укупно десет Рома, пет Рома и пет Ромкиња са факултетским дипломама различитог профила.

На основу ових показатеља може се закључити да напредак у области образовања нужно намеће развијање афирмативне политике запошљавања Рома и Ромкиња, на основу знања и компетенција, узимајући у обзир неједнаке услове, неповољну друштвену климу и основна начела стратешких докумената којима је гарантован равноправан положај свим грађанима Републике Србије. Смањење сиромаштва код Рома препознато је као једно од важнијих питања Стратегије за смањење сиромаштва, на националном нивоу. Ово је шири оквир свих проблема и препрека на чијем превазилажењу се мора системски деловати.

Подаци о спроведеним активностима нису родно осетљиви (број корисника/ца није разврстан по полу) и не може се утврдити у коликој мери су активности и мере биле доступне женама и мушкарцима и колико су одговарале на њихов специфични положај. Самим тим, нема података о препрекама са којима се Ромкиње суочавају у коришћењу постојећих мера, као и које им мере недостају.

Традиција у ромској заједници, али и родни обрасци генерално утичу на доступност услуга и програма за Ромкиње. Програмом ROMACTED који је 29.05.2018. године ступио на снагу потписивањем Протокола о сарадњи између Савета Европе, Министарства грађевинарства, саобраћаја и инфра структуре и града Крагујевца. Сврха Протокола о сарадњи је у обезбеђивању оквира за сарадњу наведених страна у реализацију програма ROMACTED, у циљу промовисања доброг управљања и оснаживања Рома и Ромкиња на локалном нивоу.

Признавајући да Локалне власти имају кључну улогу у реализацији мера за унапређивање положаја Рома и Ромкиња у приоритетним областима живота, као што су образовање, запошљавање, адекватно становање и приступ здравственој и социјалној заштити, као и прибављању личних докумената, промоцији интеркултуралног дијалога и заштити од дискриминације.

4. SWOT

SWOT анализа (интерна и екстерна самопроцена локалне заједнице) је методолошки алат који је коришћен у циљу одређивања конкурентске позиције локалне заједнице у оквиру датих сектора друштвеног и економског живота. Представља основни инпут за дефинисање стратешких циљева пре свега део анализе који се односи на слабости и снаге. Наиме, евидентиране слабости и снаге служе као основа за квалитетно планирање развоја јер ће дефинисани стратешки циљеви, указивати на потребу и начин елиминисања слабости и унапређења снага.

Практичност и веома широку применљивост ове анализе обезбеђује јој једноставност представљена матрицом 2 x 2, у којој се налазе и четири саставна елемента SWOT анализе: снаге, слабости, шансе и претње. Снаге и слабости су интерни елементи на које једна локална заједница може да утиче, док шансе и претње представљају екстерне елементе, односно факторе из спољашности на које није могуће утицати. Снаге су фактори који једном подручју дају предност. Са друге стране, слабости су фактори који представљају препреке развоју локалне заједнице. Шансе су екстерне прилике које треба искористити, док претње означавају негативан екстерни фактор који треба неутралисати.

SWOT

Систем социјалне заштите града Крагујевца

СНАГЕ	СЛАБОСТИ
- Град Крагујевац, пример добре праксе на националном и европском нивоу, добар имиџ Града - Људски ресурси, кадровска опремљеност, едукован стручни кадар-запослени у систему социјалне заштите - Искуства у раду на реализацији пројеката - Програмско буџетирање у области социјалне заштите - Финансирање програма рада удружења и пројеката (стално отворен конкурс Градске управе за друштвене делатности и послове са грађанима) у складу са усвојеном методологијом у области социјалне заштите - Доступност информација о правима и услугама социјалне заштите свим релевантним актерима - Развијеност система, број установа у систему социјалне заштите и широк спектар услуга социјалне заштите - Обухват корисника-значајна издвајања за кориснике услуга социјалне заштите - Међуопштинска, међусекторска сарадња са локалним и републичким релевантним институцијама и организацијама цивилног друштва - Координатор за ромска питања - Акциони план за Роме и Ромкиње - Мобилни тим за инклузију Рома, модел интегрисаног приступа ка исказаним потребама и пружање помоћи корисницима - Развијени модели међусекторске сарадње (Протокол о сарадњи установа, организациј на територији Града у ситуацијама насиља у породици и другим случајевима насиља према деци, Локална мрежа за подршку деци из хроничких породица, "Пасош компетенција" Тим за борбу против трговине људима, Локална мрежа за подршку ЛГБТ особама - Савет за унапређење положаја особа са инвалидитетом, Савет за миграције и трајна решења града Крагујевца, Савет за унапређење положаја Рома, Комисија за родну равноправност, Савет за	- Недовољна различитост пројектних идеја која би Граду допринела побољшању и унапређењу система социјалне заштите и унапредила имиџ Града - Недовољан број радника у Центру за социјални рад, Центру "Кнегиња Љубица" у односу на број корисника услуга - Недостатак обука за писање пројеката - Немогућност прецизног дефинисања планираних средстава - Недостатак средстава за финансирање већег броја удружења - Недовољна информисаност релевантних актера о правима и услугама из области социјалне заштите - Децентрализацијом на локални ниво пребачене услуге за које нема довољно средстава за финансирање - Непостојање специјализованих услуга и недовољан број приватних лиценцираних пружаоца услуга - Неадекватни модели размене информација и недовољни степен ефикасности услед нормативних ограничења - Неискоришћеност капацитета (информисање и остваривање права и услуга за Роме) - Недовољна искоришћеност капацитета за рад на терену - Мањи степен одрживости модела међусекторске сарадње - Недовољно учешће свих чланова Савета, Комисија и других радних тела у процесу побољшања положаја рањивих категорија грађана - Недовољан број стручних радника - Низак степен свести о улози и значају регионалног центра - заштита деце без родитељског старања - Непостојање просторних капацитета и стручних кадрова у односу на број корисника - Немогућност реализације појединих активности због законских ограничења - Недовољан број ОЦД заинтересованих за обуке за писање пројеката - Недостатак стручних радника, немогућност лиценцирања појединих

запошљавање, - Завод за смештај одраслих лица “Мале пчелице” – стручни радници и стручни рад са корисницима - Регионални центар за породични смештај и усвојење - Клуб хранитеља - Црвени крст (мрежа едукованих волонтера Црвеног крста, препознате и обухваћене све категорије корисника, међусекторска сарадња на локалном, националном и међународном нивоу - Обука ОЦД кроз “RELOAD” програм - Центар за развој услуга социјалне заштите “Кнегиња Љубица” Крагујевац - пружање лиценцираних услуга за децу, младе, одрасле, старије, стручност и знање запослених, сарадња са међународним организацијама, реализација пројектних активности, учешће у изради нацрта стандарда за више услуга, развијене активности у заједници - Развијене иновативне услуге социјалне заштите ("асистент у породици", "породични сарадник", кутак за квалитетније старење" - ОЦД у области социјалне заштите - Успостављен систем пружаоца услуга социјалне заштите - ОЦД као лиценцирани пружаоци услуга	- Неодрживост услуга социјалне заштите, недовољни капацитети, непостојање дневног центра за поједине категорије особа са инвалидитетом - Недовољна умреженост ОЦД, недостатак јединствене базе података за поједине циљне групе - Недовољан број ванинституционалних услуга и обухват услугама, нарочито у сеоској средни - Недовољан обухват корисника услугама услед ограничених финансијских средстава
ШАНСЕ	ПРЕТЊЕ
- Процес интеграције државе у ЕУ, - Усклађивање са нормативним стандардима ЕУ - Стратегија за превенцију и заштиту деце од насиља за период од 2020-2023; - Нацрт Стратегије социјалне заштите РС за период од 2019-2025 - Конкурси за пројекте на унапређењу положаја социјално угрожених група (међународни и државни) - Закон о заштити од насиља у породици - Међуопштинска сарадња, размена искустава - Успостављен институционални оквир за подршку младима из хранитељских породица за осамостаљивање (Формирана Локална мрежа за подршку малдима из хранитељских породица) - Системска и законска решења за унапређење положаја социјално осетљивих категорија грађана	- Политичка нестабилност - Дуг процес усклађивања - Недовољна укљученост свих актера за реализацију активности - Непостојање националног стратешког оквира у области социјалне заштите - Неодобравање пројеката због ригорозних правила - Недовољна примена законске регулативе - Недовољна информисаност, недостатак споразума на локалном нивоу - Неблаговременост активирања радне групе, изостанак подршке младима - Неусклађеност законске регулативе (прописа)

5. Визија

Град Крагујевац као макрорегионални центар представља одговорну локалну самоуправу у којој сви грађани остварују могућност за безбедан и просперитетан живот и рад, уз висок степен толеранције и поштовање људских права, са ефикасним и праведним системом социјалне заштите, доступним сваком појединцу у стању социјалне потребе.

Систем социјалне заштите је добро организован и отворен систем са развијеним механизмима финансирања социјалних потреба грађана уз рационално коришћење ресурса, који се темељи на мрежи лиценцираних услуга високог стандарда и квалитета, на доброј информисаности грађана о њиховим правима и дужностима, на сарадњи и партнерству различитих социјалних партнера, на међугенерациској солидарности, са циљем потпуне социјалне инклузије свих вулнерабилних група грађана.

6. Циљеви и мере

Општи циљ

Унапредити систем социјалне заштите у граду обезбеђењем довољних ресурса и осавремењавањем пружалаца услуга социјалне заштите; грађењем одрживог система за смањење сиромаштва, инклузију рањивих и маргинализованих, заштиту људских и мањинских права и родне равноправности, као и обезбеђење сигурности, квалитетног живота и укључености у друштвене активности грађана и грађанки Крагујевца

Посебни циљ 1

Повећати обухват корисника услуга социјалне заштите унапређењем капацитета и осавремењавањем пружалаца услуга социјалне заштите

Град Крагујевац у области социјалне заштите посебну пажњу поклања најрањивијим категоријама грађана и кроз акта дефинише права и услуге које су намењене следећим циљним групама: деца и млади, породица, особе са инвалидитетом, старије особе, Роми, избегла, прогнана и интерно расељена лица и повратници по основу Споразума о реадмисији. Основни проблеми у систему социјалне заштите у граду Крагујевцу су недовољно просторних, техничких и људских ресурса за спровођење услуга социјалне заштите, нарочито у теже доступним деловима територије. Децентрализацијом на локални ниво пребачен је одређен број услуга за које нема средстава за финансирање, као што су специфичне услуге за децу и младе са проблемима у понашању и из породица у ризику, за старије особе, особе са инвалидитетом, и друге циљне групе. Потребно је за постојеће услуге социјалне заштите повећати капацитете пружалаца услуга како би се повећао обухват корисника из свих циљних група, и обезбедити капацитете за неопходне стандарде за успостављање нових услуга.

Индикатор	Почетна вредност	Циљана вредност
Број корисника услуге Дневни боравак за децу из породица у ризику	8	15
Број запослених на пружању услуге Дневни боравак за децу из породица у ризику	1	3
Број корисника услуге Дневни боравак за децу и младе са проблемом у понашању	7	15
Број запослених на пружању услуге Дневни боравак за децу и младе са проблемом у понашању	2	3
Финансијска средства која се издвајају за реализацију програма Дневног боравака за децу и младе са проблемом у понашању	5.326.498,73	10.652.997,46
Број корисника Прихватилишта за децу и младе	6	10
Број запослених у Прихватилишту за децу и младе	5	7
Број корисника услуге Становање уз подршку за младе који се осамостаљују	4	4
Број корисника услуге Дневни боравак за старије особе	10	10
Број сарадника за реализацију услуге Дневни боравак за старије особе	0	2
Број корисника услуге помоћ и нега у кући	120	180
Број геронтодомаћица	10	15

Мера 1.1. Јачање капацитета људских ресурса пружалаца услуга

Једна од основних мера у циљу унапређења капацитета пружалаца услуга социјалне заштите је запошљавање и усавршавање сручних радника и сарадника на реализацији постојећих и увођењу нових услуга. То су пре свега услуге: Дневни боравак за децу из породица у ризику, Дневни боравак за децу и младе са проблемом у понашању, Прихватилиште за децу и младе, Становање уз подршку за младе који се осамостаљују, Дневни боравак за старије особе и Саветовалиште за брак и породицу.

Дневни боравак за децу из породица у ризику - У периоду од 2015. до 2020. године број корисника услуге Дневног боравка за децу се континуирано повећавао, актуелно број корисника премашује капацитет услуге који је у складу са лиценцом (8 корисника). Из тог разлога доминантна је потреба за повећањем капацитета услуге у смислу повећања броја запослених.

Дневни боравак за децу и младе са проблемом у понашању - У периоду од 2015. године до 2020. године број корисника услуге Дневног боравка за младе се континуирано повећавао. Актуелно, у активности Дневног боравка се укључује већи број деце и младих што се у пракси показало као реална потреба и из тог разлога је неопходно проширење капацитета и ангажовање нових стручних радника. Број корисника премашује капацитет услуге који је у складу са лиценцом (7 корисника).

Прихватилиште за децу и младе - Повећан је број захтева за смештај и заштиту деце како из града Крагујевца тако и из региона. Међутим, због ограничених капацитета (6 корисника - 3 за девојчице, 3 за дечаке) поједини захтеви нису реализовани. У наредном периоду препознаје се потреба повећања капацитета корисника на 10, што би било у складу са делатношћу Установе као Центра за развој постојећих и увођење нових услуга социјалне заштите. Реализација плана је ограничена недовољним бројем запослених, јер простор задовољава критеријуме предвиђене стандардима за квалитетно становање. За стручни рад је неопходно повећање броја запослених.

Становање уз подршку за младе који се осамостаљују - Центар "Кнегиња Љубица" услугу ће реализовати од 2021. године и у наредном периоду планирати активности за добијање лиценце. Сврха услуге становања уз подршку за младе који се осамостаљују је помоћ и подршка за што потпуније осамостаљивање. Пружањем услуге превенира се одлазак на институционални смештај, а обезбеђује се смештај, стручна помоћ и подршка за што потпуније осамостаљивање и укључивање корисника у заједницу. За успостављање услуге неопходно је обезбедити посебне минималне структуралне стандарде који укључују и кадар: једног стручног радника, саветника за осамостаљивање, одговорног за организацију, и пружања услуге координацију рада.

Помоћ и нега у кући за одрасле и старије особе – услуга је организована на подручју 16 градских месних заједница, капацитет услуге је до 120 корисника, што је недовољно у односу на потребе одраслих и старијих лица у Крагујевцу. Ангажовање 15 геронтодомаћица унапредило би функционалну и територијалну доступност услуге.

Дневни боравак за старије особе – Капацитет услуге је 10 корисника. Минимални број стручних радника и сарадника непосредно ангажованих у раду са корисницима услуге дневни боравак за старије особе су један стручни радник и два сарадника за капацитет до десет корисника. Актуелно, услуга не испуњава све прописане стандарде који се односе на број ангажованих сарадника и простор у коме се услуга реализује.

Саветовалиште за брак и породицу - За развој услуге, програмских и пројектних активности потребно је кадровски јачати Саветовалиште, кроз упосленост још једног стручног радника/терапеута и техничког секретара, за обављање основне делатности Саветовалишта. За реализовање пројекта потребно је ангажовање других стручњака, (3-5 ангажованих извршилаца на пројекту).

Активности:

- Запошљавање стручних радника у дневним боравцима за децу и младе и Дневном боравку за децу из породица у ризику: ангажовање једног стручног радника са високом стручном спремом.
- Запошљавање стручних радника за услугу Прихватилиште за децу и младе: Увећање броја корисника на 10, изискује ангажовање стручних радника.
- Активности центра "Кнегиња Љубица" за добијање лиценце за Становање уз подршку за младе који се осамостаљују: неопходно је обезбедити финансијска средства за једног стручног радника.
- Успостављање недостајућих стандарда за услугу Дневни боравак за старије особе: запошљавање два сарадника за реализацију услуге Дневни боравак за старије особе за капацитет до 10 корисника услуге.
- Услуга помоћ и нега у кући: Запошљавање 5 геронтодомаћица ради ефикаснијег задовољавања постојећих потреба.
- Запошљавање стручних радника у Саветовалишту за брак и породицу: Запошљавање 1 стручног радника (попуњавање упражњеног места) и техничког секретара је неопходно за обављање основних послова, односно пружања саветодавно-терапијских услуга.
- За реализовање пројектних активности, у складу са одобреним пројектима неопходан је већи број извршилаца (3-5)
- Стручни радници за Прихватилиште за жртве насиља у породици за капацитет од 10 корисника, на годишњем нивоу.

Пројекти:

1. За квалитетније услуге социјалне заштите, Центар Кнегиња Љубица, 34000еур, 12 месеци, ангажовање 4 стручна радника, 2 обуке за 18 стручних радника Центра

Правилником о ближим условима и стандардима за лиценцирање услуга социјалне заштите дефинисана је обавеза лиценцирања услуга за децу: Прихватилишта за децу и младе, Прихватилишта за жртве насиља у породици, Дневног боравка за децу из породица у ризику и Дневног боравка за децу и младе са проблемом у понашању. Њиме су предвиђени функционални и структурални стандарди, који подразумевају задовољавање услова у погледу: локације, простора, опреме, броја запослених, стручних процедура. Центар нема довољно запослених стручних радника у наведеним услугама, а потребно је усаглашавање у погледу опреме и намештаја.

2. "Стручно усавршавање запослених у области социјалне заштите", Град Крагујевац
3. Персонална асистенција за ОСИ, Град Крагујевац - спровођење програма обуке за персоналне асистенте, одржавање семинара, едукација, трибина, утврђивање критеријума при избору персоналних асистената и корисника - особа са инвалидитетом, медијска промоција услуге персоналне асистенције, учешће на регионалним скуповима и предствљање услуге. Ангажовање 30 персоналних асистената за 30 особа са инвалидитетом, постојање више пружалаца услуге, постојање акредитованог програма обуке.
4. „Јачањем капацитета до социјалне укључености особа са инвалидитетом“, Центар за самостални живот особа са инвалидитетом Крагујевац - 2 обуке за 20 стручних сарадника, ангажовање 1 стручног радника. Циљ: Унапредити систем социјалне заштите за особе са инвалидитетом у Крагујевцу, кроз покретање и развој нвативних социјалних услуга и јачање кадровских капацитета пружалаца услуга, стручних радника и стручних сарадника у систему социјалне заштите ангажованих у непосредном раду са корисницима, кроз спровођење обука по акредитованом програму за покретање и пружање услуга намењених корисницима са инвалидитетом.

5. Кампови подршке за особе са аутизмом за живот у заједници – Кампови за особе са аутизмом за живот у заједници је припрема за становање уз подршку после нестанка биолошке породице, или немогућности породице да брине о својој сад већ одраслој особи са аутизмом. Одрасле особе са аутизмом често боравае у својим примарним породицама и центрима за дневни боравак или установама резиденцијалног смештаја, без могућности активног учешћа у активностима локалне заједнице

Одговорна институција: Град Крагујевац

Процењена вредност: 832.500

Извори финансирања: Град Крагујевац

Временски рок: до 2025.

Мера 1.2. Увећање финансијских средстава за квалитетну реализацију програмских активности услуга

Због континуираног пораста броја корисника услуга изражена је потреба за повећањем капацитета услуга у смислу повећања финансијских средстава за квалитетну реализацију програмских активности следећих услуга:

- Дневни боравак за децу и Дневни боравак за децу и младе са проблемима у понашању
- Прихватилиште за децу и младе
- Услуга помоћ и нега у кући
- Дневни боравак за старије особе

Мера предвиђа и издвајање средстава за јачање капацитета приватних пружалаца услуга који пружају подршку циљним групама стратегије: избеглим, интерно расељеним лицима, повратницима по Споразуму о реадмисији, бившим осуђеницима у процесу ресоцијализације и другим маргинализованим категоријама грађана кроз различите видове пројектно/програмског финансирања.

Неки од предвиђених пројеката су:

- Јачање капацитета приватних пружалаца услуга. Организовање обука акредитованих програма за приварне пружаоце услуга - за 20 лица.

Одговорна институција: Град Крагујевац

Процењена вредност: 1.075.000

Извори финансирања: Град Крагујевац

Временски рок: до 2025. године

Мера 1.3. Повећање доступности и развој нових услуга

Како би се постигао већи обухват корисника услуга социјалне заштите потребно је побољшати доступност услуга, нарочито у теже доступним деловима територије. Такође је неопходно развити нове услуге, пре свега Асистент у породици са децом са аутизмом, Лични пратилац детета и Помоћ и нега у кући.

Повећање доступности услуге Помоћ и нега у кући

- Пројекат "Унапређење квалитета и доступности услуге Помоћ и нега у кући за одрасле и старије особе", Центар Кнегиња Љубица.

Пројектним ангажовањем 10 геронтодомаћица унапређује се капацитет услуге за 50 корисника у градском и сеоском подручју и афирмише породица као природно окружење и најбоља заштита којом се превенира збрињавање старијих лица у институције.

- Пројекат "Подршка особама са инвалидитетом", Центар Кнегиња Љубица.

Реализација услуге Помоћ у кући ради пружања подршке у задовољавању свакодневних потреба унапредио би се квалитет живота за 50 особа са инвалидитетом и квалитет живота чланова њихових породица на градском и сеоском подручју. На пројекту би било ангажовано 10 геронтодомаћица.

Финансирање услуге Асистент у породици

Породице имају потребу за ванредним збрињавањем деце са аутизмом због професионалних обавеза или задовољавања других, а то нису у могућности да самостално реализују. На нивоу града не постоји ни једна установа која би омогућила у посебним околностима помоћ породици у збрињавању особе са аутизмом и поред оправданих потреба. Око 1/3 породица чине самохрани родитељи, више од половине породица су слабијег имовинског стања, у 2/3 породица само један члан привређује, старосна структура код 1/2 породица је преко 50 година, велики број чланова породице је погођен психосоматским обољењима као последицом свакодневног стреса. Реализацијом социјалне услуге Асистент у породици, породица и особе са аутизмом ће добити стручне, поуздане и финансијски регулисане услуге које омогућавају већу функционалност породице а самим тим квалитетнији стандард живота. Ова врста услуге препозната је у предлогу новог закона о социјалној заштити као превенција институционализације особа ометених у развоју.

Развијање и унапређење услуге Лични пратилац детета

Одлуком о социјалној заштити града Крагујевца дефинисана је услуга лични пратилац детета. Лични пратилац доступан је детету са инвалидитетом односно са сметњама у развоју, коме је потребна подршка за задовољавање основних потреба у свакодневном животу у области кретања, одржавања личне хигијене, храњења, облачења и комуникације са другима, под условом да је укључено у васпитно-образовну установу, односно школу, до краја редовног школовања, укључујући завршетак средње школе.

Сврха ангажовања личног пратиоца је пружање детету одговарајуће индивидуалне практичне подршке ради укључивања у редовно школовање, и активности у заједници, ради успостављања што већег нивоа самосталности.

Град Крагујевац услугу личног пратиоца детета набавља кроз поступак јавне набавке у складу са Законом о социјалној заштити и др. актима којима се регулише област пружања услуга социјалне заштите.

Како би се унапредио квалитет услуге потребно је:

- организовати едукацију запослених у институцијама/организацијама који раде на организовању и пружању услуге
- повећати број лица која ће завршити акредитован програм обуке за "личног пратиоца"
- предузимати активности од значаја за унапређење квалитета услуге.

Одговорна институција: Град Крагујевац и Центар Кнегиња Љубица

Предвиђени трошкови: 1.075.000 еура

Извори финансирања: Комбиновано, интерна и донаторска средства

Рок за реализацију: 2025. година

Мера 1.4. Подршка удружењима која се баве циљним групама стратегије социјалне заштите

Удружењима грађана на територији града Крагујевца који се баве циљним групама стратегије социјалне заштите, потребно је пружити подршку како би оснажили капацитете.

Приоритетни видови подршке односе се на обезбеђење простора, подршку за стицање предуслова за апликовање и за процедуре лиценцирања на 6 година.

У домену подршке НВО Ромске популације, приоритети су:

- Оснаживање умрежавања ромских НВО и локалних институција за континуирани рад у заједници /теренски рад у циљу побољшавања положаја ромских породица
- Подржавање ромских женских НВО за рад на унапређивању положаја Ромкиња у Крагујевцу

Осим унапређења капацитета, Град ће директно подржати ОЦД у спровођењу социјално-иновативних пројеката и социјално-иновативне активности у циљу решавања препознатих потреба локалних рањивих група, доприносећи смањењу социјалне искључености у локалној самоуправи и повећање приступа правима и испуњавању потреба за најмање 2.000 грађана из рањивих група.

Мера ће директно подржати до 25 локалних ОЦД-а за следеће кључне тематске области:

- Оснаживање рањивих група кроз запошљавање, образовање и обуку, са посебним освртом на жене из рањивих група, Роме, особе са инвалидитетом, младе и кориснике социјалне помоћи с циљем побољшања њихове социјалне укључености;
- Повећање доступности јавних услуга, тј. равноправан приступ тим услугама и повећање ефикасности, делотворности и праведне дистрибуције (укључујући здравствене, образовне услуге и услуге социјалне заштите) за рањиве групе
- Подршка развоју деце у раном детињству кроз развијање програма подстицајног родитељства

Одговорна институција: Град Крагујевац и ОЦД

Процењена вредност: 40.000 ЕУР

Извори финансирања: Град Крагујевац

Временски рок: у континуитету до 2025. године

Посебни циљ 2

Унапредити доступност услуга повећањем просторних капацитета пружалаца услуга, просторне приступачности објеката и опште приступачности услуга и информисања

За квалитетније спровођење и већу доступност услуга социјалне заштите потребно је повећање просторних капацитета пружалаца услуга и техничко опремање ради боље ефикасности и квалитета услуга, као и боље доступности услуга.

Индикатор	Почетна вредност	Циљана вредност
Број објеката који су приступачни за ОСИ	27	35
Број тактилних стаза	1	7
Број рељефних мапа	2	8
Стратегија приступачности Града Крагујевца	0	1

Мера 2.1. Унапређење просторних капацитета пружалаца услуга социјалне заштите

За квалитетније спровођење и већу доступност услуга социјалне заштите потребно је повећање просторних капацитета пружалаца услуга. Неки од већих проблема у области услуга социјалне заштите је непостојање дневног центра (боравка) за одрасле особе са аутизмом и дневног боравка за децу са сметњама у развоју. Поред тога, као допуна активностима које реализује центар „Искра“ идентификована је потреба за изградњом мултифункционалне сале за ОСИ у близини објекта Искре. За повећање просторних услова приоритетне инвестиције су реконструкција Центра за социјални рад и реконструкција објекта Завода за збрињавање одраслих Мале Пчелице.

Осим ове инвестиције потребно је планирати бројна унапређења просторних и техничких услова за реализацију услуга социјалне заштите. Правилником о ближим условима и стандардима за лиценцирање услуга социјалне заштите дефинисана је обавеза лиценцирања услуга за децу: Прихватилишта за децу и младе, Прихватилишта за жртве насиља у породици, Дневни боравак за децу из породица у ризику и Дневни боравак за децу и младе са проблемом у понашању. Правилником су предвиђени функционални и структурални стандарди, који подразумевају задовољавање услова у погледу: локације, простора, опреме, броја запослених, стручних процедура.

Поред тога, потребно је унапређење просторних капацитета за реализовање услуга социјалне заштите Прихватилиште за одрасле и старије особе, Прихватилиште за жртве насиља у породици, Дневни боравак за одрасле особе са сметњама у развоју, дневни боравак за старије особе.

- Пројекат „Играмо се заједно“ Адаптација и опремање простора Центра за породични смештај и усвојење
- Становање уз подршку за младе који се осамостаљују - Центар "Кнегиња Љубица" услугу ће реализовати од 2021. године и у наредном периоду планирати активности за добијање лиценце.
- Прихватилиште за децу и младе – повећање просторних капацитета за реализацију услуге
- Пројекат: Повећани капацитети Прихватилишта за децу (са 6 на 10 корисника), Кнегиња Љубица

- Дневни боравак за старије особе – унапређење постојећих и успостављање недостајућих стандарда за реализацију услуге.

Пројекат "Унапређење услуге Дневни боравак за старије особе" - Проширење, адаптација, опремање постојећег простора и набавка адекватног возила, Кнегиња Љубица.

Одговорна институција: Град Крагујевац

Процењена вредност: 1.636.000 еур

Извори финансирања: интерни

Рок за реализацију: 2025. година

Мера 2.2. Унапређење доступности јавних услуга и безбедности саобраћаја и јавних површина за ОСИ уклањањем баријера и техничким осавремењавањем

Услед недовољне приступачности или потпуне неприступачности појединих јавних услуга особама са инвалидитетом, потребно је наћи трајна инфраструктурна и техничка решења, код бројних јавних институција града Крагујевца. Неприступачност јавних објеката отежава и остваривање различитих права у особама са инвалидитетом у Центру за социјални рад, локалној самоуправи, Националној служби за запошљавање - филијала Крагујевац и др.

Изражена је и недовољна рана идентификације и интервенције код деце са инвалидитетом, због ограниченог приступа здравственим услугама, нарочито стоматолошким услугама, услугама везаним за сексуално здравље и репродукцију, као и због недовољне адекватне обучености здравствених радника за пружање неге особама са инвалидитетом. Потребно је унапређење приступачности, опремање и техничко осавремењавање у складу са потребама. Осим тога, простор сигурне куће није потпуно приступачан женама са инвалидитетом, што представља препреку у обезбеђивању заштите од насиља.

На факултетима Универзитета у Крагујевцу има 20 студената са хендикепом. Број би био већи да није заступљен проблем неприступачности свих факултета на Универзитету. Под неприступачношћу подразумева се све оно што студентима са свим облицима хендикепа омогућава неометано студирање (уџбеници и друга наставна средства у прилагођеним форматима) и кретање по факултету. Такође је пожељно обезбедити на факултетима подршку вршњачких асистената за студенте са хендикепом.

Када се посматра безбедност особа са инвалидитетом у саобраћају и на јавним површинама, постојање различитих препрека (рупе, отворени шахтови, непрописно постављен урбани мобилијар, високи ивичњаци) и неприлагођено означавање (недостатак тактилних трака и звучних семафора на фреквентним локацијама, недовољан број аутобуса са звучним најавама стајалишта и неприлагођено обележени аутобуси - тешко видљиви слабовидим лицима) онемогућава несметано и безбедно кретање особа са инвалидитетом.

Специјализовани јавни превоз за особе са инвалидитетом које користе инвалидска колица својим капацитетима није довољан да задовољи потребе највећег броја корисника.

У погледу отклањања баријера, у Крагујевцу је у претходном планском периоду постављена прва тактилна мапа за слепе особе, звучни семафори као и нископодни аутобуси којим је олакшан приступ особама са инвалидитетом. Потребно је даље унапређивати безбедност саобраћајница и јавних површина за особе са инвалидитетом.

Упоредо је неопходно развијање и успостављање међусекторске сарадње на нивоу заједнице ради побољшања услова за сигурно и безбедно кретање ОСИ. Један од пројеката који се баве овим питањем је „Без баријера“ – за приступачан град Крагујевац Центра за самостални живот особа са инвалидитетом.

Осим предрасуда и стереотипа који су присутни према ОСИ (нарочито женама и деци), они се суочавају и са проблемима услед недовољне доступности информација (посебно

недостатак информација у прилагођеним форматима), и неприлагођене комуникације од стране пружалаца јавних услуга услед недовољне едукације и информисаности о проблему.

Пројекти:

- „Победимо баријере у комуникацији“, Град Крагујевац – знаковни језик, обука и примена
- Без архитектонских препрека до високог образовања, Удружење студената са хендикепом, Крагујевац
- Постављање 5 прилазних рампи и промоција (пројекат „Самостално напред“ – отклањање архитектонских баријера), град Крагујевац

Како би се постигли трајни и максимални ефекти интервенција у циљу превазилажења баријера у доступности свих јавних услуга, Град Крагујевац као кровну и свеобухватну активност издваја израду Стратегије приступачности Града Крагујевца. Израда Стратегије подразумева као припремну активност формирање тима за израду стратегије и едукацију тима. Почетак реализације планиран је за период до 2023, као што је предвиђено Планом развоја Града Крагујевца за период 2021-2031. Године.

Одговорна институција: Град Крагујевац

Процењена вредност пројекта: 75.000 еура

Извори финансирања: Град Крагујевац

Временски рок: 2025. година

Мера 2.3. Развој и коришћење асистивних технологија у информисању ОСИ и глувих и наглувих лица

Информациона приступачност подразумева остваривање права на информисање и комуникацију у складу са потребама особа са инвалидитетом, уз развој и коришћење асистивних технологија. Посебан сегмент, у смислу информационе приступачности, представљају ванредне ситуације, што подразумева приступачне протоколе и информативне услуге, у складу са потребама особа са инвалидитетом, нарочито у случајевима потребе за евакуацијом – упозорења, СОС телефони, приручници на Брајевом писму, аудио дескрипција и слично, као и доступност информација о расположивим сервисима и услугама у локалној заједници у различитим прилагођеним форматима.

Проблеми са којима се суочавају глува и наглува лица у комуникацији и информисању, што је предуслов за самостални животи и пуно и равноправно учешће у друштву, присутни су у јавним службама и установама социјалне заштите, јер не постоји приступ информација на знаковном језику ни путем дисплеја. Стога је комуникација између јавних служби и глувих и наглувих особа недовољно остварена. Не води се евиденција о угроженим глувима, те им нису директно обезбеђене информације о евентуалним правима која могу да остваре. Вести на локалном сервису РТК нису преведене, а није ни успостављен систем позивања путем СМС (као нпр. СОС линија против насиља и слично, или у ситуацији са Коронам за добијање информација).

На нивоу града Крагујевца потребно је реализовати пројекте са циљем развоја и коришћења асистивних технологија у сврху остварења права на информисање и комуникацију, а у складу са потребама особа са инвалидитетом, слепих и слабовидних, глувих и наглувих лица.

Одговорна институција: Град Крагујевац

Процењена вредност: 35.000 еур

Извори финансирања: Град Крагујевац, Министарство, донатори

Временски рок: до 2025. године

Посебни циљ 3

Унапредити инклузију рањивих и маргинализованих група кроз разне видове подршке, и партиципацију грађана у друштву и подизање свести заједнице о њиховом положају у друштву

Социјална заштита доприноси смањивању социјалне искључености грађана и грађанки и унапређује њихово активно учешће у друштву, са акцентом на пружање подршке (природној) породици у ризику и унапређивању родне и међугенерациске солидарности

Поред успостављеног великог броја услуга социјалне заштите за грађане Крагујевца, идентификују се проблеми територијалне покривености, нарочито на сеоском подручју и недовољног обухвата становника услугама.

Велики број малолетника дуго остаје и систему социјалне заштите, због рецидива у вршењу кривичних дела и недостатка услуга и програма за њихову успешнију социјалну рехабилитацију.

Већи број одраслих и остарелих лица која имају ограничене способности и тешкоће за самосталан живот - хронично оболела лица, самачка, укупно, 1607 корисника (1148 остарела и 459 одрасла), па је заправо број лица којима је потребна подршка знатно већи. Лица која имају потребу за домским смештајем и другим услугама социјалне заштите у локалној заједници је друга значајна група корисника по заступљености, чији се број из године у годину повећава, што је условљено недостатком подршке за самосталан живот.

Индикатор	Почетна вредност	Циљана вредност
Број хранитељских породица	67	85
Број услуга за децу и младе у хранитељским породицама	5	10
Број деце и младих у хранитељским породицама	111	111
Број акција за подизање свести заједнице о инклузији – на годишњем нивоу	15	30
Број одраслих и остарелих лица који користе услуге подршке за самосталан живот	120	250
Број новоуведених асистивних технологија	14	30
Број педагошких асистената	8	15
Број корисника услуге личног пратиоца детета за децу са инвалидитетом која су укључена у редовне програме образовања као и у друге облике образовања	0	30
Број адекватних уџбеника за слепе и слабовиде	74	100

Мера 3.1. Развој услуге хранитељства и превентиван рад на спречавању раздвајања деце од родитеља

Корисници услуге породичног смештаја деца и млади у хранитељским породицама - У Граду Крагујевцу на смештају у хранитељским породицама налази се 111 деце и младих. Уочава се повећање броја корисника у односу на претходне године. Посматрано са аспекта смањења броја хранитељских породица овај податак представља изазов у раду.

- Потребно је интензивирати превентивни рад и развој услуга које ће спречити раздавање деце од родитеља
- Центар за породични смештај и усвојење ће интензивније спроводити кампању регрутације нових хранитељских породица на територији града Крагујевца, као и медијску кампању за позитивну слику о хранитељству
- Повремено хранитељство потребно је системски уредити

- Све већа потреба за обуке хранитеља за облике хранитељства уз интензивну и додатну подршку.
- Нужне су следеће услуге за децу и младе у хранитељским породицама које у граду постоје, али је динамика заказивања често неусаглашена са потребама:
 - Услуге соматопеда, логопеда, дефектолога, психолога, дечјег психијатра
 - Изостаје терапијски рад са децом и младима са тешким искуствима злостављања, занемаривања и припрема за судске поступке
 - Недостају педагошки асистенти и асистенти у настави у школама које деца похађају, а који су у неким случајевима неопходни
 - Недостаје системска подршка младима из хранитељских породица који излазе из система заштите за запошљавање (постоји на нивоу пројекта)
 - Недостаје подршка младима из хранитељских породица за обезбеђење становања по изласку из система заштите

Пројекти:

Центар за породични смештај и усвојење Крагујевац подржава успешну реализацију пројекта „УЕЕП – Подршка запошљавању младих“ који спроводи Удружење „Урадиммо заједно“ у сарадњи са СОС Дечија села Србија, а који финансирају Немачко савезно министарство за економску сарадњу и развој (БМЗ) и међународне организације СОС Дечија села и Фондација Херман-Гмаинер Немачка.

Циљ пројекта је да унапреди социјалну и економску укљученост на тржиште рада 50 младих из система социјалне заштите, пре свега из хранитељских породица у Крагујевцу и шумадијском округу, кроз похађање тренинга за овладавање основним животним вештинама, обуке, праксе и менторску подршку при запошљавању. Пројекат се реализује током 2 године, од јуна 2020. до јуна 2022. године, а укључује и активности усмерене како на оснаживање младих да препознају и самостално заступају своје интересе, тако и на то да се локална заједница додатно сензибилише за њихове потребе.

На основу Меморандума о сарадњи са Удружењем „Урадиммо заједно“ у циљу оснаживања младих у оквиру овог пројекта, Центар за породични смештај и усвојење Крагујевац упућује младе на учешће у тромесечном тренингу „Животне вештине, коучинг и запошљивост“ и обезбеђује простор за рад са младима. Млади кроз програм добијају могућност похађања курсева, преквалификације, полагања возачког испита, радне праксе у компанијама у оквиру избора будућег занимања.

Центар прожа додатну подршку младима кроз преговоре са компанијама за радне праксе и запошљавање.

Остале активности:

- Обуке група младих из хранитељских породица инструментом „Пасош компетенције“
- Формирање клуба деце и младих из хранитељских породица - инклузија са младима из биолошких породица који би носио активности промоције позитивних породичних вредности, месечна информисаност путем медија, посебне емисије о родитељству, успесима младих, њихово учешће у креирању садржаја, непосредна помоћ и подршка младима у осамостаљивању и запошљавању од стране вршњака који имају добра искуства, преношење знања и вештина младих из хранитељских породица на развојним и животним прекретницама.
- Подршка развоју хранирењства код ромских породица - Анализа стања и потреба ромских породица у области хранитељства, Израда социјалних карата породица, Афирмација и подршка ромским породицама које су у систему хранитељства

Одговорна институција: Град Крагујевац

Процењена вредност: 22.800 еур

Извори финансирања: Град Крагујевац

Временски рок: до 2025. године

Мера 3.2 Спровођење акција за подизање свести заједнице о инклузији маргинализованих и осетљивих категорија становништва

Један од основних проблема у домену социјалне заштите и положаја посебно осетљивих категорија становништва је недовољно развијена свест заједнице о њиховом положају и значају инклузије. Осим акција подизања свести ова мера укључује и низ акција и пројеката за културну и социјалну инклузију маргинализованих група и особа са инвалидитетом. Потребно је развити и лиценцирати услуге као што су Сервис персоналних асистената за особе са телесним инвалидитетом, Центар активне рехабилитације и едукације за особе са инвалидитетом, Асистент у породици, Викенд програм, Предах смештај, помоћ и подршка старијима у градској и сеоској средини, виртуелни садржаји доступни свима, уклањање архитектонских баријера и др.

Неопходно је и даље спроводити активности у циљу унапређења степена информисаности грађана о правима и услугама у области социјалне заштите.

Као што је дефинисано у Локалном акционом плану за Роме и Ромкиње потребна је боља информисаност Рома и Ромкиња о правима из области социјалне заштите и подршка у процесу остваривања права.

У друштву су и даље широко раширене предрасуде и стереотипи о особама са инвалидитетом, чему значајно доприносе медији, а запослени у институцијама система свој рад још увек заснивају на медицинском моделу инвалидитета. Теме о значењу, природи и последицама инвалидитета нису заступљене у образовним програмима те је потребно планирати њихово увођење.

Пројекти:

- Помоћ у кући за децу са сметњама у развоју, ЦСР Солидарност (за 15 деце потребно ангажовање 5 неговатељица)
- Помоћ телефоном за стара лица, Црвени крст
- „Један пакетић много љубави“, Црвени крст
- „Да се чује и наш глас“, Омладина ЈАЗАС-а (креирање новина и блога)
- „Селу у походе“, Црвени крст
- „Корпа доброте“, Црвени крст
- „Кутак за квалитетније старење“, Црвени крст
- Пружање подршке социо-здравствено угроженим лицима на територији града, Град Крагујевац
- „За здраву и веселу старост“, Град Крагујевац – подршка материјална и здравствена за 50 старих лица у сеоским срединама
- Активна социјална улога старих, „Искуство ствара срцем“, Град Крагујевац
- „Стручношћу против дискриминације“, Удружење студената са хендикепом, Јачање сензибилитета заједнице о потребама и капацитетима особа са хендикепом
- „Упознајмо слепе“, Окружна организација савеза слепих Србије, Крагујевац
- „ПонОСНИ, равноправни, укључени!“ - Центар за самостални живот особа са инвалидитетом Крагујевац, Унапређење капацитета ОСИ за самостални живот кроз лично оснаживање и пружање услуга; подизање свести ОСИ, чланова њихових породица и шире јавности о важности укључивања ОСИ у друштвену заједницу, подизање свести шире друштвене заједнице о самосталном живљењу, мобилности, правима и потребама особа са инвалидитетом

Одговорна институција: Град Крагујевац

Процењена вредност: 139.000 еур

Извори финансирања: Град Крагујевац, Црвени крст

Временски рок: до 2025. године

Мера 3.3. Образовање ОСИ и партиципација у свим сферама друштвеног живота

У циљу повећања инклузије ОСИ у систем образовања у Граду Крагујевцу потребно је планирати системски приступ решавању проблема у доступности образовања. Такође потребне су мере политичке партиципације младих особа са инвалидитетом. Идентификовани су следећи основни проблеми:

- Озбиљан проблем у систему образовања представља недостатак педагошких асистената и недовољно развијена услуга личног пратиоца детета за децу са инвалидитетом која су укључена у редовне програме образовања као и у друге облике образовања. Проблеми у образовању следе и слабовиде деце су недовољно развијени инклузивни садржаји и недовољно стручних лица (дефектолози, тифлолози) за подршку у праћењу наставе, недовољно адекватних уџбеника као и специјаних помагала које помажу слепима у оријентацији, савремена помагала која омогућавају дигиталне технологије у циљу побољшања квалитета живота слепих и слабовидих.
- Озбиљне проблеме у образовању наводе и глуви и наглуви (недостатак тумача знаковног језика на факултетима тако да је глумима отежано да стекну високо образовање, наставно особље у школама за глуве слабо познаје знаковни језик и не предаје течно на знаковном језику, као и то да глуви ђаци немају уџбенике из којих могу да уче већ само свеске, због чега се већина старијих ослања на тумаче, јер нису у стању да воде преписку нити да писмено објасне свој проблем).

Осим тога, недостају програми целоживотног учења за особе са разним видовима инвалидитета.

Такође, неопходне су мере за повећање политичке партиципације младих особа са инвалидитетом. Потребно је омогућити политичку партиципацију свих особа са инвалидитетом, односно, обезбедити адекватна прилагођавања и подршку у вези са остваривањем активног и пасивног бирачког права.

Пројекти:

- Лични пратилац за децу у инклузивном образовању (20 деце, 20 личних пратилаца), Град Крагујевац
- Развој комбиноване услуге Лични пратилац - педагошки асистент, пилотирање 2-3 године, (30 деце, 30 личних пратилаца), извор финансирања: донатори
- „Учешће са одлучивањем“, Центар за самостални живот особа са инвалидитетом Крагујевац; циљ пројекта – Јачање капацитета младих са инвалидитетом, кроз информисање о њиховим људским правима у појединим областима, јачање вештина заступања и заштите права, подизање нивоа знања о принципима људских права и начинима на које утичу на промене приступа према ОСИ; доприношење промени мишљења и подизање нивоа свести јавности о правима и потенцијалима ОСИ.
- „За младе с инвалидитетом, без баријера!“ Центар за самостални живот особа са инвалидитетом Крагујевац; Циљ пројекта је побољшање положаја младих са инвалидитетом у Крагујевцу. Активности: јавне дебате о квалитетном приступу образовању и тржишту рада, двомесечна радна пракса за најмање двоје младих са инвалидитетом, надоградња интернет странице за информисање и саветовање младих са инвалидитетом.

Одговорна институција: Град Крагујевац

Процењена вредност: 93.500 еур

Извори финансирања: Град Крагујевац

Временски рок: до 2025. године

Посебни циљ 4

Допринети смањењу сиромаштва и задовољавању основних потреба грађана и грађанки

У структури корисничке групе пунолетних лица доминирају материјално угрожена лица, корисници новчаних давања (НСП, увећана новчана помоћ, једнократне) 7842 корисника, што је 45% од укупног броја пунолетних корисника.

Повећава се број деце из породица које су материјално угрожене

Незапосленост, као дугогодишњи проблем, узрок је великог броја социјалних проблема који се одражавају на различите друштвене групе - младе, одрасле, особе са инвалидитетом, Роме, избегла, прогнана и интерно расељена лица.

Особе са инвалидитетом су једна од најугроженијих група становништва што се тиче стопе сиромаштва, као и ризика од сиромаштва. Као најважнији фактори ризика од сиромаштва препознати су: радни статус, образовање, бројчаност домаћинства, локација пребивалишта.

Индикатор	Почетна вредност	Циљана вредност
Број социјалних предузећа	0	3
Број запослених корисника услуга социјалне заштите и ОСИ	20	30
Број стамбено осигураних корисника (жене жртве насиља, млади из хранитељских породица, Роми...)	30	40
Број ОСИ које су примиле подршку за адаптацију стамбеног простора	20	30
Број приступачних и безбедних саобраћајница и јавних површина за ОСИ	20	40

Мера 4.1. Развијање социјалног предузетништва

Проблем незапослености и слабе инклузије корисника услуга социјалне заштите и особа са инвалидитетом решава се развојем социјалног предузетништва. Развијање социјалног предузетништва је једна од приоритетних мера. У претходном периоду урађено је интегрисање социјалног предузећа, заштитне радионице Шумадија д.о.о. у систем услуга локалне самоуправе. Наредне активности усмерене су на даље интегрисање и развој производног програма, као и технолошко осавреничавање. Поред тога планира се оснивање минимун два предузећа у сфери социјалног предузетништва до краја планског периода и формирање Регионалног радног центра за особе са сметњама у развоју.

Одговорна институција: Град Крагујевац

Процењена вредност: 600.000 еура

Извори финансирања: интерни

Временски рок: дуги, почетак до краја 2025. године

Мера 4.2 Подршка у запошљавању и за укључивање у заједницу

Мера подршке у запошљавању Рома и лица са инвалидитетом подразумева њихово укључивање у мере активне политике запошљавања и самозапошљавања. Предвиђене активности укључују кампање, дошколовавање и преквалификације и планирање програма за дефицитарна занимања у сарадњи са Националном службом запошљавања.

- Кампања у циљу повећања информисаности особа ромске националности по питањима афирмације младих Ромкиња, конкурсима за отпочињање сопственог бизниса, запошљавања
- Дошколовавање и преквалификација Ромкиња

- Планирање програма за доквалификацију и преквалификацију дефицитарних занимања са НСЗ и ЛАГ-ом.
- Подршка бившим осуђеницима у процесу ресоцијализације кроз различите видове финансирања.
- Подршка у осамостаљивању и укључивању у заједницу бивших осуђеника кроз ангажовање у заједници применом мера активне политике запошљавања у сарадњи са Националном службом за запошљавање (Јавни радови) као и финансирањем/ суфинансирањем пројеката удружења грађана који имају за циљ пружање подршке наведеној циљној групи.

Пројекти:

- „Још ближе човеку“, Црвени крст - Пројкат пружа социјалну услугу достављања хране која се свакодневно јавља као вишак у кухињама Дома за старе, Завода за збрињавање одраслих "Мале Пчелице", Студентског центра и ученичког дома "Артем" и намирница из донације - угроженим лицима у граду и полупокретним и непокретним лицима у приградским и сеоским срединама. Активностима предходи запошљавање два лица ометена у менталном тазвоју са евиденције Националне службе за запошљавање која су завршила смер за припремање хране у школи "Букашин Марковић".
- Подстицај запошљавања и самозапошљавања младих са хендикепом, Удружење студената са хендикепом
- Економско оснаживање самохраних родитеља, град Крагујевац
- „Корак ка прихватању другачијих“, Црвени крст - Прихватање лица са сметњама у развоју и лица са инвалидитетом у свакодневни живот локалне заједнице, њихова економска и психолошка стабилност (смањење сиромаштва) и увођење менторства и заступања у процесу обуке и радног ангажмана у циљу њихове економске конкурентности, али и правилне изградње личности, основне су новине у приступу и представљају сврху овог пројекта.

Одговорна институција: Града Крагујевац

Процењена вредност: 80.000 еур

Извори финансирања: интерни и екстерни - Град Крагујевац, Република Србија

Временски рок: 2025. година

Мера 4.3 Стамбено збрињавање уз подршку

У циљу смањења сиромаштва и задовољења основних потреба грађана и грађански у Граду Крагујевцу, посебно угрожених група, потребно је планирати мере подршке у домену стамбеног збрињавања уз подршку. Приоритетни пројекат у плану, који ће бити реализовани уз финансирање од стране донатора је:

- Решавање стамбених проблема за жене жртве насиља, младе из хранитељских породица и Рома, изградњом стамбеног објекта у Белошевцу - Пројекат социјалног становања и активне инклузије UNOPS-а (бредност 1.455,541,19 долара, учешће Града 308.232 долара).

Остале активности:

Становање особа са инвалидитетом представља посебан проблем и директно утиче на изолованост особа са инвалидитетом и обим њиховог друштвеног укључивања. Адаптације места становања особа са инвалидитетом нису системски решене, те су особе са инвалидитетом принуђене да се саме сналазе да обезбеде финансијска средства за адаптације, као и да испуне врло компликоване процедуре за добијање неопходне

сагласности.

Мапирање потреба становника неформалних насеља на подручју Града Крагујевца и Креирање листе приоритета за извођење радова и пружање адекватног облика подршке на основу потреба, процена могућности и законске регулативе.

Креирање програма за становање уз подршку за особе са аутизмом. Особе са аутизмом после нестанка биолошке породице, треба да имају адекватан смештај како би требали да наставе живот који је приближан који су имали док су живеле у својим биолошким породицама. У Крагујевцу у овом тренутку не постоји организовано становање уз подршку за одрасле особе са аутизмом, нити било какав транзициони програм који би их припремао за живот у адалтном периоду.

Одговорна страна: Град Крагујевац

Процењена вредност: 1.100 еур

Извори финансирања: Град Крагујевац, министарства и донатори

Рок за реализацију: 4-7 година

Посебни циљ 5

Заштита људских и мањинских права, обезбеђење сигурности грађана и грађанки и промоција родне равноправности

У циљу унапређења сигурности грађана и грађанки Крагујевца и обезбеђења њихових људских права, град планира следеће мере: Увођење услуге Свратишта и превенција просјачења, Стварање услова и едукација за сигурност грађана и грађанки, Безбедност саобраћаја и јавних површина за ОСИ, Повећање правне видљивости и интеграције повратника на основу споразума о реадмисији и Подршка маргинализованим категоријама грађана кроз различите видове помоћи.

Индикатор	Почетна вредност	Циљана вредност
Број корисника свратишта	0	5
Број стручних сарадника/саветника за породице	5	10
Број приступачних и безбедних саобраћајница и јавних површина за ОСИ	10	20

Мера 5.1. Заштита људских права с акцентом на права мањина и миграната

Ова мера укључује реализацију активности у области заштите људских и мањинских права кроз локалне акционе планове и путем пројеката које ће финансирати донатори и ресорна министарства. Мера укључује реализацију Локалног акционог плана за миграторна кретања и Локалног акционог плана за родну равноправност, као и израду нових ЛАП-ова по њиховом истеку и њихову реализацију финансирањем из буџета Града. Активности обухватају све области социјалне укључености Рома и Ромкиња, других мањинских група као и подршку избеглим, интерно расељеним лицима и мигрантима кроз унапређење њиховог положаја у локалној заједници.

Активности на заштити миграната и превенцији трговине људима Град ће обављати у сарадњи са националним координационим телом за превенцију трговине људима, као и НВО Атина. Посебна пажња биће посвећена и увођењу и промоцији Амбер аларм система за брзо проналажење отете деце.

Активности укључују:

- Повећање информисаност о јавним позивима од стране Комесаријата за избеглице и миграције РС кроз пројектне активности "Побољшање услова живота за избегла, интерно расељена лица и мигранте" – вредност пројектне активности. Пројекат би спроводило удружење грађана које се бави пружањем подршке наведене циљне групе.
- Учешће у програмима Комесаријата за избеглице и миграције РС који се односе на побољшање квалитета живота избеглих, интерно расељених лица и миграната кроз доделу сесокних кућа са окућницом, помоћ у грађевинском материјалу, новчане помоћи, пакети хране, помоћ у огреву и др. (Град, удружења и крајњи корисници).

Приоритетни пројекти:

- Инклузија Рома и других маргинализованих група у Србији - ROMACTED
- Кроз игру и дружење до правилног развоја – подршка инклузији ромске деце у предшколски систем васпитања и образовања
- Унапређење услова становања у подстандардним насељима, кроз пројекте ЕХО, Министарство за људска и мањинска права и Министарство за државну управу и локалну самоуправу

- "Побољшање услова живота за избегла, интерно расељена лица и мигранте"
- Заједно против дискриминације од раног узраста

Одговорна страна: Град Крагујевац

Процењена вредност у средњорочном плану: 853.000 еур

Извори финансирања: Град Крагујевац, министарства, Комесаријат за избеглице и миграције РС, донатори

Рок за реализацију: 4-7 година

5.2. Промоција и примена родне равноправности

Ова мера укључује реализацију активности у области родне равноправности кроз спровођење Локалног акционог плана за родну равноправност финансирањем из буџета Града и путем пројеката које ће финансирати донатори и ресорна министарства. Закон о родној равноправности Скупштина Србије усвојила је у јуну 2021. године. Поред поштовања законске регулативе за град Крагујевац је веома је важно да као таква буде спроведена на прави начин и да такав концепт заживи и буде континуирано спровођен.

Град је 2021. године реализовао пројекат „Право на равноправност између мушкараца и жена као кључ друштвеног успеха“ у оквиру програма Swiss ПРО, а у оквиру ове мере град ће наставити са активностима промоције Европске повеље о родној равноправности, превенцију породичног насиља над женама и подизање свести јавности о значају родне равноправности, као и активности у циљу поштовања Резолуције 13.25 и Националног акционог плана за жене, мир и безбедност. Град ће у континуитету издвајати средства буџета за реализацију Локалног акционог плана за родну равноправност у износу од 500.000 РСД на годишњем нивоу.

Одговорна институција: Град Крагујевац

Процењена вредност: 22.500

Извори финансирања: Град Крагујевац

Временски рок: до 2025.

Мера 5.3. Превенција просјачења и увођење услуге Свратишта

По налогу Министарства за рад, запошљавање, борачка и социјална питања 2018. године формиран је Интерсекторски тим који се бави заштитом „деце улице“, односно насиља и злоупотребе деце која „живе и раде на улици“ и баве се просјачењем, прањем ветробранских стакала, скупљањем сировина из контејнера за одношење отпада, продајом цвећа у касним ноћним сатима.

Након одржаних састанака 2018. године дефинисан је и формиран комплетан интерсекторски тим кога чине представници Градске управе за здравство и социјалну заштиту града Крагујевца, Школске управе, Центра за развој услуга социјалне заштите „Кнегиња Љубица“, ЦПСУ-А Крагујевац, Канцеларије за Ромска питања, Мобилни тим и НВО Романипен.

Донет је акциони план, који је потписан од стране представника свих локалних актера. Усвојен је нови план рада интерсекторског тима и реализоване активности - периодични обиласци интерсекторског тима улица Крагујевца ради проналажења деце која су изложена неком облику рада односно злоупотреби од стране одраслих лица.

Извештаји о раду достављани су надлежном Министарству као и Републичком заводу за социјалну заштиту.

Услуга свратиште намењена је деци, младим, одраслим и старим лицима који живе или раде на улици и добровољно затраже или пристану на услугу. Сврха услуге свратиште је пружање привремених или повремених интервенција и задовољавање тренутних потреба корисника, као и посредовање у обезбеђивању доступности других услуга у заједници. Активности у оквиру услуге свратиште усмерене су ка задовољавању основних потреба и осигурању безбедног и пријатног окружења корисника. ("Правилник о ближим условима за пружање услуга социјалне заштите")

Циљна група услуге:

- Деца из екстремно сиромашних породица чији чланови раде на улици и где постоји ризик по дететов раст и развој;
- Деца незапослених родитеља-сакупљача секундарних сировина и хране на улици, повремено ангажовани на сезонским пословима у Крагујевцу и сл. деца, углавном дечаци, помажу родитељима и старијој браћи у сакупљању секундарних сировина и хране које проналазе по контејнерима. Због изразито лоше материјалне ситуације родитељи нису у могућности да им обезбеде све потребно за школовање. У екстремним ситуацијама повремено се дешава да деца заједно са породицом спавају на улици (најчешће породице дођу у Крагујевац због посла или су у пролазу-перачи на раскрсницама);
- Деца и адолесценти који по самоиницијативном напуштању установа социјалне заштите спавају у напуштеним кућама, нехигијенским насељима;
- Деца која немају адекватну родитељску бригу: занемарена, злостављана, скитају улицама...
- Одређени број деце проси на улици-упућујући директне молбе пролазницима за новац или храну, певају по кафићима за новац исл.).
- Одрасла лица у стању социјалне потребе (бескућници, просјаци, лица по отпусту из затвора, без подршке породице..). Крагујевац нема ову услугу, а процена Центра за социјални рад "Крагујевац" је да реалне потребе постоје, и то за:
 - Свратиште за децу - жртве трговине људима, жртве насиља и занемаривања-услуга која не постоји али реално постоје потребе за један број деце и одраслих лица из наведених циљних група - до 10 корисника (успостављање услуге кроз системско решавање)
 - Свратиште за одрасле: капацитет до 5 корисника из наведених група одраслих корисника. (успостављање услуге кроз системско решавање)

Пројекти из области сузбијања просјачења:

- Сузбијање просјачења ромске деце - Вођење медијске кампање о забрани просјачења, правима деце и штетности просјачења. Спречавање злоупотребе деце у сврху просјачења, кроз Акциони план за смањење просјачења на територији града
- Испитивање потреба и оснивање нове услуге за децу улице, Центар Кнегиња Љубица - ангажовање 2 неговатељице, 2 стручних радника, простор и организација

Одговорна институција: Град Крагујевац

Процењена вредност: 42.500

Извори финансирања: Град Крагујевац

Временски рок: до 2025.

Мера 5.4. Стварање услова и едукација за сигурност посебно осетљивих група и жртава занемаривања и насиља

Угрожене групе с аспекта безбедности и изложености насиљу су посебно рањиве групе и то: деца изложена занемаривању и насиљу у породици, жене као жртве насиља у породици и стари изложени занемаривању и физичком насиљу.

Расте број деце чије су потребе у биолошким породицама на различите начине занемарене, односно која су директно или индиректно изложена насиљу у породици.

Саветовалиште за брак и породицу - Групни рад са починиоцима насиља у партнерским односима, који се у континуитету организовао од 2010. године, престао је да се реализује од септембра 2019. године. Основни узрок био је недостатак законских решења и стабилност финансирања. За развој услуге, програмских и пројектних активности потребно кадровски јачати Саветовалиште, кроз упосленост још једног стручног радника/терапеута и техничког секретара. За реализовање пројектних активности неопходно је ангажовање стручних радника (3-5 извршилаца). Остали пројекти који могу допринети односима у породици су «Програм рада са починиоцима насиља у партнерским односима са одговарајућом подршком жртвама» Вредност пројекта 12.000\$; «Предбрачно саветовање» у сарадњи са црквом; Вредност пројекта» 10.000 Еура; едукација стучњака и свештеника за реализацију програма: 700 еура

Прихватилишта за жртве насиља у породици - лиценцирана услуга капацитета 10 корисника (жена и деце жртава насиља). Поред смештаја и збрињавања жена, услуга нуди континуирану психотерапеутску, психосоцијалну и мотивациону подршку женама, жртвама насиља у породици, а како би постигле когнитивно емоционалну стабилизацију, изашле из насилних образаца у понашању и подигле ниво самосталности у свеукупном функционисању.

У непосредном раду са женама жртвама насиља препозната је потреба економског оснаживања жена, како би се спречио повратак починиоцу насиља.

Пројекти:

- Развој социјалног предузетништва за жене жртве насиља - носилац град Крагујевац у партнерству са Центром за социјални рад и Центром за развој услуга социјалне заштите «Кнегиња Љубица» и удружењима.
- Породични сарадник за децу из породица у ризику - подршка деци са сметњама у развоју и њиховим породицама, Центар «Кнегиња Љубица»,

Сврха услуге Породични сарадник је унапређење капацитета породице да омогући безбедност детета и услове за његов квалитетан развој у породичном окружењу. Циљеви услуге Породични сарадник за децу из породица у ризику су: 1) превенција измештања детета из природне породице; 2) подршка повратку детета у породицу 3) превенција занемаривања и злостављања детета; 4) унапређење капацитета родитеља кроз стицање нових знања и вештина у области родитељства, животних вештина, партнерских и других односа.

- Превенција насиља над старима - планирање едукације за стручне раднике и сараднике
- Услуга **Породични сарадник за децу са сметњама у развоју** - сврха услуге јесте спречавање измештања деце из биолошких породица, подршка повратку детета у породицу, превенција занемаривања и злостављања, унапређење родитељских капацитета. Циљ је дакле, унапређење капацитета породице да омогући безбедност и услове за квалитетан развој деце у породичном окружењу.

- «Услуга јединица подршке деци у кривичном поступку» - Центар за развој услуга социјалне заштите «Кнегиња Љубица»,

Услуга подразумева подразумева: заштиту детета од секундарне виктимизације током судског поступка, упознавање детета са судским поступком, повећање способности детета да спремније и квалитетније да исказ, повећање поверења детета и родитеља у судски поступак.

- Програм рада са починиоцима насиља у партнерским односима са одрговарајућом подршком жртвама, Центар «Кнегиња Љубица» - Саветовалиште за брак и породицу. Извор финансирања: Европска мрежа за рад са починиоцима насиља у породици преко ОПНА-е
- "Подршка и помоћ жртвама породичног насиља у руралним срединама", Град Крагујевац – Циљ је унапредити мере превенције и заштите Ромкиња које су изложене породичном и партнерском насиљу. Анализа и праћење примене казнене политике у области насиља над женама са освртом на Ромкиње, Успоставити механизам за ефективну реализацију конференције случаја уз координисање социјалних актера, Едукација међусекторских тимова за заштиту жртава насиља за примену решења и осетљивост по питању заштите Ромкиња од насиља.

Одговорна институција: Град Крагујевац

Процењена вредност: 527.200 еур

Извори финансирања: Град Крагујевац

Временски рок: до 2025.

Мера 5.5. Унапређење положаја ЛГБТ популације

У граду Крагујевцу је потписан Меморандум о сарадњи којим је предвиђено унапређење положаја ЛГБТ популације. Потписници Меморандума су значајни актери у заједници (образовање, правосуђе, социјална заштита и др.)

Главни проблем је недовољна видљивост, односно препознатост њихових проблема у заједници. Такође као препрека јавља се и недовољна ангажованост удружења на територији Града која се баве ЛГБТ популацијом.

Како би се превазишли проблеми потребна је сарадња актера локалне заједнице у процесу:

- планирања, координације и спровођења активности у области превенције дискриминације ЛГБТ особа и заштите жртава, са циљем да се обезбеди одрживост програма заштите и генерално унапређење положаја ЛГБТ особа у Србији;
- размене информација о активностима усмереним на превенцију дискриминације и заштиту жртава дискриминације и насиља;
- узајамне стручне и техничке помоћи у циљу препознавања дискриминаторног и насилног понашања и пракси;
- заједничке анализе ризика у циљу смањења фактора ризика и подложности проблему;
- организовања заједничких локалних акција и других активности у циљу подизања нивоа друштвене свести о проблему дискриминације, са посебним освртом на дискриминацију припадника/ца ЛГБТ заједнице;
- организовања заједничких стручних група у циљу решавања појединачних случајева;
- учешћа у процесима обука и унапређења капацитета свих учесника/ца укључених у процесе превенције, препознавања и пружања услуга жртвама дискриминације или насиља због различитог сексуалне оријентације или родног идентитета;

Одговорна институција: Град Крагујевац

Процењена вредност: 25.000

Извори финансирања: Град Крагујевац
Временски рок: до 2025.

Мера 5.6. Повећање правне видљивости и интеграције повратника на основу споразума о реадмисији

Кључни активности у оквиру ове мере су:

- Решавање проблема личних исправа, других докумената као осталих проблематичних питања повратника на основу споразума о реадмисији.
- Обезбеђивање средстава за покривање административних и других трошкова израде докумената; 100.000 рсд до 200.000 рсд на годишњем нивоу, у зависности од броја повратника.

Одговорна институција: Град Крагујевац и ЦСР

Предвиђена вредност: до 10.000 еур

Извори финансирања: интерни

Рок за реализацију: у континуитету, до краја 2025.

Допринос планираних мера реализацији Циљева одрживог развоја (ЦОР) Агенде 2030 Уједињених нација:

СВЕТ БЕЗ СИРОМАШТВА

Циљ 1: Окончати сиромаштво свуда и у свим областима у оквиру индикатора:

1.2 До 2030. најмање за половину смањити број мушкараца, жена и деце свих узраста који живе у било ком облику сиромаштва, према националним дефиницијама сиромаштва

1.3 Применити одговарајуће националне системе социјалне заштите и мере за све, укључујући најугроженије, и до 2030. постићи довољно велики обухват сиромашних и рањивих

1.4 До 2030. обезбедити да сви мушкарци и жене, а посебно сиромашни и припадници рањивих група, имају једнака права на економске ресурсе, као и приступ основним услугама, власништву и управљању земљиштем, односно другим облицима својине, наслеђу, природним богатствима, одговарајућим новим технологијама и финансијским услугама, укључујући микрофинансирање

1.a Осигурати значајну мобилизацију ресурса из различитих извора, између осталог и кроз повећану развојну сарадњу, како би се обезбедила адекватна и предвидљива средства за земље у развоју, посебно најмање развијене земље, да примењују програме и политике за окончање свих облика сиромаштва

1.b Креирати јасне оквире политика на националном, регионалном и међународном нивоу, засноване на развојним стратегијама за борбу против сиромаштва и родну осетљивост, како би се подржало убрзано инвестирање у акције на искорењивању сиромаштва

КВАЛИТЕТНО ОБРАЗОВАЊЕ

Циљ 4: Обезбедити инклузивно и праведно квалитетно образовање и промовисати могућност целоживотног учења за све у оквиру индикатора:

4.3 До 2030. обезбедити једнаку доступност приступачног и квалитетног стручног образовања на свим нивоима, укључујући и универзитетско, за све жене и мушкарце

4.4 До 2030. значајно повећати број младих и одраслих који имају одговарајуће вештине, укључујући техничке и стручне за запошљавање, адекватне послове и предузетништво

4.5 До 2030. елиминисати родну неједнакост у образовању и обезбедити једнак приступ свим нивоима образовања и стручном оспособљавању за рањиве групе, укључујући особе са

инвалидитетом, аутохтоно становништво и децу у рањивим ситуацијама

4.a Изградити и побољшати образовне установе које су прилагођене деци, особама са инвалидитетом и припадницима различитог пола, као и обезбедити безбедно, ненасилно, инклузивно и делотворно окружење за учење за све

ПАРТНЕРСТВОМ ДО ЦИЉА

Циљ 17. Ојачати средства примене и ревитализовати глобално партнерство за одрживи развој све у оквиру индикатора:

17.17 Подржати и промовисати делотворна јавна, јавно-приватна партнерства и партнерства цивилног друштва, изграђена на искуствима и стратегијама проналажења ресурса за партнерства.

8. ПРАЋЕЊЕ И ИЗВЕШТАВАЊЕ

Праћење имплементације Стратегије развоја социјалне заштите Града Крагујевца 2021-2025. биће реализовано континуирано, кроз инструменте и механизме који су већ функционални на нивоу локалне самоуправе: финансирање услуга социјалне заштите и праћење њиховог рада кроз извештавање, финансирање редовних делатности, програма и пројеката у области социјалне заштите и праћење њиховог рада кроз редовно извештавање.

Како је овим документом предвиђено за наредни период, локална самоуправа ће унапредити систем извештавања пружалаца услуга и носилаца програма и пројеката који се финансирају из буџета Града Крагујевца кроз прилагођавање формата за извештавање у односу на квалитативне и квантитативне индикаторе из ове Стратегије. На тај начин ће се најмање на годишњем нивоу вршити сумирање постигнутих резултата, мерење учинка и процена напретка.

Праћење реализације општег и посебних циљева вршиће се израдом годишњег извештаја који садржи и квантитативне и квалитативне податке за све циљне групе дефинисане Стратегијом.

Целукупна оцена ефеката планираних услуга и мера биће предмет екстерне евалуације која ће бити обезбеђена по истеку важења овог документа.

Тим за праћење реализације овог документа обављаће следеће задатке:

- праћење реализације,
- ревизију документа по потреби,
- израду акционих планова и извештаја о њиховој реализацији.

Тим ће бити сачињен од чланова које ће предложити носиоци реализације мера из документа и одговорно лице – координатора Тима. Градоначелник у формирању тима одређује координатора за послове праћења и извештавања.

СПИСАК ПРОЈЕКТА И АКТИВНОСТИ СТРАТЕГИЈЕ СОЦИЈАЛНЕ ЗАШТИТЕ ГРАДА КРАГУЈЕВЦА ЗА ПЕРИОД 2021-2025.

АКТИВНОСТИ/ ПРОЈЕКАТ	ОДГОВОРНА ИНСТИТУЦ.	ПАРТНЕР	ОКВИРНА ВРЕДНОСТ ЕУР	ИЗВОР ФИНАНС.	ПЕРИОД РЕАЛИЗАЦ/ РОК	ИНДИКАТОРИ
ПОСЕБНИ ЦИЉ 1: Повећати обухват корисника услуга социјалне заштите унапређењем капацитета и осавременавањем пружалаца услуга социјалне заштите						
Мера 1.1. Јачање капацитета људских ресурса пружалаца услуга						
Запошљавање стручних радника у Дневним боравцима за децу и младе, Дневном боравку за децу из породица у ризику	Град Крагујевац, ГУ за друштвене делатности	Центар Кнегиња Љубица	180.000	Град Крагујевац	2021 у континуитету	3 новозапосл. радника (2 за ДБ за децу и младе и 1 за ДБ за децу из породица у ризику) 1.400.000,00 рсд. по 1 стручном раднику на годишњем нивоу
Запошљавање стручних радника за услугу Прихватилиште за децу и младе	Град Крагујевац, ГУ за друштвене делатности	Центар Кнегиња Љубица	180.000	Град Крагујевац	2021 у континуитету	3 новозапослена у складу са минималним стандардима (10 корисника) 1.400.000,00 рсд. по 1 стручном раднику на годишњем нивоу
Запошљавање сарадника за услугу Дневни боравак за старије особе	Град Крагујевац, ГУ за друштвене делатности	Центар Кнегиња Љубица	66.000	Град Крагујевац	2021 у континуитету	2 сарадника 780.000,00 рсд по 1 сараднику
Запошљавање сарадника – геронтодомаћица за услугу помоћ и нега у кући одраслим и старим	Град Крагујевац, ГУ за друштвене	Центар Кнегиња Љубица	165.000	Град Крагујевац	2021-2025	5 сарадника-геронтодомаћица 780.000,00 рсд по 1 геронтомаћици

особама	делатности					
Активности центра Кнегиња Љубица за добијање лиценце за Становање уз подршку за младе који се осамостаљују	Град Крагујевац, ГУ за друштвене делатности	Центар Кнегиња Љубица	47.500	Град Крагујевац	2022. запослен 1 стручни радник	1.400.000, 1 стручни радник, трошкови добијања сертификата / елебората за услугу када буде опредељена стамбена јединица
Запошљавање у Саветовалишту за брак и породицу	Град Крагујевац, ГУ за друштвене делатности	Центар Кнегиња Љубица	90.000	Град Крагујевац	2021.	запослен 1 стручни радник / терапеут и 1 технички секретар 1.374.000,00 рсд за 1 терапеута 755.000,00 рсд за 1 техничког секретара
Пројекат „За квалитетније услуге социјалне заштите“	Центар Кнегиња Љубица		34.000	Град Крагујевац	12 месеци	ангажована 4 стручна радника; 2 обуке за 18 стручних радника
Пројекат „Стручно усавршавање запослених у области социјалне заштите“	Град Крагујевац	Центар «Кнегиња Љубица»	15.000	Град Крагујевац	12 месеци	Ангажовани стручни радници
Пројекат „Персонална асистенција за ОСИ“	Град Крагујевац		30.000	Град Крагујевац	24 месеца	
Пројекат: „Јачањем капацитета до социјалне укључености ОСИ“	Центар за самостални живот ОСИ, Крагујевац		15.000	Град Крагујевац	12 месеци	Ангажован 1 стручни радник 2 обуке за 20 стручних радника
Пројекат: „Кампови подршке за особе са аутизмом за живот у заједници“	Град Крагујевац	Удружење за помоћ особама са аутизмом	10.000	Град Крагујевац	8 месеци	6 терапеута са искуством у раду са особама са аутизмом
			832.500			

Мера 1.2. Увећање финансијских средстава за квалитетну реализацију програмских активности услуга

Повећање капацитета услуге Дневни боравак за децу и младе са проблемима у понашању	Град Крагујевац	Центар Кнегиња Љубица	335.000	Град Крагујевац	континуирано	За лиценцирање ДБ на капацитет од 15 корисника 7.913.000,00 рсд на годишњем нивоу
Повећање капацитета услуге Дневни боравак за децу и младе	Град Крагујевац	Центар Кнегиња Љубица	150.000	Град Крагујевац	Повећати капацитет до 2023	Капацитет за 10 корисника. 10.696.638,0 рсд на годишњем нивоу за 6 корисника
Повећање капацитета услуге Прихваталиште за децу и младе	Град Крагујевац	Центар Кнегиња Љубица	177.500	Град Крагујевац	2021-2025	Капацитет за 10 корисника 4.200.000,00 рсд за 3 стручна радника
Повећање капацитета услуге Дневни боравак за старије особе	Град Крагујевац	Центар Кнегиња Љубица	175.000	Град Крагујевац	2022-2025	5.151.000 рсд на годишњем нивоу
Употпуњавање недостајућих минималних стандарда за пружање услуге Дневни биравак за старије особе	Град Крагујевац	Центар Кнегиња Љубица	68.000	Град Крагујевац	2021	2 сарадника За 2 сарадника 1.600.000,00 рсд на годишњем нивоу
Повећање капацитета услуге помоћ и нега у кући	Град Крагујевац	Центар Кнегиња Љубица	169.500	Град Крагујевац	2021-2025	5 сарадника-геронтодомаћица 4.000.000,00 рсд на годишњем нивоу
			1.075.000			
Мера 1.3. Повећање доступности и развој нових услуга						
Пројекат "Унапређење квалитета и доступности услуге Помоћ и нега у кући за одрасле и старије особе"	Центар Кнегиња Љубица	Град Крагујевац	55.000	Инострани фондови	12 месеци	ангажовано 10 геронтодомаћица за 50 корисника
Пројекат "Подршка	Центар	Град	55.000	Инострани	12 месеци	ангажовано 10

особама са инвалидитетом"	Кнегиња Љубица	Крагујевац		фондови		геронтодомаћица за 50 корисника особа са инвалидитетом
Финансирање услуге Асистент у породици	Град Крагујевац	Удружење за помоћ особама са аутизмом	400.000	Град Крагујевац/	до 2025. год.	40 породица 40 корисника 12 асистената
Развијање и унапређење услуге Лични пратилац детета	Град Крагујевац		550.000	Град Крагујевац/	до 2025. год.	
Пројекат: „Програм рада са починиоцима насиља у партнерским односима са одрговарајућом подршком жртвама“	Центар Кнегиња Љубица		15.000		2021-2025. године	
			1.075.000			
Мера 1.4. Подршка удружењима која се баве циљним групама стратегије социјалне заштите						
Подршка за стицање предуслова за апликовање и за процедуре лиценцирања на 6 година	Град Крагујевац			Град Крагујевац	до 2025. год.	4 удружења
Обезбеђење простора	Град Крагујевац			Град Крагујевац	до 2025. год.	4 удружења
Оснаживање умрежавања ромских НВО и локалних институција	Град Крагујевац	Организације цивилног друштва		Град Крагујевац	континуирано	
Подршка ОЦД у спровођењу социјално-иновативних пројеката и социјално-иновативне активности	Град Крагујевац	Организације цивилног друштва	40.000	Град Крагујевац	до 2024.	до 25 локалних ОЦД
			40.000			

ПОСЕБНИ ЦИЉ 2: Унапредити доступност услуга повећањем просторних капацитета пружалаца услуга, просторне приступачности објеката и опште приступачности услуга и информисања

Мера 2.1. Унапређење просторних капацитета пружалаца услуга социјалне заштите

Реконструкција Центра за социјални рад	Центар за социјални рад	Град Крагујевац	900.000	Град Крагујевац/ Република Србија	2021-2023	Реконструисан објекат ЦСР
Пројекат „Играмо се заједно“	Град Крагујевац		20.000	Град Крагујевац	24 месеца	Адаптиран и опремљен простор Центра за породични смештај и усвојење
Становање уз подршку за младе који се осамостаљују	Центар Кнегиња Љубица	Град Крагујевац	30.000	Град Крагујевац	12 месеци	Обезбеђивање 1 станбене јединице
Пројекат „Повећани капацитети Прихватилишта за децу“	Центар Кнегиња Љубица	Град Крагујевац	15.000	Град Крагујевац	12 месеци	Повећан капацитет за 4 корисника (са 6 на 10)
Пројекат „Унапређење услуге Дневни боравак за старије особе“	Центар Кнегиња Љубица	Град Крагујевац	35.000	Град Крагујевац	Инострани фондови	Проширење, адаптација, опремање постојећег простора и набавка адекватног возила
Завод за збрињавање одраслих Мале Пчелице – реконструкција објекта	Градска управа надлежна за инвестиције		636.000	Република Србија / Град Крагујевац		
			1.636.000			

Мера 2.2. Унапређење доступности јавних услуга и безбедности саобраћаја и јавних површина за ОСИ уклањањем баријера и техничким осавремењавањем

Пројекат „Победимо баријере у комуникацији“	Град Крагујевац		10.000	Град Крагујевац	6 месеци	Обука за коришћење знаковног језика 30
Пројекат: „Без архитектонских препрека“	Удружење студената са		15.000	Град Крагујевац	10 месеци	4 објекта

до високог образовања“	хендикепом, Крагујевац					
Пројекат: „Самостално напред – отклањање архитектонских баријера“	Град Крагујевац		25.000	Град Крагујевац	12 месеци	Постављено 5 прилазних рампи
Израда Стратегије приступачности Града Крагујевца	Форм младих са инвалидитето м		25.000	Република Србија и међународн и фондови		1 стратегија
			75.000			
Мера 2.3. Развој и коришћење асистивних технологија у информисању ОСИ и глувих и наглувих лица						
Обезбеђење информација на знаковном језику и путем дисплеја, у јавним службама, информативним сервисима и медијима	Град Крагујевац		20.000	Град Крагујевац, Министарс., донатори	До 2025.	Успостављене минимум 2 асистивне технологije
Израда приступачних протокола и развој информативних услуга за ОСИ за ванредне ситуације (нарочито у случајевима потребе за евакуацијом)	Град Крагујевац	Организације цивилног друштва	10.000		До 2025	Израђени приступач. протоколи за ванредне ситуације Израђена прилагођена упозорења, СОС тел, приручници на Брајевом писму, аудио дескрипције...
Успостављање система СМС порука на линијама за информисање и СОС – за глува и наглува лица	Град Крагујевац		5.000			Успостављен програм за мобилне телефоне са ЗХМП, МУП, Ватрогасно- спасилачком бригадом
			35.000			

ПОСЕБНИ ЦИЉ 3: Унапредити инклузију рањивих и маргинализованих група кроз разне видове подршке, и партиципацију грађана у друштву и подизање свести заједнице о њиховом положају у друштву

Мера 3.1. Развој услуге хранитељства и превентиван рад на спречавању раздвајања деце од родитеља

Пројекат: „Учимо заједно“	Центар за породични смештај и усвојење	Град Крагујевац	4.000	Град Крагујевац	6 месеци	10 радионица - примена адекватних васпитних метода и комуникације
Пројекат: „Живимо заједно“	Центар за породични смештај и усвојење	Град Крагујевац	10.000	Град Крагујевац	24 месеца	подршка током осамостаљивања 20 младих који излазе из хранитељских породица - младима који излазе из система хранитељске заштите
Подршка развоју хранитељства код ромских породица	Центар за породични смештај и усвојење	Град Крагујевац			2021-2025	10 нових ромских хранитељских породица
Обуке група младих из хранитељских породица интрументом „Пасош компетенције“	Центар за породични смештај и усвојење	Град Крагујевац	4 000		12 месеци	20 младих који су прошли обуку
Формирање клуба деце и младих из хранитељских породица	Центар за породични смештај и усвојење	Град Крагујевац	4 800		2021-2025	30 младих из хранитељских породица
Унапређење доступности услуга соматопеда, логопеда, дефектолога, психолога, дечјег психијат. за децу и младе у хранитељским породицама	Град Крагујевац				У континуитету до 2025. год.	
Увођење терапијског рада	Град				До 2025. год.	Успостављене

са децом и младима са тешким искуствима злостављања, занемаривања и припрема за судске поступке	Крагујевац					процедуре и започет терапијски рад
Ангажовање педагошких асистената и асистената у настави у школама које похађају деца из хранитељских породица	Град Крагујевац				До 2025.	
			22.800			
Мера 3.2 Спровођење акција за подизање свести заједнице о инклузији маргинализованих и осетљивих категорија становништва						
ПРОЈЕКАТ: „Помоћ у кући за децу са сметњама у развоју“	Центар за социјални рад	Град Крагујевац	45.000	Град Крагујевац	18 месеци	Обухваћено 15 деце, ангажовано 5 неговатељица
ПРОЈЕКАТ: „Помоћ телефоном за стара лица“	Црвени крст	Град Крагујевац	3.000	Град Крагујевац	18 месеци	100 старијих усамљених суграђана
ПРОЈЕКАТ: „Један пакетић много љубави“	Црвени крст	Град Крагујевац	15.000	Црвени крст	Сваке године	300 пакетића 3000 еур/ на годишњем нивоу
ПРОЈЕКАТ: „Да се чује и наш глас“	Омладина ЈАЗАСа		5000		6 месеци	креирање новина и блога
ПРОЈЕКАТ: „Селу у походе“	Црвени крст		1000	Град Крагујевац	4 месеца	5 сеоских средина
ПРОЈЕКАТ: „Корпа доброте“	Црвени крст		3000		12 месеци	Помогнуто 200 угрожених породица
ПРОЈЕКАТ: „Кутак за квалитетније старење“	Црвени крст		20.000			170 чланова Кутка
Пружање подршке социо-здравствено угроженим лицима на територији града	Град Крагујевац		10.000	Град Крагујевац	12 месеци	200 лица
ПРОЈЕКАТ: „За здраву и веселу старост“	Град Крагујевац		10.000	Град Крагујевац	12 месеци	Материјална и здравствена помоћ за

						50 старих лица у сеоским срединама
ПРОЈЕКАТ: „Искуство ствара срцем“	Град Крагујевац		10.000	Град Крагујевац	12 месеци	Активна социјална улога старих – 100
ПРОЈЕКАТ: „Стручношћу против дискриминације“	Удружење студената са хендикепом		5.000	Град Крагујевац	6 месеци	Кампања 10
ПРОЈЕКАТ: „Упознајмо слепе“	Окружна организација Савеза слепих Србије, Краг.		4.000	Град Крагујевац	6 месеци	Кампања 10
ПРОЈЕКАТ: „ПонОСНИ, равноправни, укључени!“	Центар за самостални живот ОСИ, Крагујевац		8.000	Град Крагујевац	9 месеци	лично оснаживање ОСИ кроз реализацију 8 едукативних радионица, 3 тродневна тренинга и кампању
			139.000			
Мера 3.3. Образовање ОСИ и партиципација у свим сферама друштвеног живота						
Развој комбиноване услуге Лични пратилац - педагошки асистент	Град Крагујевац		30.000			10 корисника
Лични пратилац детета	Град Крагујевац		50.000			30 корисника
ПРОЈЕКАТ: „Учешће са одлучивањем“	Центар за самостални живот ОСИ Крагујевац		6.000	Град Крагујевац	9 месеци	10 дводневних едукативних обука
ПРОЈЕКАТ: „За младе с инвалидитетом, без баријера!“	Центар за самостални живот ОСИ Крагујевац		7.500	Град Крагујевац	8 месеци	Јавне дебате о приступу образовању и тржишту рада, двомесечна радна пракса за мин. двоје младих ОСИ, дорада интернет странице за

						инфо. и саветовање младих ОСИ
			93.500			
ПОСЕБНИ ЦИЉ 4: Допринети смањењу сиромаштва и задовољавању основних потреба грађана и грађанки						
Мера 4.1. Развијање социјалног предузетништва						
Интегрисање социјалног предузећа, заштитне радионице Шумадија д.о.о. у систем услуга локалне самоуправе	Град Крагујевац					
Оснивање новог социјалног предузећа	Град Крагујевац					
Формирање Регионалног радног центра за особе са сметњама у развоју	Град Крагујевац		600.000	Град Крагујевац	Припремне активности 2025.	
			600.000			
Мера 4.2 Подршка у запошљавању и за укључивање у заједницу						
Кампања у циљу повећања информисаности особа ромске националности по питањима афирмације младих Ромкиња, конкурсима за отпочињање сопственог бизниса, запошљавања	Град Крагујевац	НЗС	4.000	Град Крагујевац	У контунуитету до 2025. год.	
Дошколовавање и преквалификација Ромкиња	Град Крагујевац	НЗС		Град Крагујевац	У контунуитету до 2025. год.	
Планирање програма за доквалификацију и преквалификацију дефицитарних занимања са НЗС и ЛАГ-ом	Град Крагујевац	НЗС		Град Крагујевац	У контунуитету до 2025. год.	
ПРОЈЕКАТ: "Још ближе	Црвени крст	НЗС	22.000	Град	9 месеци	50 корисника и запошљавање два (2)

човеку"				Крагујевац		лица ометена у менталном тазвоју са евиденције НЗС која су завршила смер за припремање хране у школи "Вукашин Марковић".
ПРОЈЕКАТ: Подстицај запошљавања и samozapoшљавања младих са хендикепом	Удружење студената са хендикепом		7.000	Град Крагујевац	6 месеци	10
Економско оснаживање самохраних родитеља	Град Крагујевац		30.000	Град Крагујевац	12 месеци 2022. године	10
Корак ка прихватању другачијих	Црвени крст		17.000		12 месеци	лица са сметњама у развоју и лица са инвалидитетом 20
Подршка у осамостаљивању и укључивању у заједницу бивших осуђеника кроз ангажовање у јавним радовима	Град Крагујевац	Национална служба за запошљав.		Град Крагујевац/ Република Србија	У континуитету	
			80.000			
Мера 4.3 Стамбено збрињавање уз подршку						
Вишепородична стамбена зграда са више од три стана за посебно осетљиве групе у насељу Белошевац у Крагујевцу	Град Крагујевац		1.100.000	Град Крагујевац/ УНОПС	Почетак до 2023. год.	30 корисника (Учешће Града 308.232\$)
Дефинисање системског решења за адаптације места становања особа са инвалидитетом	Град Крагујевац			Град Крагујевац	До 2025. године	
Мапирање потреба становника неформалних насеља на подручју Града	Град Крагујевац			Град Крагујевац	До 2023. године	Креирана листа приоритета

Крагујевца и Креирање листе приоритета за извођење радова и пружање адекватног облика подршке						
Креирање програма за становање уз подршку за особе са аутизмом	Град Крагујевац			Град Крагујевац	До 2023. године	Креиран програм
			1.100.000			
ПОСЕБНИ ЦИЉ 5: Заштита људских и мањинских права, обезбеђење сигурности грађана и грађанки и промоција родне равноправности						
Мера 5.1. Заштита људских права с акцентом на права мањина и миграната						
Активности на заштити миграната и превенцији трговине људима	Град Крагујевац	У сарадњи са националним координационим телом за превенцију трговине људима, као и НВО Атина.			Од 2021. године	
Увођење и промоција Амбер аларм система за брзо проналажење отете деце.	Град Крагујевац	У сарадњи са националним координационим телом за превенцију трговине људима			До 2023. године	
ПРОЈЕКАТ: "Побољшање услова живота за избегла, интерно расељена лица и мигранте"	Град Крагујевац	НВО	250.000	Комесар. за избеглице и миграције РС/ Град Крагујевац	У континуитету	Помоћ кроз откуп сеоских домаћинстава - 25 Помоћ у грађевинском материјалу - 30 50.000 еур годишње
Инклузија Рома и других	Град		53.000	GIZ, Град	До 2023.	

маргинализованих група у Србији - ROMACTED	Крагујевац			Крагујевац	године	
Кроз игру и дружење до правилног развоја – подршка инклузији ромске деце у предшколски систем васпитања и образовања	Град Крагујевац, Градска управа надлежна за друштвене делатности		40.000	Град Крагујевац, Министарство просвете	До 2023. године	
Унапређење услова становања у подстандардним насељима, кроз пројекте ЕХО	Град Крагујевац	Министар. за људска и мањинска права и Минист. за државну управу и локалну самоуправу	250.000	ЕУ фондови, Град Крагујевац	Почетак реализације 2021-2023. г.	
Заједно против дискриминације од раног узраста	Град Крагујевац		260.000	ЕУ фондови, Град Крагујевац	Почетак реализације 2021-2023. г.	
			853.000			
Мера 5.2. Промоција и примена родне равноправности						
Реализација Локалног акционог плана за родну равноправност	Град Крагујевац		22.500			500.000 РСД на годишњем нивоу
			22.500			
Мера 5.3. Превенција просјачења и увођење услуге Свратишта						
Свратиште за децу - жртве трговине људима; успостављање услуге и системско решавање	Град Крагујевац	Центар за социјални рад и Центар Кнегиња		Град Крагујевац	До 2025. године	10 корисника

		Љубица				
Свратиште за одрасле – успостављање услуге и системско решавање	Град Крагујевац	Центар за социјални рад и Центар Кнегиња Љубица		Град Крагујевац	До 2025. године	5 корисника
ПРОЈЕКАТ: Сузбијање просјачења ромске деце	Град Крагујевац	Центар за социјални рад и Центар Кнегиња Љубица	2.500	Град Крагујевац	У континуитету сваке године	Медијска кампања 50.000 рсд на годишњем нивоу
ПРОЈЕКАТ: Испитивање потреба и оснивање нове услуге за децу улице	Центар Кнегиња Љубица	ЦСР и Град Крагујевац	40.000			ангажоване 2 неговатељице, 2 стручна радника и обезбеђен простор
			42.500			
Мера 5.4. Стварање услова и едукација за сигурност посебно осетљивих група и жртава занемаривања и насиља						
Обнављање услуге Саветовалиште за брак и породицу	Град Крагујевац	ЦСР и Центар Кнегиња Љубица	10.000	Град Крагујевац	До 2023. године	Упослен 1 стручни радника/терапеута и 1 технички секретар; Ангажовано 3-5 стручних радника за програмске активности
ПРОЈЕКАТ: „Програм рада са починиоцима насиља у партнерским односима са одговарајућом подршком жртвама“	Град Крагујевац	ЦСР и Центар Кнегиња Љубица	10.200	Град Крагујевац	До 2023. године	1200.000рсд (12.000\$)
ПРОЈЕКАТ: „Предбрачно саветовање“	Град Крагујевац	ЦСР и Центар Кнегиња Љубица	10.000	Град Крагујевац	До 2023. године	
ПРОЈЕКАТ: „Подршка и помоћ жртвама породичног	Град Крагујевац	ЦСР и Центар	7.000	Град Крагујевац	12 месеци до 2023. год.	

насиља у руралним срединама“		Кнегиња Љубица				
Услуга Породични сарадник за породице у ризику и породични сарадник подршка деци са сметњама у развоју њиховим породицама	Центар Кнегиња Љубица	ЦСР	50.000	Град Крагујевац	12 месеци до 2023. год.	4 породична сарадника
Услуга заштите породице са децом жртвама/сведоцима у кривичним поступцима	Центар Кнегиња Љубица	ЦСР	40.000	Град Крагујевац	24 месеца до 2025. год.	1 стручни радник
Услуга Прихватилишта за жртве насиља у породици	Центар Кнегиња Љубица	ЦСР, Оаза сигурности	400.000	Град Крагујевац	2021-2025	Капацитет од 10 корисника –стручни радници и сарадници 9.305.000,00 рсд на годишњем нивоу
			527.200			
Мера 5.5. Унапређење положаја ЛГБТ популације						
Спровођење Меморандума о сарадњи – планирање активности у области превенције дискриминације ЛГБТ особа и заштите жртава дискриминације	Град Крагујевац	Потписници меморандума	10.000 eura	Град Крагујевац	24 месеца	10 – организованих конференција о подизању свести заједнице о превенцији дискриминације ЛГБТ особа и заштите жртава дискриминације
Спровођење Меморандума о сарадњи - заједничке анализе ризика у циљу смањења фактора ризика и подложности проблему	Град Крагујевац, донатори	Потписници меморандума	5.000 еура	Град Крагујевац	6 месеци	3 конференције о представљању заључака у области смањења ризика подложности проблему
Спровођење Меморандума о сарадњи - Обуке и	Град Крагујевац,	Потписници меморандума		Град Крагујевац	12 месеци	Обуке за 20 лица која су директно укључена

унапређење капацитета свих учесника укључених у процесе превенције, препознавања и пружања услуга жртвама дискриминације или насиља због различитог сексуалне оријентације или родног идентитета;	ОЦД		10.000 еура			у процес превенције
			25.000			
Мера 5.6. Повећање правне видљивости и интеграције повратника на основу споразума о реадмисији						
Решавање проблема личних исправа, других докумената као осталих проблематичних питања повратника на основу споразума о реадмисији родно разврстаних						
Обезбеђивање средстава за покривање административних и других трошкова израде докумената;						100.000,00 – 200.000,00 рсд на годишњем нивоу; у зависности од броја повратника
			10.000			
Укупно:			8.284.000 ЕУР			

9. Прилози

- 1. ПРЕГЛЕД И ОЦЕНА ТРЕНУТНОГ СТАЊА**
- 2. ОПИС ЦИЉНИХ ГРУПА СИСТЕМА СОЦИЈАНЕ ЗАШТИТЕ ГРАДА КРАГУЈЕВЦА**
- 3. ИЗВЕШТАЈ О ЕВАЛУАЦИЈИ СТРАТЕГИЈЕ 2015-2019.**